

Salvați Copiii
Save the Children România

Raport alternativ – București, 2016

LA CEL DE-AL 5-LEA RAPORT PERIODIC ÎNAINȚAT DE ROMÂNIA COMITETULUI ONU PENTRU DREPTURILE COPILULUI 2008-2015

Salvați Copiii • Membru al Save the Children • Intrarea Ștefan Furtună nr. 3, Sector 1,
010899, București, ROMÂNIA • Telefon: 021 316 61 76, Fax: 021 312 44 86
rosc@salvaticopiii.ro, www.salvaticopiii.ro

Cuprins

Introducere	3
A. Măsurile generale de implementare, definiția copilului, principii generale, drepturi și libertăți civile	4
Măsurile generale de implementare (Art. 4, 42 și 44 ale Convenției)	4
Legislație	4
Coordonare	5
Monitorizare independentă	6
Alocarea resurselor	6
Colectarea datelor	7
Diseminarea Convenției și formare	8
Colaborarea cu societatea civilă	8
Definiția copilului (Art. 1)	10
Principii generale (Art. 2, 3, 6 și 12)	10
Art. 2 Dreptul la nediscriminare	10
Art. 3 Interesul superior al copilului	13
Art. 6 Dreptul copilului la viață, supraviețuire și dezvoltare	14
Art. 12 Dreptul de a-și exprima liber opinia și a fi ascultat în cadrul procedurilor administrative și judiciare	15
Drepturi civile și libertăți	17
Art. 8 Dreptul la păstrarea identității, inclusiv cetățenia, numele și relațiile familiale	17
Art. 13 Dreptul la libertatea de exprimare	18
Art. 14 Dreptul la libertatea de gândire, de conștiință și religie	18
Art. 15 Libertatea de asociere și întrunire pașnică	18
Art. 16 Dreptul la protecția garantată împotriva oricărei imixțiuni arbitrare sau ilegale în viața sa privată	20
Art. 17 Accesul la informare	20
Art. 37 (a) Dreptul de a nu fi supus la tortură, la pedepse sau tratamente crude, inumane sau degradante	21
B. Mediul familial și forme alternative de îngrijire	23
Art. 5 Îndrumarea părinților și dezvoltarea capacității copiilor	23
Art. 18 (1), (2) Responsabilitatea părinților	23
Art. 9 Separarea de părinți	25
Art. 19 Protejarea față de abuzuri și neglijare	26

Art. 20 Protecția copiilor lipsiți de sprijinul familial	28
Art. 21 Adopția	29
C. Sănătatea și bunăstarea copilului	31
Art. 18 (3) Accesul la serviciile de îngrijire	31
Art. 23 Copiii cu dizabilități	31
Art. 24 Serviciile de sănătate	33
Art. 26 Securitate socială	38
Art. 27 Nivelul de trai	38
D. Educație, cultură și timp liber	41
Art. 28 Accesul la educație	42
Art. 29 Scopurile educației	46
Art. 31 Timpul liber, recreerea și activitățile culturale	47
E. Măsuri de protecție specială	49
Art. 22 Statutul de refugiat	49
Art. 32 Dreptul de a fi protejat împotriva exploatării economice	51
Art. 33 Protejarea copiilor de folosirea ilicită a stupefiantelor și substanțelor psihotrope	52
Art. 34 Protejarea copiilor de orice formă de exploatare sexuală și violență sexuală	53
Art. 36 Protejarea copilului împotriva oricărei forme de exploatare dăunătoare	56
Art. 35 Prevenirea răpirii, vânzării și traficului de copii	57
Art. 37 Copilul privat de libertate	59
Art. 40 Justiția pentru minori	60
Recomandări	63
A. Măsuri generale de implementare	63
B. Mediul familial și alte forme de îngrijire	64
C. Sănătatea și bunăstarea copilului	65
D. Educație, activități recreative și activități culturale	66
E. Măsuri de protecție specială	66
ANEXE	68
Anexa I. Progresul înregistrat în urma observațiilor finale ale Comitetului pentru Drepturile Copilului cu privire la cel de al III-lea și cel de al IV-lea Raport periodic	68
Anexa II: Metodologia utilizată și descrierea participării copiilor	70
Anexă III: Bibliografie	73
Anexă IV: Listă de abrevieri	77

Introducere

Prezentul Raport Alternativ reflectă informațiile, opiniile și recomandările sintetizate în urma a două evenimente speciale de consultare desfășurate la începutul anului 2016: o consultare de patru zile cu 48 de copii din București și 10 județe ale țării, urmată de o consultare cu reprezentanți ai 16 organizații neguvernamentale active în domenii specifice ale drepturilor copilului. În plus, studiile Salvați Copiii avute în vedere la redactarea prezentului raport au la bază participarea și opiniile a peste 7600 de copii, 6612 de părinți și 790 de specialiști din rândul autorităților și societății civile. Mai multe informații în acest sens sunt prezentate în anexa II.

A. Măsuri generale de implementare, definiția copilului, principii generale, drepturi și libertăți civile

MĂSURI GENERALE DE IMPLEMENTARE (ART. 4, 42 ȘI 44 ALE CONVENȚIEI)

Perioada scursă de la înaintarea și analizarea ultimului Raport periodic (2009) a marcat importante evoluții în situația copiilor din România. Dincolo de măsurile adoptate de autorități cu un impact pozitiv asupra drepturilor copilului, criza economică și lipsa unei viziuni centrate pe interesul superior al copilului au făcut să persiste fenomene îngrijorătoare precum rata ridicată a mortalității infantile, neparticiparea la educație, riscul de sărăcie și excluziune socială în rândul copiilor și lipsa serviciilor destinate copiilor.

Legislație

În ceea ce privește actele normative cu impact asupra copiilor, principalele motive de îngrijorare sunt: lipsa, în procedura legislativă, a unei strategii care să impună evaluarea impactului asupra drepturilor copilului, oportunități inegale de participare a specialiștilor la procesul de dezbatere publică pe marginea inițiativelor legislative și întârzieri în elaborarea legislației secundare necesare pentru implementarea actelor normative.

Lipsa de preocupare pentru efectul politicilor și măsurilor legislative asupra copiilor poate fi concret ilustrată prin efectele pachetului legislativ de austeritate implementat de Guvernul României în perioada 2010 – 2011 ca răspuns la criza economică și financiară. Acest pachet legislativ a produs un impact grav asupra drepturilor copilului și asupra siguranței economice a familiilor, prin măsuri cum ar fi creșterea cotei TVA, diminuări salariale și blocarea angajărilor în sectorul bugetar (inclusiv în domeniul cheie pentru drepturile copilului cum ar fi educația, sănătatea, protecția socială), comasări de școli, închiderea unor unități spitalicești, diminuarea cuantumului unor beneficii sociale cum ar fi ajutorul de șomaj sau desființarea unor instituții centrale cu un rol major în protecția drepturilor copilului.

În ceea ce privește informarea și participarea specialiștilor la elaborarea actelor normative și procesul de consultare publică, o analiză a Organizației Salvați Copiii¹ a arătat că experiențele sunt foarte diferite. Astfel, în cazul unor importante acte normative, consultările publice lipsesc în totalitate sau nu au un caracter transparent, specialiștii nefiind informați cu privire la posibilitatea și modalitățile de transmitere a punctelor de vedere sau neavând timpul necesar pentru analiza proiectelor de acte normative și transmiterea punctelor de vedere. Cel mai bun exemplu în acest sens îl constituie legea bugetului de stat: pentru prima oară, la finalul anului 2015, Guvernul a anunțat organizarea unei dezbateri publice pe marginea bugetului de stat pentru anul 2016. Anunțul a fost făcut printr-un comunicat transmis în 7 decembrie și care solicita transmiterea punctelor de vedere până pe 8 decembrie, urmând ca dezbateră să aibă loc în data de 9 decembrie. Dincolo de termenul foarte scurt, la ora la care participanții la dezbateră s-au reunit, Guvernul aprobase deja proiectul legii bugetului de stat. Au fost însă și modificări legislative inițiate de societatea civilă ori bazate pe consultări publice de durată și organizate astfel încât

¹ *Administrație Publică În Beneficiul Copiilor – Măsurile Generale de Implementare a Convenției Cu Privire La Drepturile Copilului La Nivel Central Și Local În România* (București: Salvați Copiii România, 2011), p.35

http://salvaticopiii.ro/upload/p0001000100090000_Raport%20Rom%C3%A2nia_RO.pdf.

să permită participarea tuturor actorilor relevanți (un exemplu în acest sens fiind modificările aduse, în anul 2014, Legii 272/2004 cu privire la protecția și promovarea drepturilor copilului).

În ceea ce privește instrumentele normative secundare, cel mai bun exemplu în reprezentă Legea Educației Naționale, intrată în vigoare la începutul anului 2011, dar implementată cu dificultate sub numeroase aspecte, din cauza întârzierilor cu care au fost elaborate instrumentele secundare. Astfel, a fost nevoie de patru ani pentru definitivarea Regulamentului de organizare și funcționare a unităților de învățământ preuniversitar (publicat în Monitorul Oficial în data de 13 ianuarie 2015), document de maximă importanță pentru funcționarea școlilor, dar și pentru stabilirea drepturilor și obligațiilor elevilor, chiar dacă Legea Educației Naționale (art. 361 alin. (6)) stabilise un termen de 8 luni pentru elaborarea tuturor instrumentelor secundare.

Coordonare

Pentru a răspunde constrângerilor bugetare și fără a ține cont de interesul superior al copilului și de recomandările anterioare ale Comitetului, prin Ordonanța de urgență nr. 10/2010, Guvernul a decis desființarea fostei ANPFDC și preluarea mandatului acesteia de către o direcție din cadrul Ministerului Muncii. Nu există nicio evaluare a măsurii în care această decizie a atins obiectivele propuse în momentul adoptării sale (încadrarea în fondurile alocate și reducerea aparatului central al ministerului și instituțiilor subordonate), dar datele statistice arată că, de la desființarea ANPFDC și până la înființarea, în anul 2014, a Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție, am asistat la o creștere a numărului de copii instituționalizați, însoțită de o scădere a personalului din serviciile de protecție a copilului și o diminuare cu 37% a numărului asistenților maternali².

O altă problemă semnificativă legată de autoritatea centrală cu rol principal în protecția și promovarea drepturilor copilului a reieșit din consultările cu copiii. Astfel, în analizarea modului în care România transpune măsurile generale de implementare a CDC³, consultarea copiilor a demonstrat că aceștia nu știu care este instituția centrală care are grijă ca drepturile lor să fie respectate și aplicate.

În ceea ce privește coordonarea la nivel local a aplicării CDC, rolurile și mandatele instituționale sunt insuficient conturate, astfel încât nici măcar specialiștii nu se pot pronunța cu privire la instituția care este responsabilă de coordonarea aplicării Convenției la nivel județean și local. Astfel, mulți dintre cei intervievați în elaborarea analizei⁴ realizate de Salvați Copiii România au menționat că răspunsul oferit este doar o presupunere personală, fiind resimțită și exprimată nevoia unei clarificări a rolurilor specifice ale instituțiilor și atribuirea unui mandat specific în acest sens uneia dintre instituțiile existente.

OPINIE

Despre desființarea ANPFDC

"Nu, n-am primit nimic, nicio adresă, nimic. Am aflat din presă (...) am încercat să mă uit acum, înainte să veniți dumneavoastră, pe site-ul Autorității și știți că au două diferite, pe niciunul nu apărea vreo informație, nici nu știu ce se întâmplă, poate dumneavoastră știți mai multe și ne ziceți și nouă, că ați zis că ați fost și la ei" (director SPAS).

² www.copii.ro.

³ Idem 1.

⁴ Idem 1.

Planul Național de Acțiune

Strategia Națională în domeniul protecției și promovării drepturilor copilului 2008 – 2014 și planul operațional aferent, deși bine realizate până la un anumit punct, au avut putere de implementare puternic afectată de lipsa definirii resurselor necesare, precum și de lipsa oricărui demers de monitorizare și actualizare.

Astfel, strategia face o trecere în revistă doar a surselor bugetare, însă nu menționează care este suma necesară pentru implementare, iar planul operațional, deși definește obiective operaționale, activități, responsabili, parteneri, termene, indicatori și rezultate, nu menționează nicăieri în cuprinsul său bugetul și nici personalul asociat acestor activități și rezultate.

Mai mult, deși textul strategiei menționează că implementarea acesteia se va monitoriza anual și la finalul fiecărui plan operațional (primul vizând perioada 2008-2009) în vederea îmbunătățirii și actualizării, nu s-a putut identifica nici un raport de evaluare sau progres, putându-se afirma cu certitudine că cele două documente strategice nu au suferit actualizări.

Monitorizare independentă

România nu are o instituție independentă specializată care să preia atribuțiile menționate de Comitetul ONU, de tipul Avocatul Copilului. Astfel că, în țara noastră, în cadrul Avocatului Poporului, problemele ce țin de respectarea drepturilor copilului revin unui departament semi-specializat, care are ca atribuții ”drepturile copilului, ale familiei, tinerilor, pensionarilor și persoanelor cu handicap”. În 2015, s-au înregistrat în total 12.164 de petiții, din care doar 103 petiții făceau referire la drepturile copilului, ceea ce înseamnă, din punct de vedere al timpului alocat, o rată de 2 petiții pe săptămână într-o țară în care aproape 1,7 milioane de copii trăiesc în sărăcie, iar peste 350.000 de copii (3-17 ani) nu erau cuprinși, la începutul anului școlar 2014, în sistemul de învățământ.

Deși atât societatea civilă, cât și Comitetul ONU au subliniat importanța unui Avocat al Copilului specializat, Parlamentul a respins, în 2009, 2012 și 2015, propuneri de lege ce vizau înființarea acestei instituții (ca adjunct specializat al Avocatului Poporului).

Mai mult, argumentele invocate în cursul procedurilor parlamentare parcurse de cele trei inițiative sunt de natură a crea îngrijorare cu privire la modul în care legislativul înțelege să respecte principiul interesului superior al copilului. Astfel, unul dintre argumentele invocate de Comisia juridică a Senatului, în raportul său negativ⁵, a fost că, printr-o astfel de specializare, s-ar crea o diferență între adjuncții Avocatului Poporului, ceea ce ar contraveni egalității acestora în drepturi.

Alocarea resurselor

Organizația Salvați Copiii a realizat o analiză a bugetului copiilor în România, privind perioada 2008 – 2014 și trei domenii cheie ale drepturilor copilului (educație, protecție socială și sănătate)⁶. Potrivit acestei analize, prioritatea acordată copiilor în procesul de alocare a resurselor publice este departe de a fi satisfăcătoare. Astfel, în ansamblul cheltuielilor realizate de stat pentru cele trei domenii, România

⁵ Senatul României, Comisia juridică, de numiri, disciplină, imunități și validări, Raport asupra proiectului de lege pentru modificarea și completarea Legii nr. 35/1997 privind organizarea și funcționarea instituției Avocatului Poporului, republicată (nr. 658/18.06.2012), <<http://www.senat.ro/legis/PDF/2011/11L658CR.pdf>>.

⁶ ‘Analiza Bugetului Copiilor - Studiu Exploratoriu’, 2015 <http://salvatycopiii.ro/upload/p00600010001_Cercetare%20bugetul%20copiilor.pdf>.

cheltuiește, deseori, unele dintre cele mai mici procente din PIB, în comparație cu statele membre UE. În plus, deși ca procent din PIB, cheltuielile totale ale statului român au fost doar cu 27,57% mai mici decât media europeană, în cazul celor trei domenii cheie pentru copii, cheltuielile au ajuns să fie și cu peste 41% mai mici decât mediile europene.⁷

Schimbarea în anul 2009 a modului în care se face finanțarea unităților de învățământ preuniversitar nu a condus nici la creșterea calității actului educațional, nici la depășirea inegalității de șanse în acest domeniu. Astfel, în ceea ce privește impactul introducerii, în educație, a mecanismului de finanțare bazat pe costul per elev, analiza anterior menționată a confirmat și aprofundat concluziile evaluărilor ad-hoc anterioare⁸ și a demonstrat că acest sistem nu reușește să asigure un caracter echitabil pentru finanțare învățământului și este departe de a asigura derularea ”în condiții normale” a procesului de învățământ. Deosebit de îngrijorătoare sunt diferențele cheltuielilor per beneficiar între județe, cei mai defavorizați fiind copiii din județele cele mai afectate de sărăcie⁹.

Colectarea datelor

Este de apreciat îmbunătățirea adusă în activitatea de colectare a datelor, odată cu implementarea de către autorități a sistemului informatic de colectare a datelor despre copii (CMTIS), dar observăm că subzistă tendința de a colecta doar anumite date cu privire la drepturile copilului (mai ales cele referitoare la copii aflați în sistemul de protecție sau alte categorii de copii în dificultate). În plus, încă se observă faptul că anumiți indicatori sunt măsurați de mai multe instituții însă rezultatele sunt diferite (de exemplu, numărul copiilor cu dizabilități prezentat de ANPDCA nu coincide cu cel al ANPD¹⁰).

În ceea ce privește colectarea și accesul la date pe plan local și județean, analiza Organizației Salvați Copiii¹¹ a scos în evidență anumite neajunsuri și disfuncționalități: lipsa unei baze comune de date, probleme în comunicarea și colaborarea instituțională, necolectarea unor categorii de date defalcate pe plan local. Astfel, reprezentanții instituțiilor județene și locale ne-au precizat că, apar probleme, resimțite în special la nivel local și cauzate de faptul că anumite date cu caracter local se pot obține doar de la nivel județean (de exemplu, în cazul persoanelor cu dizabilități, comisia care hotărăște încadrarea într-un grad de handicap este poziționată la nivel județean). Uneori, instituțiile județene nu prezintă baze de date defalcate pe municipii și localități, nefiind implementat nici un mecanism care să permită acestor date să ajungă automat și la nivel local. Acest lucru îngreunează așadar fundamentarea deciziilor, măsurilor sau strategiilor locale.

Totodată, Institutul Național de Statistică folosește încă grupe de vârstă care nu permit indicarea situației copiilor cu privire la aspecte importante cum ar fi mamele adolescente (grupele de vârstă folosite fiind de sub 15 ani, respectiv între 15 și 19 ani) sau siguranța rutieră (unde cea mai mică grupă de vârstă este de sub 20 de ani)¹².

⁷ Idem 6.

⁸ *Finanțarea Sistemului de Învățământ Preuniversitar Pe Baza Standardelor de Cost: O Evaluare Curentă din Perspectiva Echității* (București: ISE și Unicef România, 2014) <<http://www.ise.ro/wp-content/uploads/2015/02/Finantarea-sistemului-de-invatamant-preuniversitar-pe-baza-standardelor-de-cost-2014.pdf>>.

⁹ Idem 6.

¹⁰ Pentru data de 31 decembrie 2012, statistica ANPDCA indica un număr de 73.216 copii cu dizabilități, în timp ce datele ANPD indicau un număr de 60.859.

¹¹ Idem 6.

¹² Institutul Național de Statistică, Baza de date TEMPO Online, <<http://statistici.inse.ro/shop/>>.

În plus, în domenii cheie pentru drepturile copilului, ca educația sau sănătatea, nu sunt suficiente date segregate pe criteriul etnic pentru a putea analiza situația specială a copiilor aparținând grupurilor vulnerabile și impactul politicilor publice și programelor guvernamentale cu privire la aceste grupuri, deși autoritățile colectează și publică unele date segregate pe criteriul etnic în domenii cum ar fi sărăcie, transferuri sociale și calitatea locuirii¹³.

Diseminarea Convenției și formare

Există în continuare importante categorii de profesioniști care nu beneficiază de formare în domeniul drepturilor copilului ca parte a formării inițiale: personalul medical, cadrele didactice. Unii dintre reprezentanții acestor categorii au făcut obiectul unor inițiative de formare implementate de organizații neguvernamentale, dar este nevoie de o abordare sistematică și care să asigure cunoașterea și implementarea întregii arhitecturi a Convenției.

O situație îngrijorătoare a fost semnalată cu privire la formarea, mai ales în domeniul protecției copilului, a managerilor de caz de la nivelul DGASPC. Astfel, o analiză a sistemului de protecție a copilului¹⁴ indică faptul că, la nivelul anului 2010, doar 28,5% din Direcții au asigurat formarea inițială corespunzătoare a angajaților eligibili, acoperirea scăzând la 27,7% în anul 2011. În aceste condiții, putem afirma că două treimi din persoanele angajate ca manageri de caz în cadrul DGASPC nu respectau prevederile standardului minim obligatoriu de formare inițială, deși rolul managerului de caz în protecția drepturilor copilului este crucial. Nici formarea continuă a managerilor de caz nu a fost în conformitate cu standardele relevante. Astfel, în anul 2010, doar 28% dintre direcții au asigurat managerilor de caz 42 de ore de formare continuă pe an în domeniul protecției copilului (conform standardelor), în timp ce celelalte direcții (majoritatea) nu au finanțat deloc acest tip de formare, ori și-au limitat eforturile la 22 de ore de formare.

Din datele colectate de Organizația Salvați Copiii, a reieșit că între anii 2006 și 2013, s-a înregistrat o scădere a nivelului de informare a copiilor cu privire la drepturile lor, înregistrându-se o diminuare cu peste 10 pp a procentului elevilor care pot numi măcar trei drepturi ale copilului și o creștere cu aproape 10 pp a celor care nu pot identifica nici măcar un astfel de drept¹⁵.

Colaborarea cu societatea civilă

Din experiența Organizației Salvați Copiii, consultarea societății civile în procesul de elaborare și implementare legislației și a politicilor publice tinde să se limiteze la măsuri sectoriale (cum ar fi educația, sănătatea copilului, asistența socială), dar se extinde rareori asupra proceselor decizionale care privesc măsurile fiscale, elaborarea bugetelor publice sau proiectele de infrastructură cu impact semnificativ asupra bunăstării copilului. De exemplu, elaborarea proiectului Legii educației naționale a avut la bază un amplu proces de consultare cu organizațiile neguvernamentale, în timp ce adoptarea pachetului legislativ de austeritate implementat de Guvernul României în perioada 2010 – 2011 nu a fost precedat de nicio consultare cu organizațiile active în domeniul protecției și promovării drepturilor copilului.

¹³ Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice, Indicatori de incluziune socială.

¹⁴ *Studiu Concluziv, Bazat pe Evaluarea la Nivel Național a DGASPC, SPAS și a Altor Instituții și Organizații Implicate în Sistemul de Protecție a Copilului* (București: Fundația Sera, Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice, 2013) <<http://www.sera.ro/seraromania/images/Raport-final-studiu-concluziv.pdf>>.

¹⁵ *Cunoașterea, Importanța și Respectarea Drepturilor Copilului În România* (București: Salvați Copiii România, 2014), p.8.

În ceea ce privește accesul la sursele de finanțare, în perioada exercițiului financiar european 2007-2014, ONG-urile care au avut proiecte finanțate prin fonduri europene s-au confruntat cu numeroase dificultăți și blocaje apărute în mod repetat în gestionarea de către guvern a fondurilor structurale, în special întârzierea în rambursarea cheltuielilor avansate cu multe luni anterior, opacitatea în luarea deciziilor sau schimbarea regulilor pe durata derulării proiectelor¹⁶. Aceste probleme sistemice cauzate de lipsa de angajament ferm al Guvernului pentru funcționarea programelor, au făcut ca unele dintre cele mai active ONG-uri, care reprezentau resurse importante pentru copiii vulnerabili, să fie afectate iremediabil, să fie nevoite să facă disponibilizări de personal, să fie executate silit sau chiar să-și închidă porțile pentru beneficiari.

OPINII

Despre alocarea resurselor, impactul reducerilor salariale și de personal:

„Noi nu am avut restructurări de posturi, însă ne confruntăm cu plecarea voluntară a personalului, sunt nemotivați, nu reușesc să-și acopere propriile nevoi. Vă spun că din cei 6 subalterni ai mei, 5 au aplicat deja să plece iar unul dintre ei este de 11 ani în asistență socială. Dacă tu îl aduci cu salariul aproape de pragul de asistat social, nu știu cum ar putea să mai dea randament la locul de muncă”, reprezentant DGASPC.

„Știți cum se lucrează 9.000 de cereri de subvenții pentru încălzire în sediul ăsta? Pe 3 schimburi. Păi dacă m-ați fi întrebat atunci de protecția copilului... trebuia să stau un pic să mă adun... să văd, am făcut ceva pentru copilul ăla? Nu, pentru că am avut altceva de făcut tot din atribuțiile ce-mi revin (...) Am un sociolog care acum descarcă paste făinoase. Și străzile țin de social, asta nu înseamnă că azi-mâine asistentul social merge să asfalteze”, director SPAS.

Despre coordonare și colaborare pe plan local și colectarea datelor:

„La Agenția de Plăți se poate că au aceeași bază de date, sunt toate agențiile județene în subordinea ministerului, vorbesc aceeași limbă. Noi primăriile, câți bani, sau imaginație am avut... sau n-am avut... ne-am făcut programele, unice pe câte un segment, că legate e un vis de nu știu când și nu-l putem încă realiza (...) instituțiile au propriul regulament, propria lege de respectat, plus confidențialitatea datelor (...) ne uităm urât unii la alții. Așa că să se plece de la nivel de lege în jos, noi și încă nu știu câți, să putem lucra cu date confidențiale toți... dar hai să vedem rezultatul muncii într-o bază de date unică! Asta ar fi minunat!”, reprezentant SPAS.

¹⁶ <http://www.fonduri-structurale.ro/Document_Files/Stiri/00011638/gf5bh_Scrisoare%20deschisa.pdf>.

DEFINIȚIA COPILULUI (ART. 1)

Deși, în ansamblu, populația României este una îmbătrânită, în care vârstnicii (65 de ani și peste) au o pondere mai mare decât copiii sub 15 ani (16,3%, comparativ cu 15,6%), situația este radical diferită în cazul etnicilor romi, în rândul cărora copiii sub 15 ani reprezintă aproape o treime (29,3%).¹⁷

Principii generale (Art. 2, 3, 6 și 12)

Art. 2 Dreptul la nediscriminare

Din multitudinea de instituții publice mandatate să asigure, pe plan național, respectarea principiului nediscriminării, copiii pot sesiza direct doar instituția Avocatului Poporului. În schimb, însuși reprezentanții acestei instituții admit faptul că, în general, numărul sesizărilor primite direct de la copii este unul redus, recunoscând că faptul că deși au primit și câteva sesizări direct de la copii, de regulă, cei mai mulți dintre copii nu se adresează (personal sau prin părinți) Avocatului Poporului, ci preferă să sesizeze ONG-urile și DGASPC-urile¹⁸.

Stigmatizarea și discriminarea copiilor care se identifică LGBT este larg răspândită atât în mediul școlar, în familie cât și în comunitate. Un raport al asociației ACCEPT¹⁹ arată că aproximativ 8% dintre elevii LGBT spun că au fost agresați sau batjocoriți la școală, în timp ce aproximativ jumătate din elevii non LGBT (46,5%) spun că ar fi deranjați să aibă un coleg de clasă homosexual. Îngrijorător este și faptul că profesorii fac remarci homofobe la ore (un procent de 64% dintre elevii LGBT susțin că au asistat la astfel de comentarii în timpul orelor de curs) fără a fi sancționați și perpetuând atitudini discriminatorii și chiar violente în rândul elevilor²⁰. Din păcate, pentru elevii LGBT din România nu există mijloace de a reclama fapte de discriminare sau violențe, deoarece vulnerabilitatea acestora nu este recunoscută în mod specific (planurile de combatere a violenței în școli nu prevăd acțiuni concrete care să vină în sprijinul elevilor LGBT, măsurile de prevenire a bullying-ului în școli nu sunt sensibile la orientarea sexuală a elevilor ce ar putea fi victime, nu se realizează studii și cercetări pe această categorie de copii). De asemenea, curriculum școlar nu conține pe nici un palier informații obiective referitoare la orientare sexuală și identitate de gen.

În condițiile în care discriminarea continuă să afecteze importante categorii de copii din România (copiii romi, copiii cu dizabilități, copiii LGBT etc), este deosebit de îngrijorător faptul că reglementările care guvernează funcționarea Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării împiedică accesul direct al copiilor la acest organism, definit prin lege ca fiind autoritatea de stat în domeniul discriminării²¹.

¹⁷ Ruxandra Moldoveanu, Lavinia Elena Bălteanu and Silvia Pisciă, 'Minoritățile Conlocuitoare - Disparități în Ocupare și Șomaj', *Revista Română de Statistică*, 2015 <http://www.revistadestatistica.ro/supliment/wp-content/uploads/2016/03/RRSS12_2015_A13.pdf>.

¹⁸ Idem 6.

¹⁹ Irina Costache, *Un Liceu Sigur Pentru Toți - Percepții și Atitudini Față de Persoanele LGBT în Mediul Educațional Românesc* (București: Asociația ACCEPT, 2016) <<http://www.acceptromania.ro/wp-content/uploads/2016/03/Un-liceu-sigur-pentru-to%C8%9Bi-rezultate-cantitative1.pdf>>.

²⁰ Idem 19.

²¹ ORDONANȚA nr. 137 din 31 august 2000 (*republicată*) privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare.

Chiar și atunci când cazurile de discriminare ale căror victime sunt copii ajung în atenția și analiza CNCD, prin intermediul unor organizații neguvernamentale cum ar fi cele care promovează drepturile pacienților cu HIV/SIDA (Asociația Română Anti-SIDA), ale minorităților etnice (cum ar fi Centru Romilor pentru Intervenție Socială și Studii – Romani Criss) sau ale copiilor cu dizabilități (cum ar fi Centrul European pentru Drepturile Copiilor cu Dizabilități), sancțiunile dispuse sunt minore, nefiind de natură a preveni săvârșirea unor fapte similare.

Segregarea etnică în școli este interzisă în România încă din anul 2007, însă atât documentele oficiale, cât și analizele efectuate de organizațiile non-guvernamentale arată că fenomenul persistă. Astfel, analizele oficiale estimează că, în România, doar 33 de școli practică segregarea copiilor romi²². În schimb, un studiu²³ realizat în anul 2011 de Agenția Împreună arată că, la nivelul școlii primare, 64,5% dintre copiii romi sunt încadrați în clase cu majoritatea elevi romi, procentul scăzând la 53% în cazul școlilor gimnaziale. Același raport arată că segregarea școlară este mai prezentă în zona rurală (68,6%) decât în zona urbană (47,6%), iar copiii care sunt vorbitori de limbă romani sunt mai des plasați în clase segregate (64%) în comparație cu cei care vin din familii în care se vorbește limba română (48,3%).

STUDII DE CAZ

Consiliul Român pentru Combaterea discriminării a fost sesizat în mod repetat de organizații non-guvernamentale cu privire la menționarea, de către personalul medical, a diagnosticului de infecție cu HIV, în cuprinsul unor adeverințe medicale adresate unor instituții non-medicale (inclusiv în cuprinsul adeverințelor necesare pentru înscrierea la școală sau pentru scutirea de orele de educație fizică), fapt de natură a expune pacienții unor forme grave de discriminare.

Într-o primă hotărâre²⁴, CNCD a stabilit clasarea dosarului, în urma parcurgerii procesului de mediere, proces în cadrul căruia Ministerul Sănătății s-a angajat să informeze toți medicii cu privire la faptul că acest diagnostic nu trebuie menționat în cuprinsul unor documente de tipul celor menționate anterior. Cu toate acestea, practica reclamată a continuat, ceea ce a determinat depunerea unei noi sesizări.

Printr-o nouă hotărâre²⁵, CNCD a constatat că Ministerul Sănătății nu și-a îndeplinit obligația de a transmite comunicarea respectivă și că, în cauză, există elemente care să probeze fapta de discriminare, dar a decis sancționarea Ministerului Sănătății doar cu avertisment.

În septembrie 2009, Centrul European pentru Drepturile Copiilor cu Dizabilități a sesizat CNCD cu privire la faptele de discriminare la care a fost expus un copil de 5 ani, diagnosticat cu sindromul Dravet, o formă rară de epilepsie. Astfel, în baza unei îndrumări psiho-medicale, copilul a fost înscris la grădinița de masă, mama informând conducerea grădiniței, încă de la momentul înscrierii atât cu privire la diagnosticul copilului, cât și cu privire la necesitățile de adaptare a mediului în funcție de cerințele specifice acestui tip de dizabilitate. După 15 zile de frecventare a grădiniței de către copil, mama a fost anunțată de conducerea școlii că fiul său nu mai poate fi primit la cursurile grădiniței, unul dintre motivele invocate fiind că, odată cu venirea toamnei, va crește numărul copiilor care frecventează grădinița, iar părinții acestora nu vor fi de acord cu prezența unui coleg cu dizabilități.

²² *Analiza Socială Desfășurată în Județele Din România* (București: Ministerul Fondurilor Europene, 2015) <<http://www.fonduri-ue.ro/images/files/transparenta/romi/23.03/Analiza.judetelor.RO.pdf>>.

²³ Gelu Duminiță and Ana Ivasiuc, *O școală pentru toți?: accesul copiilor romi la o educație de calitate: raport de cercetare* (București: Vanemond, 2010).

²⁴ CNCD, Hotărârea nr. 95/17.02.2009.

²⁵ CNCD, Hotărârea nr. 479/12.11.2012.

Prin hotărârea pronunțată în acest caz de CNCD²⁶, existența faptelor de discriminare a fost confirmată, sancțiunea aplicată fiind însă doar avertismentul.

OPINII

Copiii consultați de Salvați Copiii România au semnalat numeroase probleme cu privire la practici discriminatorii, mai ales în domeniul educației: copiii cu probleme de sănătate mintală sunt discriminați atât de colegi, cât și de profesori; absența incluziunii copiilor cu dizabilități; numeroase cazuri de discriminare și segregare bazate pe rezultate școlare și comportament (inclusiv clase segregate formate pe aceste criterii). Cu privire la situația copiilor aparținând minorităților etnice (mai ales copiii romi), copiii consultați au semnalat următoarele probleme: nu există respect pentru diversitate, pentru limba, cultura, religia altor etnii, iar școala nu este un mediu care să cultive acest respect; nu există o adevărată incluziune a copiilor romi, întâlnindu-se frecvente cazuri de clase segregate; măsurile speciale de sprijin (burse, locuri speciale) nu sunt suficiente pentru a răspunde nevoilor.

„Profesorii fac discriminare din cauza religiei, culorii, banilor din familie” (fată, 13 ani)

Este îngrijorător faptul că și în rândul copiilor, asistăm la o scădere a nivelului de toleranță. Astfel, Organizația Salvați Copiii a reluat, în anul 2013²⁷, un studiu efectuat anterior în anul 2006²⁸, prin care și-a propus, printre altele, să evalueze nivelul de toleranță, respectiv discriminare, în rândul elevilor. Acest nivel a fost măsurat prin raportare la faptul ipotetic de a avea un coleg rom, un coleg cu dizabilități fizice, un coleg cu dizabilități mintale ușoare, un coleg seropozitiv și un coleg care locuiește într-un centru de plasament. Dimensiunile la care acești indicatori au fost mășurați au fost atât spațiul personal (coleg de bancă), cât și spațiul social (coleg de clasă). A mai fost testată percepția copiilor cu privire la opinia părinților („părinții tăi ce părere ar avea dacă tu ai avea un coleg din categoriile de mai sus”) pentru a se testa nivelul de asociere între opiniile copiilor și familia de proveniență.

Studiul a arătat că, în cazul tuturor indicatorilor testați, există o puternică asociere între opiniile copiilor și modul în care aceștia afirmă că ar reacționa părinții lor în cazurile date. Altfel spus, discriminarea este un comportament învățat în familie și, am putea adăuga, un comportament necorectat în școală.

În ceea ce privește spațiul social, studiul a demonstrat nivelul foarte scăzut de toleranță cu privire la persoanele seropozitive, aproximativ jumătate dintre elevii respondenți afirmând că nu ar fi de acord să aibă un coleg de clasă seropozitiv. În cazul celorlalte categorii, 13% dintre copii afirmă că nu ar fi de acord să aibă un coleg de clasă cu dizabilitate mintală ușoară, 10% nu doresc un coleg cu dizabilități fizice, iar 3% un copil care provine dintr-o instituție de plasament.

Comparativ cu datele obținute în 2006, se remarcă o scădere a nivelurilor de toleranță în cazul tuturor categoriilor testate, cu un maximum în cazul copiilor seropozitivi, respectiv 20,5%. Altfel spus, dacă în 2006, 39% dintre copii spuneau că ar fi de acord să aibă un coleg de clasă seropozitiv, în 2013, procentul acestora a scăzut la 18,5%. Scăderi mai mici ale nivelului de acceptare s-au înregistrat față de toate categoriile menționate.

Comparativ cu gradul de toleranță de la nivelul spațiului social, valorile întâlnite în cazul spațiului personal sunt mai scăzute, astfel: 14% dintre copii afirmă că ar fi de acord să aibă un coleg de bancă infectat cu HIV, 27% că le-ar fi indiferent și 59% că ar fi împotriva (comparativ cu aproximativ 19% care afirmă că sunt de acord să fie colegi de clasă cu un copil în această situație); 32% dintre copii afirmă că ar fi de acord să stea

²⁶ CNCD, Hotărârea nr. 19/23.01.2013.

²⁷ *Cunoașterea, Importanța și Respectarea Drepturilor Copilului în România.*

²⁸ Organizația Salvați Copiii, Opinii ale elevilor privind importanța și respectarea drepturilor copilului în România, București, 2007.

cu un copil de etnie romă în bancă, 16% că ar fi împotriva acestui fapt, iar aproximativ 52% spun că situația le-ar fi indiferentă (comparativ cu procentul de aproape 49 în cazul elevilor care ar fi de acord să aibă un copil rom în clasă). Niveluri mai scăzute ale toleranței (prin raportare la cele care caracterizează spațiul social) s-au înregistrat și în cazul celorlalte dimensiuni testate, astfel, 34% dintre elevi afirmă că ar fi de acord să aibă un coleg de bancă cu dizabilități fizice (față de aproape 40%, în situația în care colegul ar fi fost de clasă), iar 30% dintre copii spun că ar fi de acord cu un coleg de bancă cu dizabilități mintale ușoare (comparativ cu aproape 37%, în cazul în care colegul ar fi fost de clasă).

Comparativ cu datele obținute prin studiul din anul 2006, tendința de scădere a nivelurilor de toleranță se păstrează și în cazul spațiului personal, cu un maximum de aproape 20 de procente în ceea ce privește acceptarea unui coleg de bancă infectat cu HIV (în scădere de la 34 la 14 procente) și un minimum în cazul copiilor care provin din instituții de protecție, cu o scădere de la 69 la 65%.

Art. 3 Interesul superior al copilului

Deși consacrat în legislația internă, principiul interesului superior al copilului este rareori invocat ca atare în practica instanțelor judecătorești (cu excepția litigiilor referitoare la exercitarea drepturilor părintești, unde legislația impune în mod expres evaluarea interesului superior) și aproape niciodată în procedurile de elaborare și adoptare a actelor normative cu posibil sau cert impact asupra copiilor. Comentariul General nr. 14 (2013) asupra dreptului copilului privind luarea în considerare a interesului superior al copilului ca principiu fundamental nu a fost promovat și nu s-a aflat pe agenda autorităților publice, conținutul său suscitând interes doar din partea societății civile.

Deși singura instituție de monitorizare a respectării drepturilor copilului, prin atribuțiile unuia dintre adjuncții săi, legislația de reglementare a activității Avocatului Poporului nu face referire la acest principiu, neexistând o practică explicită de raportare la acest principiu în intervențiile sale (scrise ori declarative). De altfel, în ultimele trei rapoarte de activitate (2013, 2014, 2015), apar doar două mențiuni izolate cu privire la necesitatea respectării interesului superior al copilului.

De asemenea, atât specialiștii²⁹, cât și copiii consultați de Organizația Salvați Copiii, semnalează probleme în aplicarea acestui principiu raportat la drepturile și responsabilitățile părintești.

STUDII DE CAZ

În anul 2012, în procesul de consultare publică cu privire proiectului de Hotărâre a Guvernului privind înființarea Penitenciarului Găești prin reorganizarea Centrului de Reeducare Găești, Salvați Copiii România a transmis un punct de vedere Ministerului Justiției, prin care semnalăm faptul că o astfel de măsură (desființare a unei unități specializată în custodierea copiilor și transferul copiilor în centre similare foarte depărtate, mai ales în contextul în care, la data luării acestei măsuri, unitățile penitenciare pentru copii și tineri aveau un grad ridicat de aglomerare) contravine principiului interesului superior al copilului. În răspunsul primit de la Ministerul Justiției (nr. 94090/2012), Secretarul de Stat din această instituție afirmă că "(...) analiza managerială a apreciat ca superior interesul sistemic (...)".

Foarte recent, în interesul opiniei publice și al specialiștilor a intrat cazul unei femei române, acuzată de răpire internațională de copii, deoarece ar fi încălcat decizia instanțelor canadiene, întorcându-se în România cu fiul său minor. Conform declarațiilor mamei, tatăl canadian ar fi fost violent cu mama și copilul, iar continuarea relațiilor dintre acesta și copil ar fi pus grav în primejdie bună-starea celui din urmă. În primă fază, instanțele din România au dispus extrădarea mamei către autoritățile canadiene și returnarea copilului

²⁹ Idem 1.

în Canada, fără a evalua interesul superior al copilului și fără a ține seama de celelalte probe din dosar care indicau starea de pericol generată de interacțiunea dintre tată și copil. Astfel, avocatul mamei a declarat: *"Practic erau toate indiciile în dosar că acest copil este supus unei situații de risc în cazul unei înapoieri, dar s-a trecut peste ele. S-a refuzat evaluarea interesului superior al copilului și administrarea unor probe suplimentare."* Decizia de extrădare a mamei a fost revocată de instanțele superioare, iar modalitatea de exercitare a drepturilor părintești face în continuare obiectul unui litigiu aflat pe rolul instanțelor române.

OPINII

„Copiii au drepturi, dar parcă drepturile părinților sunt mai importante. Avem copii care sunt de mulți ani în sistem, fac 18 ani și trebuie să plece, dar pentru că părintele i-a telefonat o dată la nu știu câte luni se consideră contact și nu poți să-l decazi din drepturi. Eu înțeleg că filosofia din spatele acestor prevederi este aceea că poate într-o zi părintele își va rezolva problemele și va putea să aibă grijă de copilul lui, dar când vezi că trec ani întregi în care nu înregistrează nici un progres ci mai mult, face și alți copii care ajung în sistem (...) Aici cred că trebuie un pic regândită legea, reanalizată.”, director DGASPC.

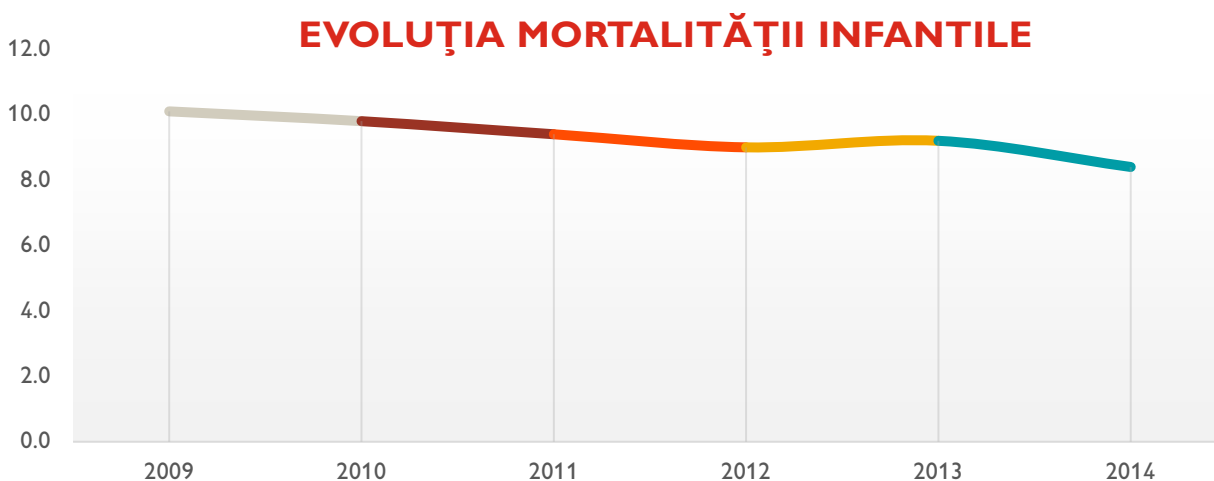
În cadrul consultărilor organizate de Salvați Copiii România, unii dintre copiii care trecuseră prin experiența separării părinților au semnalat situații de natură a ridica semne de întrebare cu privire la modul în care opinia exprimată de copil este luată în seamă la stabilirea interesului superior al acestuia și, implicit, la stabilirea modului în care părinții urmează să exercite custodia comună.

"Părerea copilului nu este ascultată când se acordă tutela. De exemplu, mie nu mi-e bine în relația cu tatăl meu" (fată, 13 ani).

"Când relația cu un părinte nu este benefică pentru copil, statul nu ar trebui să-l oblige pe acel copil să se vadă cu acel părinte" (fată, 16 ani).

Art. 6 Dreptul copilului la viață, supraviețuire și dezvoltare

România continuă să aibă o rată ridicată a mortalității infantile și o rată îngrijorătoare a mortalității în rândul copiilor cu vârsta sub 5 ani.

Sursa: Eurostat

În ceea ce privește mortalitatea infantilă, fenomenul este constant mai grav în mediul rural, o analiză făcută de Organizația Salvați Copiii pe beneficiarii proiectului „Fiecare copil contează” demonstrând că motivele țin, în principal, de accesul mai redus la servicii medicale, de distanța mare până la localitățile unde astfel de servicii pot fi accesate, de nivelul scăzut de educație a mamei și de veniturile reduse ale gospodăriei. Aceste cauze fac ca în comunitățile rurale vulnerabile unde se desfășoară programele de prevenție ale Salvați Copiii România, 36% dintre mame să afirme că nu au fost controlate niciodată de un medic ginecolog pe perioada sarcinii; în timp ce, dintre femeile gravide, 47% afirmă că nu au făcut nicio ecografie până la acel moment, 42% că nu au făcut analizele recomandate, 37% că nu au fost la niciun control ginecologic, iar 12% că nu au fost controlate de medicul de familie de când sunt gravide.

În ceea ce privește decesele copiilor mai mici de 5 ani, este îngrijorător faptul că aproape jumătate dintre acestea (48%) au cauze evitabile. Astfel, în anul 2013, principalele cauze de deces pentru această grupă de vârstă (1-4 ani) au fost bolile aparatului respirator (23,5%), urmate de leziuni traumatice și cauze externe (21,4%)³⁰.

OPINII

Reprezentanții organizațiilor neguvernamentale și medicii de familie consultați, în martie 2016, de către Salvați Copiii au semnalat că sunt cazuri în care, deși legea prevede că femeile gravide beneficiază automat de asigurare de sănătate, acest drept nu este respectat integral în practică, din motive birocratice, cum ar fi condiționarea de către autoritățile locale a emiterii adeverințelor necesare de plata impozitelor locale datorate. Aceiași specialiști consideră că gravidele care au dat anterior naștere unui număr mare de copii, la fel ca și adolescentele însărcinate, se confruntă, uneori, cu prejudecăți din partea personalului medical.

Art. 12 Dreptul de a-și exprima liber opinia și a fi ascultat în cadrul procedurilor administrative și judiciare

Deși Legea Educației Naționale prevede ca principiu respectarea dreptului la opinie al elevului, reglementările privind implicarea elevilor în luarea deciziilor în cadrul școlii nu sunt de natură să asigure exprimarea liberă a opiniei și o reală respectare a acesteia. Astfel, reprezentantul elevilor participă cu drept de vot la ședințele consiliului de administrație al școlii doar dacă este major.

În ceea ce privește ascultarea copilului în proceduri judiciare civile, prevederile legale impun ca obligatorie ascultarea copiilor cu vârsta de peste 10 ani și reglementează ca această audiere să aibă loc în camera de consiliu. Analizele recente arată că această ultimă regulă nu este mereu respectată³¹. Lipsa unor astfel de spații la nivelul multor instanțe (în anul 2011, doar o treime din instanțe dispuneau de camere de consiliu³²), determină audierea copiilor (indiferent de natura cauzei) în spații improprie (sala de judecată, biroul judecătorului). Mai mult decât atât, ne exprimăm îngrijorarea față de faptul că niciun specialist nu are responsabilitatea să informeze sau să verifice dacă copilul implicat în proceduri judiciare a primit informațiile necesare înainte de a fi ascultat, în timp ce prezența psihologului nu este asigurată în toate cazurile.

³⁰ Raportul Național Privind Sănătate a Copiilor și Tinerilor din România, p.7 (Ministerul Sănătății, Institut Național de Sănătate Publică, Centrul Național de Evaluare și Promovare a Stării de Sănătate, 2014) <<http://insp.gov.ro/sites/cnepss/wp-content/uploads/2014/11/Raportul-National-a-Copiilor-si-Tinerilor-2014.pdf>>.

³¹ European Union and Agency for Fundamental Rights, *Child-Friendly Justice: Perspectives and Experiences of Professionals on Children's Participation in Civil and Criminal Judicial Proceedings in 10 EU Member States*, p. 30-31., 2015 <<http://bookshop.europa.eu/uri?target=EUB:NOTICE:TK0514114:EN:HTML>> [accessed 17 June 2016].

³² Raport final proiect "Asistență tehnică cu privire la pregătirea implementării noului cod civil, cod penal, cod de procedură civilă și cod de procedură penală" (Beneficiar – Ministerul Justiției), 2011.

OPINII

Doar puțin peste o treime (39%) dintre copiii participanți la realizarea studiului Salvați Copiii³³ afirmă că sunt încurajați, în timpul orelor de curs, să își exprime propriile gânduri, sentimente sau opinii (procent apropiat de cel obținut în 2006), iar 72% că pot face același lucru în familie. Din rezultatele acestui studiu, reiese că orele de dirigenție reprezintă cel mai frecvent cadrul în care copiii sunt încurajați să își exprime liber opiniile, aproape 60% dintre elevi spun că sunt consultați în ceea ce privește activitățile extrașcolare, 54% privind regulamentul școlii, 50% privind modul de predare al profesorilor și 49% privind disciplinele opționale. Procente mai mici se întâlnesc în cazul consultării elevilor privind amenajarea școlii (39%) și alegerii manualelor opționale (35%).

Dincolo de cadrul orelor de dirigenție, copiii consultați în vederea elaborării prezentului raport au semnalat probleme serioase cu privire la exprimarea opiniei elevilor la nivelul școlii: opiniile elevilor nu sunt ascultate, există o cultură a impunerii punctului de vedere al profesorului, iar copiii nu sunt sprijiniți să-și dezvolte abilitățile necesare de participare la nivelul școlii.

"Conducerea școlii ar trebui să îi asculte pe elevi. Deși noi știm că ar trebui să ne exprimăm opinia, ei nu iau nicio măsură să ne ajute. Fără elevi, școala nu are nici un rost" (fată, 17 ani).

"Regula este "Eu sunt profesor, eu îți spun ce să faci"" (fată, 17 ani).

³³ Cunoașterea, Importanța și Respectarea Drepturilor Copilului în România.

Drepturi civile și libertăți

Art. 8 Dreptul la păstrarea identității, inclusiv cetățenia, numele și relațiile familiale

Atât experiența Organizației Salvați Copiii, cât și datele instituțiilor publice arată că fenomenul copiilor fără acte de identitate persistă. Din evidențele Ministerului Administrației și Internelor (Direcția pentru Evidența Persoanelor și Administrarea Bazelor de Date) reiese că într-un singur an (2010) s-au înregistrat 1.531 acte de naștere întocmite în baza hotărârilor judecătorești prin care s-a dispus înregistrarea tardivă a nașterii. Asistenții sociali ai Salvați Copiii au depistat, în comunitățile rurale sărace și chiar în anumite zone urbane, un număr mare de copii fără identitate, a căror naștere nu fusese înregistrată.

Cele mai mari dificultăți apar în cazul copiilor care nu au obținut acte de naștere până la împlinirea vârstei de un an, situație în care este necesară o acțiune în instanță împotriva Primăriei, care trebuie să elibereze certificatul de naștere. Asta implică o vizită la Institutul Național de Medicină Legală (INML) pentru a dovedi vârsta copilului. Dacă, în cazul copiilor, această expertiză este gratuită, nu același lucru este valabil și în cazul adulților, și nu sunt puține cazurile în care nici mama nu are acte de identitate, fiind necesar să parcurgă, la rândul său, procedura de declarare tardivă a nașterii. Costurile directe și indirecte, caracterul relativ complicat al pașilor procedurali care trebuie urmați și durata necesară pentru parcurgerea acestora, fac ca, mai ales în rândul grupurilor vulnerabile, realitatea copiilor fără identitate să persiste, cu consecințe extrem de grave asupra realizării drepturilor acestora.

STUDIU DE CAZ

L.V. are 14 ani și este elevă în clasa a V-a, fiind unul dintre miile de copii sprijiniți de Organizația Salvați Copiii să-și obțină actele de identitate, să se înscrie la școală și să frecventeze cursurile "A doua șansă". Lui L. V. i s-a făcut certificat de naștere la vârsta de 10 ani și abia atunci copilul a putut fi înscris la școală.

L. V. a fost lipsită atâția ani de certificat de naștere pentru că mama ei își pierduse buletinul și nu reușise să-și facă altul pentru că nu avea dovada unui domiciliu stabil. Fetița și familia sa locuiesc acum într-o fostă clădire a companiei de căi ferate.

Atât copilul, cât și familia sa recunosc beneficiile frecventării școlii, dar și cât de dificilă a fost situația anterioară, când lipsa certificatului de naștere a împiedicat-o pe L. să beneficieze de dreptul la educație, condamnând-o la izolare.

„M-am schimbat. Aici pot să fac și voluntariat. Îi pot ajuta pe cei mai mici. Când eram mai mică eram mai tăcută, dar acum mai spun când am nevoie de ajutor. Am învățat foarte multe lucruri aici la școală” (L. V).

„Înainte era mai tăcută, mai rușinoasă. Nu vorbea, era retrasă. Acum vorbește cu toată lumea, mă ajută și la treabă” (G. V. – mamă).

„Acești copii nu există. Atâta timp cât nu au o identitate formală, ei nu există. Nu au un cod numeric personal, deci nu pot fi înscriși nicăieri într-un sistem”, asistent social, Salvați Copiii România.

Art. 13 Dreptul la libertatea de exprimare

Pentru participanții la studiul³⁴ cu privire la cunoașterea, importanța și respectarea drepturilor copilului în România, libertatea de exprimare s-a dovedit a fi extrem de importantă, fiind al doilea (ca frecvență generală) drept identificat spontan (după cel la educație). În schimb, aproape 40% dintre elevi au considerat că acest drept nu le este respectat în mod corespunzător, iar analiza răspunsurilor arată că, din această perspectivă, o situație mai bună o au copiii din mediul urban și cei cu rezultate bune la învățatură.

Art. 14 Dreptul la libertatea de gândire, de conștiință și religie

Legea Educației Naționale, intrată în vigoare la începutul anului 2011, a păstrat viziunea fostei legi a învățământului, menționând că religia face parte din trunchiul comun, iar retragerea de la ora de religie se poate face doar la solicitarea elevului major sau a părinților pentru elevii sub 18 ani. Această reglementare făcea, practic, obligatorie participarea elevilor la această disciplină, în condițiile în care, în România, predarea religiei se face în mod canonic. În noiembrie 2014, Curtea Constituțională a hotărât³⁵ că această prevedere este neconstituțională, iar procedura pentru frecventarea acestei discipline a fost inversată, în sensul în care participarea se face la cerere.

În continuare copiii nu pot decide singuri dacă doresc sau nu să participe la orele de religie, deoarece decizia de a înscrie un copil la ora de religie o ia tot părintele sau reprezentantul legal.

Consiliul Național al Elevilor propune amendarea legii educației pentru a permite elevilor, începând cu vârsta de 14 ani, să poată opta singuri pentru religie. În 2016, Parlamentul a respins un proiect legislativ în acest sens.

OPINII

Odată cu schimbarea abordării cu privire la participarea la ora de religie, școlile au fost puse în situația de a găsi soluții cu privire la elevii care nu frecventează această materie, Ministerul Educației neoferind îndrumare sau sprijin în acest sens. În aceste condiții, soluțiile găsite de unitățile de învățământ nu sunt întotdeauna de natură a respecta libertatea de gândire, conștiință și religie a copiilor pentru care opțiunea a fost de a nu frecventa ora de religie.

Întrebați fiind care este situația colegilor aflați în această situație, copiii consultați de Organizația Salvați Copiii au oferit răspunsuri diferite:

"Stau la ora de religie, deși nu au optat pentru aceasta. Și sunt puși să răspundă." (fată, 15 ani)

"Nu li s-a dat voie să renunțe la ora de religie. Doamna dirigintă nu a vrut să accepte: "Vă mărește media". Dar vor și să te ridici în picioare când spunem rugăciunea, să răspunzi la întrebări pentru notă. Obligație..." (fată, 13 ani)

Art. 15 Libertatea de asociere și întrunire pașnică

În afara consiliilor elevilor, copiii din România au puține șanse să își formeze propriile structuri asociative independente și bazate pe propriile nevoi și interese. Astfel, cu toate că art. 31 din Legea 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului menționează că orice copil "are dreptul la liberă asociere în

³⁴ Cunoașterea, Importanța și Respectarea Drepturilor Copilului în România.

³⁵ Curtea Constituțională, Decizia nr. 669/12. 11.2014.

structuri formale și informale, precum și libertatea de întrunire pașnică, în limitele prevăzute de lege”, prevederile codului civil și regimul juridic al fundațiilor și asociațiilor în România nu permit realizarea acestui drept³⁶. Astfel, copiii sub 14 ani nu pot înființa și nu pot fi membri ai unei asociații sau fundații, în timp ce copiii între 14 și 18 ani pot fi membri unor astfel de organizații, dar numai cu acordul părinților ori reprezentantului legal, neputând totuși să fie membri fondatori sau să facă parte din organele de conducere.

Deși Legea 272/2004 stabilește că autoritățile administrației publice locale, unitățile de învățământ și alte instituții publice sau private competente trebuie să ia ”măsurile necesare asigurării exercitării corespunzătoare” a dreptului la asociere și întrunire pașnică a copiilor, singura structură reprezentativă a copiilor este Consiliul Național al Elevilor care funcționează ca organism consultativ al Ministerului Educației Naționale, fiind înființat în 2007, în baza unui ordin de Ministru. Este important de precizat că nici Consiliul Național al Elevilor, nici consiliile elevilor de la nivelurile inferioare nu au personalitate juridică.

Studiul Salvați Copiii³⁷ din anul 2013 a semnalat că, în comparație cu situația din 2006, notorietatea consiliului elevilor a crescut cu aproximativ 7 procente. Cu toate acestea, ponderea elevilor care afirmă că nu au apelat la principala structură de reprezentare a lor rămâne constantă, în jurul valorii de 70%.

OPINII

În ceea ce privește consiliile elevilor, atât copiii consultați, cât și cei care au participat la elaborarea analizelor Salvați Copiii au semnalat că aceste organisme nu funcționează în toate școlile, iar acolo unde funcționează eficiența lor lasă de dorit. Deși fiecare școală trebuie să aibă un consiliu al elevilor, aproximativ 19% dintre respondenți nu știu de existența acestuia, iar 9% afirmă că, în școala lor, acesta nu există. Mai mult, dintre cei care știu de existența consiliului elevilor, peste trei sferturi nu au apelat niciodată la acesta pentru a-și rezolva o problemă sau a face o propunere, iar dintre cei care au apelat (doar 7%), majoritatea spun că problema lor nu a fost luată în discuție (73%)³⁸.

În ceea ce privește profilul celor care au auzit de consiliul elevilor, acesta este cunoscut, mai degrabă, de persoanele de gen feminin, cu rezultate bune la învățătură, din mediul urban și care urmează cursuri liceale.

„Consiliul Elevilor? Nu există... de fapt el există acolo, dar e de formă. Nu a luat nimeni în seamă ce se discută acolo. Pe noi nu ne ascultă nimeni. Ne-au întrebat de uniformă, ce culoare o vrem... dar în rest nimic... nici nu cred că se mai întâlnesc”, copil, 17 ani.

„Doamna profesoară de muzică se ocupă (...) Da, sunt și aici în consiliu. Am fost și la cealaltă școală de la care m-am transferat (...) Ne întâlnim o dată pe lună, cam așa (...) dar aici mai mult se discută, dincolo chiar se organizau activități, proiecte de ecologie. Aici ultima oară a fost despre festivitatea de sfârșit de an”, copil, 14 ani.

„Nu cred că sunt organizate în toate școlile aceste consilii. Vă spun pentru că am copil la școală și nu am auzit-o niciodată să vorbească despre asta. Cred că depinde și de cine este numit să se ocupe (...) Nu știam că există și la nivelul județului, nu mi-am pus până acum problema, dar nu este târziu, chiar o să mă interesez și o să-i contactez”, reprezentant DGASPC.

³⁶ Codul Civil, articolul 211.

³⁷ Cunoașterea, Importanța și Respectarea Drepturilor Copilului în România.

³⁸ Idem 37.

STUDIU DE CAZ

În anul 2013, motivați de nemulțumirile legate de mandatul limitat al Consiliului Județean al Elevilor, 5 elevi cu vârsta peste 18 ani din județul Constanța au înființat Asociația Elevilor din Constanța. Deși, pentru a răspunde limitărilor legii, înființarea și conducerea formală a asociației este asigurată de tineri cu vârsta peste 18 ani, membrii asociației pot fi și copii cu vârsta peste 14 ani. În cei șase ani de existență, asociația a dovedit că este o structură puternică, cu un important rol în reprezentarea și promovarea elevilor, iar unele dintre demersurile sale au produs un important impact asupra respectării drepturilor elevilor: obținerea a 50% reducere la transportul local pentru elevii din orașul Constanța, modificarea legii în sensul obținerii dreptului de vot pentru elevii majori membri în Consiliul de Administrație al școlii, obținerea de burse școlare finanțate de autoritățile locale.

Art. 16 Dreptul la protecția garantată împotriva oricărei imixțiuni arbitrare sau ilegale în viața sa privată

Cadrul legal și instituțional privind protejarea copiilor împotriva imixțiunilor în viața privată rămâne deficitar. Dacă, în domeniul audio-vizual există reglementări și un organism (Consiliul Național al Audiovizualului) mandatat să asigure respectarea acestora, activitatea media scrise și on-line nu este reglementată sub acest aspect, ceea ce conduce la apariția a numeroase cazuri de difuzare a imaginii, datelor de identitate sau informațiilor care pot conduce la identificarea copiilor victime ale unor infracțiuni sau aflați în situație de vulnerabilitate.

În același timp, și reglementările aplicabile în domeniul audio-vizual necesită îmbunătățire, existând cazuri în care, expunerea copiilor vulnerabili se face cu acordul părinților, dar împotriva interesului superior al copilului.

STUDII DE CAZ

În data de 7 aprilie 2011, emisiunea "Acces Direct" a postului Antena 1 a avut tema „Acuzație șoc: minore abuzate sexual. Copilele au fost chinuite cu electroșocuri?", iar victimele au fost expuse în reportajele difuzate pe postul tv, deși expunerea copiilor exploatați sexual este interzisă prin lege. Postul Antena 1 a fost amendat.

În presa online, sunt frecvente cazurile în care este dezvăluit numele copilului într-o situație de abuz. Un exemplu relevant este cel din cotidianul Adevărul, din martie 2010, când a fost dat numele și fotografia unei fete de 14 ani, răpită în plină stradă și violată timp de mai multe zile de 40 de bărbați. Jurnaliștii au justificat acest lucru prin cererea expresă a părinților victimei de a face cazul cunoscut.

OPINII

"Să se dea o lege prin care să se interzică expunerea copiilor sau a datelor lor personale în media și în spațiul juridic. Și să existe consecințe!" (fată, 16 ani)

Art. 17 Accesul la informare

Ne exprimăm îngrijorarea față de faptul că nici în prezent, copiii din România nu au acces la o versiune adaptată (child – friendly) a legii care le protejează și promovează drepturile (Legea 272/2004 republicată, cu modificările și completările ulterioare).

În ceea ce privește accesul copiilor la noile tehnologii ca sursă de informare, demersurile autorităților din domeniul educației s-au concentrat în direcția echipării cu sisteme informatice a școlilor și a implementării unui proces de digitalizare a actului educațional, prin introducerea manualelor digitale pentru diverse materii, în detrimentul pregătirii cadrelor didactice și a copiilor în vederea utilizării în siguranță a internetului.

Studiile realizate de Salvați Copiii în anii 2010³⁹, 2013⁴⁰ și 2015⁴¹ au arătat că riscurile și amenințările cu care se confruntă copiii în mediul online sunt multiple, iar pregătirea acestora în vederea utilizării responsabile a internetului este precară. Conform celor mai recente rezultate ale analizei efectuate de Salvați Copiii, 47% dintre copii au vorbit cu persoane necunoscute pe internet, iar 27% s-au întâlnit față în față cu o persoană necunoscută, 20% dintre aceștia afirmând că au fost deranjați de această persoană. Aceste statistici sunt îngrijorătoare, iar în ciuda aparențelor, competențele copiilor în domeniul internetului sunt limitate, mai ales când vine vorba de navigarea în siguranță.

OPINII

Copiii consultați ne-au semnalat următoarele probleme legate de accesul la informare: există dezavantaje pentru copiii din mediul rural (unde bibliotecile lipsesc, iar accesul la internet este mai deficitar); manuale școlare au de multe ori un conținut depășit; copiii se confruntă cu surse de informare inadecvate și nu au abilitățile și cunoștințele necesare pentru a discerne și utiliza sursele credibile; nu există îndrumare asupra conținutului informațiilor on-line.

Art. 37 (a) Dreptul de a nu fi supus la tortură, la pedepse sau tratamente crude, inumane sau degradante

Atât societatea civilă, cât și Comitetul ONU împotriva torturii⁴² și-au exprimat îngrijorarea față de tratamentul și condițiile de viață ale persoanelor cu dizabilități (copiii și adulți) plasați în secții și spitale de psihiatrie sau în instituții de protecție. Numărul mare al deceselor neinvestigate, precum și rapoartele de monitorizare independentă⁴³ demonstrează nevoia de a îmbunătăți cadrul juridic menit să asigure drepturile persoanelor cu dizabilități și prevenirea torturii și a altor pedepse sau tratamente crude, inumane sau degradante.

Mulți dintre copiii cu experiența privării de libertate implicați în proiectele Salvați Copiii relatează despre acte de violență din partea forțelor de ordine, pe durata custodierii în secțiile de poliție. În majoritatea cazurilor, copiii povestesc că actele de violență au avut loc în contextul în care investigatorii au încercat să-i determine să recunoască și alte infracțiuni decât cele comise. La fel de îngrijorător este faptul că sunt semnalate numeroase cazuri în care, la audierea copiilor, polițiștii nu iau măsurile necesare pentru a asigura prezența părinților și a avocatului din oficiu, sau chiar împiedică prezența acestora.

³⁹ *Studiul privind Utilizarea Internetului în Familie*, 2010.

⁴⁰ *Studiul Privind Utilizarea Internetului în Familie - Cercetare Socială Cantitativă*.

⁴¹ *Studiul Privind Utilizarea Internetului în Familie - Cercetare Socială de Tip Cantitativ* (București: Salvați Copiii România, 2015) <http://salvaticopiii.ro/upload/p0001000300010000_Raport%20cercetare%20safer%20internet%202014_web.pdf>.

⁴² UN Committee against Torture, *Concluding observations on the second periodic report of Romania*, <http://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CAT/Shared%20Documents/ROU/CAT_C_ROU_CO_2_20493_E.pdf>.

⁴³ Centrul de Resurse Juridice, <<http://www.crj.ro/pledoarie-pentru-demnitate/lagarele-de-langa-tine-descrierea-proiectului/rapoarte-de-monitorizare/>>.

OPINII

”- Ne-au luat la secție și ne-au bătut ca să recunoaștem faptele.

- De multe ori, dacă ne prindeau la o faptă, ne băteau și ne spuneau să recunoaștem și alte fapte, care nu erau cu adevărat făcute de noi. Mi s-a întâmplat mie treaba asta

- Păi și mie nu mi s-a întâmplat?! Și ție nu ți s-a întâmplat?! Ne băga, cum să vă spun, AN-uri (dosare cu autor necunoscut aflate în investigare n. a.)” (fragment de focus-group, Centru de re-educare, 2011)

”Pe mine m-a luat la secție, spunea ”Ai fost în ziua de la locul cutare?” Și spuneam, bineînțeles că ”Nu” dacă nu am fost. Și rupeau oase, spuneau ”Cum n-ai fost?! Că eu am martori, am declarații” Și luau, de exemplu, o foaie în față și spuneau ”Uite, asta e declarația femeii care te-a văzut”. Și femeia aia nu mă văzuse pe mine în viața ei. Și ne rupeau ficiații ca să recunoaștem noi fapte din astea” (M.)

B. Mediul familial și forme alternative de îngrijire

Art. 5 Îndrumarea părinților și dezvoltarea capacității copiilor

Deși, în ultimii nouă ani, au existat eforturi susținute de a promova adoptarea unei strategii naționale integrate de formare și dezvoltare a abilităților parentale, acest instrument nu este încă aprobat, deși studiile și datele statistice demonstrează cu prisosință nevoia unor demersuri susținute de educație parentală. Practici dăunătoare, de multe ori moștenite cultural, cum ar fi pedeapsa corporală sau fizică ori umilirea sau tratamentul degradant, subzistă în multe familii din România⁴⁴.

Salvați Copiii România este una dintre puținele organizații neguvernamentale care oferă servicii de educație parentală, dar numărul foarte mare de solicitări demonstrează că astfel de servicii trebuie să aibă o acoperire la nivel național și o susținerea adecvată din partea autorităților.

OPINII

Din răspunsurile oferite de părinții și copiii participanți la studiul Salvați Copiii⁴⁵ a reieșit că 19% dintre părinți afirmă că „au folosit amenințări pentru a convinge” copilul să îi asculte, comparativ cu 34% dintre copii declară același lucru. O diferență mare între răspunsurile copiilor și cele ale părinților apare și în cazul abuzului verbal. Analizând răspunsurile oferite de copii, abuzul verbal are o valoare de aproximativ 16%, incidența fiind cu aproximativ 10 procente mai mare comparativ cu datele oferite de părinți. Ceea ce arată aceste cifre analizate împreună este faptul că, în relația părinte-copil, în situații diferite de disciplinare, sunt utilizate comportamente și mesaje, pe care nici copiii și nici părinții nu le definesc corect ca practici de abuz emoțional și verbal. Astfel, este relevantă încă o dată nevoia de educație parentală din perspectiva drepturilor copiilor.

Copiii resimt în familie nevoia unei îmbunătățiri a abilităților și atitudinilor parentale. Astfel, copiii consultați de organizația noastră au declarat:

„Uneori, copiii sunt mai responsabili decât părinții” (băiat, 13 ani)

„Părinții ar trebui să fie responsabili față de copiii lor, indiferent de relația dintre ei” (fată, 16 ani)

Art. 18 (1), (2) Responsabilitatea părinților

Deși principala responsabilitate în a acorda un sprijin corespunzător părinților, prin servicii sociale primare (inclusiv de prevenire a separării copilului de familie), revine autorităților de la nivelul localităților, datele ne arată că, în multe cazuri, pe plan local nu există expertiza și resursele financiare și umane necesare pentru asigurarea unui astfel de sprijin.

Legea 272/2004 prevede ca fiecare administrație publică locală să organizeze servicii publice de asistență socială (SPAS), dar implementarea acestei reglementări a fost amânată, în special în localitățile rurale mai mici. Deși în ultimii ani s-a înregistrat un progres, recensământul SPAS realizat de Banca Mondială în mai 2014 a indicat că peste o treime (34 procente) din administrațiile locale din zonele rurale și 8 procente din orașele foarte mici (cele cu mai puțin de 10.000 de locuitori) nu au organizat astfel de servicii, ci au

⁴⁴ *Abuzul și Neglijarea Copiilor Studiu Sociologic la Nivel Național* (București: Salvați Copiii România, 2013)
<http://www.salvaticopiii.ro/upload/p0002000100000002_Studiu%20-%20abuzul%20si%20neglijarea%20copiilor.pdf>.

⁴⁵ *Abuzul și Neglijarea Copiilor – Studiu Sociologic la Nivel Național* (București: Salvați Copiii România, 2013)
<http://www.salvaticopiii.ro/upload/p0002000100000002_Studiu%20-%20abuzul%20si%20neglijarea%20copiilor.pdf>.

suplimentat responsabilitățile personalului existent. Această proporție variază considerabil, de la 47 de procente în comunele mici (cu mai puțin de 2.000 de locuitori) la 18 procente în cele mari (cu peste 5.000 de locuitori).⁴⁶

O analiză recentă a capacităților locale a arătat că structurile de nivel local, SPAS, sunt acreditate ca furnizori de servicii sociale în numai 29% din cazuri⁴⁷.

Pe lângă lipsa structurilor locale, datele oficiale⁴⁸ relevă și faptul că deficitul de personal atinge cote alarmante. Astfel, la finele anului 2012, deficitul de personal în SPAS-uri era estimat, pentru mediul rural și orașele de până la 50.000 de locuitori, la 2.300 – 3.600 de persoane, iar per total, în sistemul de asistență socială, la 11.000 de persoane.

În plus, centrele de zi, servicii cu rol de prevenire a separării copilului de părinți, necesită acreditare și sunt slab dezvoltate la nivelul comunelor sau al localităților urbane de mici dimensiuni. Prin urmare, nevoia oferirii serviciilor de tipul centrelor de zi este parțial preluată la nivel județean, prin intervenția DGASPC, dar rolul organizațiilor neguvernamentale în organizarea și furnizarea acestor servicii rămâne semnificativ, așa cum rezultă din tabelul următor⁴⁹.

Tip serviciu	Număr de copii beneficiari	Număr de copii beneficiari	Număr de copii beneficiari	Număr de copii beneficiari	Număr de copii beneficiari
	31.12.2010	31.12.2011	31.12.2012	31.12.2013	31.12.2014
Centre de zi - total	17638	16777	17746	19765	21206
Centre de zi în subordinea consiliilor locale	4004	3599	3785	4010	4476
Centre de zi în subordinea organismelor private	6286	5885	6312	7786	8623
Centre de zi în subordinea DGASPC	7348	7293	7649	7969	8107

OPINII

Efectul reducerilor salariale dispuse de autorități asupra personalului din SPAS-uri este ilustrat de coordonatorul unui astfel de serviciu, intervievat pentru o cercetare a Salvați Copiii⁵⁰:

⁴⁶ *Administrație Publică în Beneficiul Copiilor – Măsurile Generale de Implementare a Convenției cu Privire la Drepturile Copilului la Nivel Central și Local în România.*

⁴⁷ *Studiu Concluziv, Bazat pe Evaluarea la Nivel Național a DGASPC, SPAS și a Altor Instituții și Organizații Implicate în Sistemul de Protecție a Copilului* (București: Fundația Sera, Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice, 2013) <<http://www.sera.ro/seraromania/images/Raport-final-studiu-concluziv.pdf>>.

⁴⁸ Strategia națională privind incluziunea socială și reducerea sărăciei (2015-2020).

⁴⁹ www.copii.ro.

⁵⁰ *Administrație Publică în Beneficiul Copiilor – Măsurile Generale de Implementare a Convenției cu Privire la Drepturile Copilului la Nivel Central și Local în România.*

„Acum, dacă vă spun că am subordonați cu studii superioare care iau 49051 lei salariu pe lună, nu vă vine să credeți, și asta pe specialitate, bine că sunt la început de drum, dar... chestia aia cu salariul minim vă explic că nu se prea aplică și aproape de la început nu se aplica. Am colegi care pleacă, au investit mult aici, dar nu mai rezistă – un coleg cu 10-12 ani vechime ridică 800 lei, cu tot cu vechimea în muncă. În realitate a ajuns scăderea la 35-50%, nu la 25%. Mai mult, cum să angajezi un specialist IT care să-ți facă baze de date și care să lucreze cu ele, când nu poți să-i oferi decât salariul din sistemul public. Păi cine vine?”, șef serviciu SPAS.

Art. 9 Separarea de părinți

Măsurile luate la nivel central prin pachetului legislativ de austeritate implementat de Guvernul României în perioada 2010 – 2011 ca răspuns la criza economică și financiară au avut un impact negativ asupra copiilor separați de părinți. Astfel, am asistat la o creștere a numărului de copii plasați în servicii de tip rezidențial de la 23.103 în 2010, la 23.240 în 2011, în vreme ce personalul din servicii de tip rezidențial a scăzut în același interval de la 14.085, la 13.643.⁵²

În același timp a scăzut numărul asistenților maternali de la 19.811 (2010), la 12201 (2013)⁵³, deci o scădere de 37% în 3 ani. În aceste condiții, au apărut situații în care asistenții maternali calificați au renunțat la această profesie, sau au fost nevoiți să accepte în îngrijire un număr mare de copii, existând și cazuri în care copiii cu vârste mai mari au fost luați de la asistenții maternali și plasați în instituții, pentru a se evita instituționalizarea copiilor cu vârste mai mici, pentru care s-au creat astfel locuri la asistenții maternali. Problemele în asistența maternală subzistă și în perioada mai recentă, în condițiile în care numărul asistenților maternali rămâne scăzut (12.005 în decembrie 2015), iar în unele cazuri, autoritățile înregistrează întârzieri mari în plata către asistenții maternali a drepturilor cuvenite⁵⁴.

În anul 2015, în sistemul de protecție specială de tip rezidențial se aflau 20.291 de copii. Cu toate că abordarea propusă de organisme de coordonare merge către dezinstituționalizarea copiilor – mai ales a celor de vârstă mică - ne exprimăm îngrijorarea față de soarta copiilor instituționalizați, în special a adolescenților (care reprezintă aproximativ 60% dintre copii instituționalizați). Ultimii ani au adus în atenția publică o serie de cazuri de abuz asupra copiilor aflați în centre rezidențiale, abuzuri comise fie în mod direct de personalul angajat, fie cu complicitatea acestuia. Situațiile descrise de mass-media indică cazuri de abuzuri fizice și abuzuri sexuale, inclusiv trafic de copii în scop de exploatare sexuală, practici legate de supramedicare a copiilor mai ales cu substanțe neuroleptice, privarea copiilor de anumite oportunități – excursii și donații din partea organizațiilor neguvernamentale, porții de hrană, sume de bani ce li se cuvin. Până în acest moment, nu există o evaluare exhaustivă a situației copiilor aflați în centre de rezidențiale, intervențiile organelor abilitate rămânând punctuale, la fel ca și soluțiile propuse. Cu atât mai îngrijorătoare este această stare de fapt cu cât relațiile privind cazurile de exploatare sexuală a fetelor din centre de plasament sunt din ce în ce mai frecvente (printr-o monitorizare a presei pe anii 2015 – 2016 am putut identifica 9 centre de tip rezidențial distincte în care au avut loc cazuri de abuz sexual asupra copiilor rezidenți). La această problemă este nevoie de un răspuns coordonat unde vocile beneficiarilor sistemului de protecție să fie centrul demersurilor de monitorizare a situației.

⁵¹ Echivalentul a aproximativ 117 Euro.

⁵² www.copii.ro.

⁵³ www.copii.ro.

⁵⁴ Situație semnalată în octombrie 2015, la Vaslui, unde DGASPC a înregistrat întârzieri de un an în plata către asistenții maternali a alocației de hrană și cazarmament pentru copii <<http://www.ziare.com/vaslui/stiri-actualitate/restante-la-plata-hranei-copilor-sarmani-din-vaslui-5741090>>.

OPINII

„Am rămas descoperiți, cu personal puțin, cu număr de beneficiari în creștere pe fondul crizei. Nu mai punem problema calității serviciului oferit ci a siguranței beneficiarului de data asta, din păcate trebuie să recunosc lucrul acesta. Nu o spun cu mândrie ci cu temere, s-a coborât mult din standardul de calitate pe care noi ar trebui să-l asigurăm la serviciul rezidențial, la asistență maternală... sunt asistenți maternali care au renunțat la copiii pe care îi aveau în grijă”, director DGASPC.

Inclusiv reprezentanții ONG-urilor au privit cu îngrijorare efectele crizei economice:

„Din lipsa fondurilor mergem înapoi în timp. S-a luptat statul atâta timp cu centrele mamut. Acum știți ce se întâmplă? Se refac! Au început să se unească centrele de plasament, să se renunțe la modulele acelea; școala specială își derulează activitatea în centrul de plasament deoarece clădirea lor este revendicată. Și chiar sunt îngrijorată de ce se va întâmpla de acum”, coordonator proiect, ONG local.

STUDII DE CAZ

Centrul Sf. Maria, București, Sector 1 - În iunie 2016, procurorii de pe lângă Tribunalul București au demarat o anchetă într-un centru rezidențial pentru copii, suspectând mai mulți membri ai personalului că neglijează cu bună știință copiii aflați în centru. În acest caz, există suspiciuni că practica de rutină a personalului era să interneze la psihiatrie copiii al căror comportament era considerat ”problematic”, precum și să le administreze acestora medicamente neuroleptice fără indicație medicală. De asemenea, o altă suspiciune se referă la faptul că personalul centrului înlesnește practicarea prostituției în cazul unor fete rezidente. La începutul anchetei, procurorii au reținut întreg personalul centrului.

Centrul Floare de Colț, Târgoviște, Dâmbovița - În luna septembrie 2015 procurorii de la crimă organizată au reținut mai multe persoane acuzate de trafic de minori în scopuri de exploatare sexuală, viol și act sexual cu un minor, victime fiind fete din centrul de plasament Floare de Colț. În acest caz, conform relatărilor mass-media, doi paznici și două îngrijitoare au facilitat accesul traficantilor la fetele aflate în centru ce au fost mai apoi exploatate în prostituție în centrul orașului Târgoviște. În luna aprilie 2016, o fată în vârstă de 16 ani, dispărută din centrul Floare de Colț s-a sinucis. Tânăra fusese instituționalizată în anul 2014, fiind victima a traficului de minori în scopuri de exploatare sexuală, existând informații și despre faptul că ar fi continuat să practice prostituția după intrarea în sistemul de protecție specială.

Art. 19 Protejarea față de abuzuri și neglijare

Din analiza Organizației Salvați Copiii⁵⁵ reiese că, deși interzise prin lege, abuzul și neglijarea continuă să fie fenomene prezente în viața copiilor din România. Astfel, un procent de 63% dintre copii spun că au fost bătuți acasă de către părinți, în timp ce 20% dintre părinți consideră încă pedepsele fizice drept un mijloc de educație a copiilor. Aceste date sunt cu atât mai îngrijorătoare cu cât procentul de părinți care recunosc că își supun copii unor forme de abuz fizic ușor (38%) a rămas constant între 2001⁵⁶ și 2012, în ciuda interzicerii formale a oricăror pedepse corporale asupra copiilor.

Același studiu mai arată că există totuși o diminuare a violenței verbale și emoționale la care sunt supuși copii în familie. Astfel, numai 19% dintre copii spun că au fost victimele unor abuzuri emoționale în 2012, față de un procent de 21% în 2001. La fel, 16% dintre copii au afirmat că au fost victimele unor abuzuri

⁵⁵ Abuzul și Neglijarea Copiilor – Studiu Sociologic la Nivel Național.

⁵⁶ Agenția Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului, Organizația Mondială a Sănătății și Banca Mondială „Copilul abuzat și neglijat în România – Studiu Național. Prevalență, factori de risc, modalități de prevenire și intervenție”, 2002.

verbale în 2012 față de un procent de 22% în 2001. Scăderea incidenței acestor forme de violență este însă minimală, lăsând mult loc de îmbunătățire pentru un parcurs de 11 ani.

Studiul Salvați Copiii a măsurat și dimensiuni ale neglijării copilului în familie. Neglijarea fizică a fost măsurată prin aspecte care privesc accesul la resursele economice sau sociale. Astfel, 8% dintre copii apreciază că mâncarea de acasă este „bună”, însă este insuficientă, iar 18% că se întâmplă să meargă la culcare deși le este încă foame. Procente mai mici, în jurul valorii de 2% (dintre copii) afirmă că au suferit, iarna trecută, de frig din cauză că nu au avut încălțăminte potrivită, iar alți 1% că s-a întâmplat să fure pentru a mânca. Neglijarea medicală însă atinge cote alarmante: 34% dintre copii afirmând că se întâmplă să nu fie văzuți de doctor atunci când sunt bolnavi, iar pentru 13% părinții nu cumpără medicamente atunci când sunt bolnavi. Studiul a relevat că neglijarea fizică este asociată mai degrabă familiilor monoparentale (din cauza riscurilor economice), cu venituri scăzute, cu nivel scăzut de educație și cu mulți copii în îngrijire.

Pentru anul 2013, statistica oficială (ANPDCA) indica un număr de 9.178 de cazuri de abuz, neglijare sau exploatare asupra copilului, mult inferior prevalenței reieșite din studiul Salvați Copiii, ceea ce ridică semne de întrebare cu privire la mecanismele de raportare și capacitatea de intervenție a autorităților, dar și cu privire la dimensiunea toleranței sociale față de acest fenomen.

La nivelul autorităților, deși s-a elaborat o metodologie privind intervenția în echipă multi-disciplinară în cazuri de abuz asupra copiilor, încă nu există instrumente de lucru standardizate pentru specialiștii implicați în intervenții în cazuri de violență. Un raport de evaluare a sistemului de protecție specială a copilului⁵⁷ arată că structurile județene cu rol de intervenție în situații de abuz au o acoperire de doar 89,47%. Telefonul copilului funcționează în 88,64% dintre DGASPC-uri (și nu toate funcționează 24 de ore pe zi), însă echipe mobile a fost constituită doar în proporție de 71,43% dintre DGASPC-uri.

Salvați Copiii România își exprimă îngrijorarea asupra fenomenului impunității în cazuri de violență asupra copiilor. O analiză a organizației noastre, bazată pe datele oficiale ale ANPDCA⁵⁸, arată că majoritatea cazurilor de violență fizică asupra copiilor nu sunt sancționate din punct de vedere legal. Agresorii care răspund penal sunt mai degrabă excepția decât regula în cazul violenței fizice, unde datele ne arată că numai între 5% și 10, 49% dintre agresori ajung în fața justiției.

Perioadă	Tip de abuz	Număr victime copii	Număr de cazuri în care se dispune urmărirea penală agresor	Rată cazuri finalizate cu deschiderea urmăririi penale agresori
2010	Violență fizică	1254	66	5.26%
2011	Violență fizică	1087	54	4.90%
2012	Violență fizică	1049	95	9.05%
2013	Violență fizică	1133	111	9.79%
2014	Violență fizică	1049	110	10.49%

⁵⁷ *Studiu Conclusiv, Bazat pe Evaluarea la Nivel Național a DGASPC, SPAS și a Altor Instituții și Organizații Implicate în Sistemul de Protecție a Copilului.*

⁵⁸ www.copii.ro.

OPINII

„Dacă copilul este bătut când este mic... bătut și iar bătut, iar când întreabă de ce, nu înțelege, când va ajunge mare va face și el la fel. Când va ajunge mare de doi metri poate să ajungă să-și bată și părinții, așa cum vedeți și la știri la televizor”, (copil, Focus Grup).

Referindu-se la cauzele abuzului în familie, copiii participanți la cercetarea Salvați Copiii au identificat următoarele: nivelul de stres al părinților, lipsa de comunicare, modalități autoritare de educație, perpetuarea, prin învățare, a comportamentelor violente de la o generație la alta:

„Așa au fost și ei crescuți – părinții – și așa au învățat că e cea mai simplă cale, de ce să îi explici copilului două ore ceva, îi dai două palme și se rezolvă imediat”, (copil, Focus Grup).

În cea ce privește perspectiva părinților, principalele cauze ale neglijării /abuzului sunt: sărăcia (68% – procente cumulate), promiscuitatea (57% – procente cumulate), lipsa sprijinului din partea statului pentru familiile cu probleme (22 – procente cumulate), numărul mare de copii nedorți (22 – procente cumulate).

Art. 20 Protecția copiilor lipsiți de sprijinul familial

Conform statisticilor oficiale, peste 85.000 de copii din România au unul sau ambii părinți plecați la muncă în străinătate⁵⁹. Mai mult, patru din zece dintre aceștia sunt complet lipsiți de grija părintească, având ambii părinți plecați peste hotare sau provenind din familii în care părintele unic susținător este plecat. O serie de studii mai vechi indicau că datele oficiale surprind însă doar o parte din dimensiunea fenomenului, estimările studiilor indicând între 170.000⁶⁰ și 350.000⁶¹ de copii în această situație.

Datele colectate de Salvați Copiii de la Inspectoratele Școlare pentru finalul anului 2015 au relevat, de asemenea, un număr mult mai mare de copii cu părinții plecați la muncă în străinătate - 212.352 de copii, decât cel înregistrat în evidențele serviciilor publice de asistență socială - 85.194 de copii.

În plus, trebuie să menționăm faptul că și datele provenind de la sistemul educațional sunt incomplete: acestea surprind doar numărul copiilor integrați în sistemul de învățământ (preșcolari și școlari cu vârsta între 3-17 ani), neincluzând copiii de vârstă ante-preșcolară și pe cei neînscriși la școală ori în situație de abandon școlar.

Din experiența Organizației Salvați Copiii - care a creat servicii speciale de sprijin, adresate atât copiilor, cât și părinților lor și persoanelor în grija cărora au rămas aceștia, începând cu anul 2010, prin intermediul a 17 programe locale - copiii rămași acasă în urma plecării părinților la muncă în străinătate se confruntă cu dificultăți de ordin emoțional, social și educațional. În plus, lipsa părinților sau a unui reprezentant legal poate duce la limitarea accesului copiilor la servicii de sănătate, educație și beneficii sociale.

Analiza realizată de Salvați Copiii în colaborare cu ANPDCA, cu privire la implementarea legislației relevante, a arătat că prevederile legislative referitoare la protecția acestor copii nu sunt suficient cunoscute, îndeosebi în mediul rural și urban mic, nici măcar în rândul specialiștilor din domeniul protecției sociale (asistenți sociali, psihologi) și din domeniul educației (profesori, consilieri școlari), care lucrează cu copiii singuri acasă, printre alte categorii de copii vulnerabili.

⁵⁹ Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție, www.copii.ro, având ca sursă Direcțiile Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului.

⁶⁰ Georgiana Toth and others, *Efectele Migrației: Copiii Rămași Acasă*, 2007 <http://copiisinguriacasa.ro/wp-content/themes/csa/doc/Efectele%20migrației_copiii%20ramasi%20acasa_Fundatia%20Soros.pdf> [accesat 17 iunie 2016].
estimarea se referă doar la elevii de gimnaziu.

⁶¹ Alexandru Toth, *Analiză la nivel național asupra fenomenului copiilor rămași acasă prin plecarea părinților la muncă în străinătate* (Buzău: Alpha MDN, 2008).

STUDIU DE CAZ

Alin are 13 ani și este în clasa a VII-a. Provine dintr-o familie numeroasă, formată din cei doi părinți și încă 4 frați.

De aproximativ 6 ani, părinții pleacă periodic la munca în străinătate, mama lucrează în agricultură în Germania, iar tatăl a lucrat în Cehia până anul acesta, când nu a mai găsit de lucru.

Plecarea părinților în perioade diferite în străinătate și-a pus amprenta asupra relației cu copiii. Alternând perioadele în care copiii locuiesc cu mama, respectiv cu tata, aceștia nu au reușit să-și însușească reguli de comportament adecvate, rutina zilnică. Alin, împreună cu cele două surori mai mari, eleve în clasa a II-a, respectiv clasa a V-a, au fost înscriși în centrul de zi “Protecție și educație pentru copiii afectați de migrația pentru muncă în străinătate”, în luna februarie 2015.

La înscrierea în program, Alin avea o situație școlară destul de proastă, corigențe la două materii, neînțelegeri cu părinții, având o fie închisă, necomunicativă, dar și deprinderi de igiena deficitare și un anturaj nepotrivit.

Alin a participat la activitățile de consiliere socială și psihologică organizate la centrul nostru, dar și de un program de consiliere psihologică individuală în care au fost incluși și copiii și părinții. De asemenea, a beneficiat de sprijin educațional, participând la programul de meditații, ajutor la teme, reușind astfel să finalizeze cu bine clasa a VI-a.

S-a integrat destul de greu în colectivitatea centrului, însă, în prezent, participă la acțiunile organizate.

OPINII

”Am 15 ani și locuiesc cu bunicii, deoarece părinții mei sunt divorțați, iar tata e plecat în Italia. Și mama a fost plecată mulți ani în străinătate. Relația cu bunicii mei este foarte bună. Uneori mă simt singură, deoarece îmi lipsește afecțiunea părintească, deși mami s-a întors recent. Cu ea țineam legătura foarte mult prin intermediul internetului. Acum este în țară, dar plecată în alt oraș la muncă, iar cu tata ținem legătura mai puțin. Știu ce înseamnă să nu ai părinții aproape de tine și am învățat de la centrul ”Creștem împreună” că pot face multe activități și îmi pot petrece timpul împreună cu alți copiii în situația mea. Deoarece sunt puține locuri de muncă în Petrila, părinții noștri sunt obligați să plece în străinătate pentru a ne putea crește și, de aceea, înțeleg motivul pentru care ei trebuie să plece.” (R. 15 ani, beneficiar și voluntar Salvați Copiii).

Art. 21 Adopția

În perioada 2009-2016, au avut loc o serie de modificări legislative în reglementarea regimului adopțiilor. Astfel, în 2011 și mai apoi în 2016, legea cadru (273/2004) a fost modificată în vederea creșterii numărului de copii declarați adoptabili și în scăderii duratei procedurii de adopție, însă o evaluare de impact a acestor măsuri nu a fost realizată până în acest moment. Cu excepția anului 2014, datele oficiale ale ANPDCA arată o scădere ușoară a numărului de adopții încheiate între 2011-2015 (sub 900 pe an), față de perioada anterioară (2000-2009 când media a fost de 1000 adopții anuale). În ultimii ani, aproximativ 3500 de copii sunt declarați adoptabili anual. Dintre aceștia, majoritatea au vârsta cuprinsă între 7-13 ani,

în timp ce preferințelor părinților adoptatori se concentrează mai mult asupra copiilor cu vârste între 0-3 ani⁶².

În 2001, România a suspendat, la cererea Parlamentului European, orice procedura privind adopțiile internaționale, fiind introdus un Moratoriu în acest sens. În 2012, Legea 273/2004 a definit reședința obișnuită în România a cetățenilor români sau a celor cu cetățenie multiplă, ca ”locuire efectivă și continuă pe teritoriul României în ultimele 12 luni anterioare depunerii cererii de atestare”, limitând astfel încă o dată sfera adoptatorilor potențiali. Adopția unui copil român de către o persoană cu cetățenia română, indiferent de reședința acesteia, este, din perspectiva interesului superior al copilului, al dreptului său la o familie, total adecvată. De asemenea, situația actuală privind domiciliul ori reședința cetățenilor români este mult mai complexă în prezent, peste 3 milioane de români migrând în alte state ale Uniunii Europene.

Statul român a ratificat Convenția Europeană revizuită în materia adopției copiilor, formulând însă rezerve privind Articolul 7, alin.1,lit.a) ii, cu privire la posibilitatea adopțiilor în cazul cuplurilor formate din persoane de sex diferit care au încheiat un parteneriat înregistrat. Astfel statul român refuză accesul la adopții cuplurilor heterosexuale necăsătorite – aceste cupluri neavând aceleași drepturi ca persoanele căsătorite. Considerăm că nerecunoașterea formelor diverse de familie este o îngrădire a libertăților civile ale persoanei, iar împiedicarea acestor cupluri de la adopție este atât o încălcare a unor libertăți civile, cât și o măsură în defavoarea copiilor declarați adoptabili și care nu își găsesc o familie.

---

⁶² Doru Buzducea and Florin Lazăr, *Profilul Părinților Adoptivi din România și Motivația Adopției Copiilor Greu Adoptabili*, 2011 <<http://www.prostemcell.ro/images/stories/download/studiul-profilul-parintilor-adoptivi-din-romania-si-adoptia-copiilor-greu-adoptabili.pdf>> [accesat 17 iunie 2016].

C. Sănătatea și bunăstarea copilului

Art. 18 (3) Accesul la serviciile de îngrijire

Este de salutat includerea (prin dispozițiile Legii educației naționale) învățământului ante-preșcolar în sistemul național de învățământ, la fel ca și faptul că, încă din anul 2012, autoritățile au reglementat și natura educațională a serviciilor pentru copiii sub 3 ani (anterior, serviciile destinate acestor copii erau considerate exclusiv servicii de îngrijire) și au detaliat modalitatea de organizare și funcționare a acestor servicii.

Observăm însă că autoritățile locale, cărora le revine un rol esențial și în asigurarea de servicii de educație și îngrijire pe durata zilei pentru copii cu vârsta sub 3 ani, sunt departe de a răspunde nevoilor. Datele referitoare la accesul copiilor la servicii de creșă arată însă că rata de acoperire a acestor servicii este extrem de scăzută. Doar 2,9% dintre copiii sub trei ani era înscriși la creșă în anul școlar 2014 -2015⁶³, iar nicio creșă nu funcționa în mediul rural (rata 0). Există 7 județe în care capacitatea creșelor nu asigură accesul pentru nici măcar un procent din copiii cu vârsta sub 3 ani - Botoșani, Suceava, Ilfov, Călărași, Giurgiu, Ialomița și Arad.

Lipsa acestor servicii de educație și îngrijire pentru copiii mai mici de 3 ani este cu atât mai gravă în condițiile în care, pentru majoritatea părinților, concediul de creștere a copilului poate dura maxim până la împlinirea vârstei de 2 ani (cu excepția copiilor cu dizabilități), iar înscrierea copiilor în învățământul preșcolar se poate face doar după împlinirea vârstei de 3 ani.

Lipsa serviciilor publice și constrângerile generate de legislația și piața muncii determină părinții să opteze pentru servicii de îngrijire și educație private, costisitoare și de multe ori neautorizate și nesupravegheate de autorități. Astfel, în ultima perioadă, au ajuns în atenția opiniei publice mai multe cazuri⁶⁴ în care copii care frecventau astfel de creșe/grădinițe neautorizate au fost victime ale violenței și abuzului din partea personalului. Abia în urma acestor cazuri, care au provocat o intensă emoție în rândul opiniei publice, Ministerul Educației a solicitat inspectoratelor școlare județene să facă publice listele cu unitățile autorizate și acreditate.

Art. 23 Copiii cu dizabilități

Deși, pe 11 noiembrie 2010, România a ratificat Convenția ONU cu privire la drepturile persoanelor cu dizabilități, și în prezent în terminologia utilizată în actele normative și documente oficiale persistă confuzii cu privire la termeni precum „dizabilitate”, „handicap”, „cerințele educaționale speciale”, „deficiență”, „afectare”, aceștia nefiind corelați cu terminologia Convenției și cu cea a Clasificării Internaționale a Funcționării.

Monitorizarea numărului copiilor cu dizabilități se realizează de către ANPDCA, dar statisticile sunt segregate doar pe grupe de vârstă și gravitatea „handicapului”, nefiind disponibile date cu privire la tipuri de dizabilități sau serviciile de care beneficiază acești copii. Mai mult, dacă până la sfârșitul anului 2013

⁶³ Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice, Indicatori de incluziune socială pentru anul 2014, 2015.

⁶⁴ <http://adevarul.ro/news/eveniment/noi-marturii-cutremuratoare-gradinita-groazei-1_56abc4f5ab6550cb85ca2ea/index.html> și <http://adevarul.ro/locale/constantavideo-gradinita-groazei-constantavideo-copiii-erau-batuti-obligati-doarma-propria-urina-1_538d80470d133766a8406be7/index.html>.

statistica ANPDCA oferea informații cu privire la accesul la educație al copiilor cu dizabilități (inclusiv cu privire la forma de învățământ frecventată), aceste date nu mai sunt disponibile începând cu anul 2014⁶⁵.

În domeniul sănătății, principalele probleme constau în accesul limitat la diagnostic precoce prenatal și postnatal și la consiliere (din cauza costurilor ridicate ale investigațiilor, a absenței aparatului necesare pentru efectuarea acestor investigații sau a psihologilor pregătiți în acest sens), numărul insuficient de medici specialiști în domenii cheie pentru sfera dizabilității (ortopedie pediatrică, oncologie pediatrică, neuropsihiatrie infantilă, psihiatrie pediatrică și psihoterapia copilului) și costul ridicat al terapiilor și medicamentelor (nu toate fiind compensate prin sistemul public de asigurări de sănătate)⁶⁶.

Deficiențe apar și sub aspectul instituționalizării copiilor cu dizabilități. Astfel, deși legislația a fost modificată în sensul ridicării de la 2 la 3 ani a vârstei sub care este interzis plasamentul copiilor în instituții⁶⁷, instituționalizarea rămâne permisă, chiar și la această grupă de vârstă „în situația în care acesta prezintă handicapuri grave, cu dependență de îngrijiri în servicii de tip rezidențial specializate.” La sfârșitul anului 2015, această grupă de vârstă (sub 3 ani) reprezenta 2,8 % dintre copiii aflați în instituții⁶⁸.

Îngrijorătoare este și lipsa continuumului de servicii în cazul copilului cu dizabilități aflat în plasament la asistentul maternal sau într-un serviciu rezidențial de tip familial care, odata devenit adult, este nevoit să se întoarcă într-o instituție de tip rezidențial.

Subzistă probleme majore în ceea ce privește asigurarea unei educații incluzive pentru copiii cu dizabilități. La sfârșitul anului 2013, conform statisticilor oficiale, în România erau peste 70.000 de copiii cu dizabilități. Dintre aceștia, peste 40% nu mergeau la școală și doar o treime frecventau școlile de masă.⁶⁹

Cu probleme deosebite sub aspectul incluziunii în școala de masă, se confruntă copiii cu dizabilități mintale. În absența unei formări speciale, a unei susțineri de specialitate și a unei motivări financiare a cadrelor didactice, de multe ori, acceptarea în învățământul de masă generează nemulțumiri din partea cadrelor didactice, a conducerii școlii și a părinților celorlalți colegi, ajungându-se la presiuni pentru transferarea acestor copii.

OPINII

”Nu se face nimic pentru copiii cu dizabilități. Sistemul nu este pregătit să susțină un elev cu dizabilități. Totul este statistică și totul este teorie. Copiii cu autism sunt mutați din școală în școală în fiecare an pentru că au fost goniți de la școală. Din experiența mea, nu cunosc vreun copil cu TSA sau ADHD care să fi terminat școala acolo unde a început-o.” Sanda Gligu, președintele Asociației de Terapii în Autism și ADHD.

STUDIU DE CAZ

Mama unui copil cu tulburare din spectru autist relatează dificultățile întâmpinate în accesul la educație⁷⁰: ”Și pentru noi, integrarea școlară a reprezentat un stres major. În clasa pregătitoare, G. a avut norocul de a avea o învățătoare tânără, deschisă provocărilor, aceasta făcând față cu brio comportamentului atipic și

⁶⁵ www.copii.ro.

⁶⁶ Monica Stanciu, *Copiii cu Dizabilități* (București: Unicef România, 2013) <<http://www.unicef.ro/wp-content/uploads/Raport-Copiii-cu-dizabilitati.pdf>>.

⁶⁷ Legea nr. 131/2014.

⁶⁸ <http://www.copii.ro/statistici/>, 2015, accesat la data de 06/08/2016.

⁶⁹ ANPDCA, date valabile pentru 31 decembrie 2013.

⁷⁰ Studiu de caz preluat de la <http://supereroiprintrenoi.ro/accepta-ma-in-clasa-ta/prima-zi-clasa-i-esec-total/>.

imprevizibil al fiului meu. Ba mai mult, a reușit să-i facă pe copiii din clasă să-l iubească și să-l protejeze ori să-l includă în jocul lor. Însă când a venit vremea începerii clasei I, doamna învățătoare și-a schimbat domiciliul, iar la clasa fiului meu a fost repartizată o doamnă învățătoare pensionară. Am mers înainte cu o săptămână de a începe școala și am discutat cu ea despre fiul meu, despre potențialul lui și modalitatea cea mai potrivită în care e bine să fie abordat. Nu s-a pus problema de shadow pentru că nu-mi permit. Doamna învățătoare mi-a spus că nu a mai avut niciodată un copil cu autism în clasă și a părut că ascultă ce-i spun.

...Și a venit începutul de an școlar. Ziua de 15 septembrie a fost provocatoare maxim pentru G. și prin urmare am ales să scurtăm șederea în clasă. A doua zi am mers cu forțe proaspete, am pregătit copilul, i-am povestit ce urmează să se întâmple, dar stresul oricum era mare. După 10 minute sună telefonul. Ghiciți cine era? Corect, era doamna învățătoare. "Veniți să-l luați!", au fost cuvintele ei. Am intrat în clasă și firesc, am întrebat ce s-a întâmplat. Mi-a zis că *ăsta e copil de școală specială*. Eram curioasă cum a ajuns la concluzia asta în 10 minute. Nu-l întrebases nimic, dar era sigură că n-are ce căuta în clasa sa, clasă din care mai târziu a spus că vrea să "găsească vârfurile".

Următoarele 2 zile au coincis cu o perioadă de migrene puternice pentru G. acesta lipsind de la școală. Prin urmare, o nouă întâlnire cu doamna învățătoare a fost la ședința cu părinții. Se pare că în cele două zile doamna a avut treabă. De ce spun asta? Pentru că, aceeași părinți care nu au avut vreo problemă cu prezența lui G. în clasă cu un an înainte, acum aveau o atitudine total schimbată. M-au lișat. Au tăbărât pe mine cu tot felul de replici tăioase, cu cuvinte ce le-au fost inoculate în cele două zile de absență. "*Dacă ai pile la directoare, spune-i să-ți facă clasă separată pentru fiu-tu!*", a fost una din replicile părinților prezenți.

Era clar că integrarea cu forța într-o clasă unde nu este dorit, nu i-ar face decât rău copilului meu. În aceeași seară am găsit ordinul privind învățământul la domiciliu și am descoperit că se potrivește și copiilor cu probleme de integrare senzorială. În perioada următoare am făcut toate demersurile pregătirii dosarului cu care m-am prezentat la Comisia de Orientare Școlară. Persoana care l-a evaluat pe G. nici nu voia să audă de această variantă de școlarizare. I-am lăsat pe masă legea să o studieze. Și uite așa George a fost probabil primul copil cu autism din localitate care a obținut școlarizare la domiciliu. Părerile celor din jur, cum că îl privez de socializare ori că e prea puțină școală, nu m-au interesat. Eu am ales ce am considerat că se potrivește cel mai bine copilului meu."

Art. 24 Serviciile de sănătate

România continuă să înregistreze o rată foarte mare a mortalității infantile și a mortalității copiilor mai mici de 5 ani, iar deficiențele serviciilor de sănătate afectează copii, de la nou-născuți, până la adolescenți.

În ceea ce privește îngrijirile primite de mame în timpul sarcinii, două analize realizate, în anii 2011 și 2012, de Organizația Salvați Copiii, în comunitățile unde se implementează proiectului „Fiecare copil contează” au urmărit inclusiv accesarea serviciilor medicale și nivelul de informare privind sănătatea reproducerii. Rezultatele acestor analize au indicat faptul că, în aceste comunități vulnerabile, vârsta medie a mamei la nașterea primului copil este de 18 ani, cu aproximativ 8 ani mai scăzută comparativ cu media la nivel național. 13% dintre mamele beneficiare ale programului nostru afirmă că au pierdut, prin deces, un copil, iar în 82% dintre cazuri, vârsta la care a avut loc decesul copilului a fost mai mică de un an.

Aceeași analiză în comunități vulnerabile a indicat că 36% dintre mame nu au fost controlate niciodată de un medic ginecolog pe perioada sarcinii, principalele motive fiind lipsa banilor și absența cabinetelor medicale specializate din localitatea de reședință, iar, dintre femeile însărcinate la momentul efectuării

analizei, 47% nu beneficiaseră de nicio ecografie, 42% nu făcuseră analizele recomandate, iar 37% nu fuseseră la niciun control ginecologic.

În ceea ce privește sănătatea nou născutului, o analiza realizată de Salvați Copiii în parteneriat cu Ministerul Sănătății⁷¹ arată că în maternități personalul este insuficient, ca există analize vitale care nu pot fi efectuate noaptea sau în zilele de sărbătoare și ca logistica medicală necesară pentru o asistență medicală de calitate este insuficientă sau depășită. Îngrijorătoare sunt și rata mare a cezarienelor (32%), numărul scăzut de linii de gardă de anestezie și terapie intensivă (ATI) și neonatologie precum și scăderea numărului de paturi de spital în secțiile de pediatrie (de la 9231 în 2009, la 7783 în 2012). În continuare foarte puține maternități, un procent de 15 %, au statutul certificat de „prieten al copilului”⁷².

Nivel/tip linii gardă	Unități de nivel local (număr mediu linii de gardă/spital)	Unități de nivel județean (număr mediu linii de gardă/spital)	Unități de nivel regional (număr mediu linii de gardă/spital)
Linii de gardă ATI	0.3	0.9	1.6
Linii de gardă neonatologie	0.4	1.8	1.6
Linii de garda obstetrică	1.5	3.3	4.3

Persistă fenomenul unui număr mare de nou născuți abandonați în maternitate, 977 în anul 2015⁷³, mai ales de către tinerele aflate la prima naștere și lipsite de sprijin familial, dar și de către mamele copiilor născuți cu malformații. Profesioniștii care ar putea interveni pentru diminuarea acestui fenomen sau măcar a consecințelor sale, respectiv asistenții sociali, nu sunt disponibili nici măcar în jumătate dintre maternități. Astfel, din cele 163 de maternități analizate, doar 73 au angajat un asistent social.⁷⁴

Îngrijorător este și faptul că, în ultimii ani, se înregistrează o scădere a acoperirii vaccinale cu vaccinurile cuprinse în calendarul național de vaccinare, concomitent cu apariția unui număr mare de cazuri de boli prevenibile prin vaccinare⁷⁵. Pe lângă unele sincope recente în aprovizionarea cu anumite tipuri de vaccinuri, cauze importante de vaccinare incompletă⁷⁶ a copiilor sunt și neprezentarea și refuzul vaccinării. Rezistența sau indiferența la vaccinare a unor părinți denotă, printre altele, și faptul că lipsesc intervențiile și serviciile specializate care să promoveze vaccinarea.

⁷¹ *Raportul Național Privind Sănătate a Copiilor și Tinerilor din România; Analiza Serviciilor Medicale, a Personalului și a Dotărilor cu Echipamente Medicale în Secțiile de Nou Născuți și Obstetrică* (București: Salvați Copiii România, 2016)
<http://salvaticopiii.ro/upload/p000600010001_Analiza_Maternitati_Romania.pdf>.

⁷² <<http://www.unicef.ro/media/privind-in-trecut-privind-in-viitor/initiativa-spital-prieten-al-copilului/>>.

⁷³ <http://www.copii.ro/statistici/>, 2016.

⁷⁴ *Analiza Serviciilor Medicale, a Personalului și a Dotărilor cu Echipamente Medicale în Secțiile de Nou Născuți și Obstetrică*.

⁷⁵ *Raportul Național Privind Sănătate a Copiilor și Tinerilor din România*.

⁷⁶ Idem.

Un studiu din anul 2015 despre situația vaccinării în România, arată ca 31% dintre copiii născuți vii au fost depistați ca incomplet vaccinați, în creștere față de anul precedent cu 0,7%⁷⁷.

Tip vaccin/nr. doze	Acoperire vaccinală total
BCG1	80.9%
HEPB3	72.2%
DTP3	70.8%
VPI3	70.8%
Hib3	70.8%
ROR1	58.3%

Analiza vaccinării la 12 luni (2015)

În ceea ce privește nutriția copiilor, datele indică faptul că diversificarea dietei copiilor sub un an este frecvent necorespunzătoare, un procent important de copii având deficite nutriționale în micronutrienți și talie mică pentru vârstă, iar deficitul nutrițional sever la copilul sub 5 ani s-a agravat, prevalența greutatei mici pentru talie atingând 10,4% (IOMC, 2010)⁷⁸.

Sistemul de sănătate din România este în continuare centrat pe asistența medicală spitalicească, în defavoarea serviciilor de medicină primară/preventivă și comunitară. Numărul total al medicilor de familie a scăzut de la 10253 în 2010, la 6682 în 2012⁷⁹.

Serviciile de sănătate, inclusiv cele de medicină primară, sunt mult mai greu accesibile pentru copiii din mediul rural. Datele oficiale arată că rețeaua sanitară s-a dezvoltat în principal în mediul urban unde se regăsesc: 92,2% din numărul total de spitale, 95,7% din cel al dispensarelor medicale, 85,9% din totalul cabinetelor independente de medicină generală, 58,6% dintre cabinetele independente de medicină de familie, 71,2% din cel al farmaciilor, 91,9% dintre centrele de diagnostic și tratament, 98,4% dintre centrele medicale de specialitate, 85,6% dintre cabinetele stomatologice independente, 96,9% dintre cabinetele medicale independente de specialitate, 95,9% dintre laboratoarele medicale, 96,0% dintre laboratoarele de tehnică dentară⁸⁰. Aceste informații sunt de natură a creiona un peisaj al inegalității de șanse în domeniul sănătății, în condițiile în care aproape jumătate dintre copiii României (42%⁸¹) trăiesc în mediul rural.

Asistența medicală din unitățile de învățământ se confruntă cu numeroase provocări și nu are un grad de acoperire mulțumitor, situația fiind, și sub acest aspect, mult mai gravă în mediul rural (în anul 2014, din

⁷⁷ *Analiză de Situație - Săptămâna Europeană a Vaccinării* (Ministerul Sănătății, Institutul Național de Sănătate Publică, Centrul Național de Evaluare și Promovare a Stării de Sănătate, Centrul Regional de Sănătate Publică Timișoara, 2016).
<<http://insp.gov.ro/sites/cnepss/wp-content/uploads/2015/06/Analiza-SEV-2016.pdf>>, <<http://insp.gov.ro/sites/cnepss/wp-content/uploads/2015/06/Analiza-SEV-2016.pdf>>.

⁷⁸ Idem.

⁷⁹ 'Analiza Bugetului Copiilor - Studiu Exploratoriu'.

⁸⁰ *Activitatea Unităților Sanitare 2014* (București: Institutul Național de Statistică, 2014),
<http://www.insse.ro/cms/files/publicatii/publicatii%20statistice%20operative/33_Activitatea%20unitatilor%20sanitare%20in%20anul%202014.pdf>.

⁸¹ <http://statistici.insse.ro/shop/>, 2015, accesat la data de 06/08/2016.

cele 1722 de cabinete medicale școlare, doar 16 funcționau în mediul rural⁸²). Principalele provocări cu care se confruntă serviciile medicale școlare sunt lipsa unei finanțări adecvate, implicarea insuficientă a familiilor sau profesorilor în cadrul programelor de promovare a sănătății, lipsa de personal și formarea inadecvată a acestuia, accesul inegal la aceste servicii la nivel de țară și inegalitățile în accesarea acestor servicii pentru unele grupuri de tineri⁸³.

Copiii romi reprezintă un grup cu o vulnerabilitate deosebită din perspectiva accesului la servicii de sănătate. Rata mortalității la copiii sub 10 ani este de peste trei ori mai mare la populația romă⁸⁴ iar accesul la măsuri preventive este mult mai mic decât cel înregistrat în populația generală: de patru ori mai mulți copii romi nu au fost niciodată vaccinați, comparativ cu populația generală, iar numărul fetelor rome care nu au fost niciodată vaccinate este de 11 ori mai mare decât cel al fetelor din gospodăriile populației generale⁸⁵.

Din perspectivă instituțională, salutăm reînființarea la inițiativa și insistențele organizației Salvați Copiii, compartimentului mama și copil în cadrul Ministerului Sănătății, dar ne exprimăm îngrijorarea față de faptul că o singură persoană își desfășoară activitatea la nivelul acestui compartiment.

Sănătate mintală

O estimare a numărului de copiii cu probleme de sănătate mintală în România⁸⁶ aproximează la 880. 709 numărul copiilor cu tulburări și probleme de sănătate mintală. Cu toate că dimensiunea fenomenului este considerabilă, statul român a făcut pași lenți în construirea unui răspuns sistemic. Astfel primul documentul cadru în acest domeniu, Strategia Națională privind sănătatea mintală a copiilor și adolescenților, a fost aprobat în 2016, la aproximativ 6 ani după începerea demersurilor. Din păcate, strategia nu dispune încă de un plan de acțiune cu obiective și indicatori concreți.

Studiul Salvați Copiii arată că sistemul public de sănătate se confruntă cu o acută lipsă a specialiștilor în acest domeniu, iar abilitățile de screening lipsesc atât medicilor de familie, cât și cadrelor didactice, două grupuri de profesioniști cu care copiii se întâlnesc regulat și care ar putea sesiza și referi timpuriu problema.

În ceea ce privește consilierii școlari, se remarcă în primul rând faptul că alocarea, prin dispoziții legale, a unui singur astfel de specialist la un număr minim de 800 de elevi (sau 400 de preșcolari), face ca gradul de acoperire a nevoilor să fie extrem de redus, mai ales în condițiile în care există situații în care numărul de 800 de elevi alocați unui consilier este depășit: de exemplu, în Municipiul București, există 209 de posturi de consilieri la un număr de peste 250.000 de elevi și preșcolari. Dat fiind că acești profesioniști au o normă săptămânală de 18 ore pentru activități de asistență psiho-pedagogică, iar anul școlar are o durată medie de 35-36 de săptămâni, se observă că nu se poate asigura nici măcar o oră de consiliere individuală/elev/an școlar. În plus, faptul că în sarcina consilierilor revine și obligația de a preda un număr de 4 ore pe săptămână, creează riscuri pentru încrederea pe care elevii trebuie să o aibă în consilierul școlar (în condițiile în care atribuțiile sunt duble: și de consiliere, dar și de predare/evaluare).

⁸² *Activitatea Unităților Sanitare 2014*.

⁸³ *Raportul Național Privind Sănătate a Copiilor și Tinerilor din România*. MS, INSP;CNEPSS "Raportul Național privind sănătatea copiilor și tinerilor din România", 2014.

⁸⁴ *Criza Ascunsă din Sănătate - Inegalități în Domeniul Sănătății și Date Dezagregate* (București: European Roma Rights Center, 2013) <<http://www.errc.org/cms/upload/file/criza-ascunsa-din-sanatat-october-2013.pdf>>.

⁸⁵ Idem.

⁸⁶ *Analiza Serviciilor de Sănătate Mintală a Copiilor în România* (București: Salvați Copiii România, 2010)

<http://salvaticopiii.ro/upload/p000600010001_Analiza%20serviciilor%20de%20sanatate%20mintala%20pentru%20copii.pdf>.

Educația pentru sănătate nu face parte din curriculum obligatoriu, având doar statut de materie opțională. Din estimările Ministerului Educației, această materie ajunge la doar 6% din totalul elevilor din România, iar materialele care facilitează predarea acestei materii (programa școlară, ghidurile didactice și manualele) au fost elaborate la mijlocul anilor 2000 (2004) și au nevoie de o aducere la zi.

Sănătatea adolescenților

În anul 2010, incidența suicidului la tinerii de 15-19 ani a fost de 6,3 decese la 100.000 locuitori, cu aproximativ 50% peste media europeană. În România, acest fenomen este în creștere (cu 7,2% față de 2005), în contextul unui ușor declin înregistrat la nivelul UE.⁸⁷

În anul 2013 au fost 14 cazuri de sinucideri la copii sub 15 ani și 57 de cazuri la adolescenți cu vârsta de 15-19 ani.⁸⁸

Urmare a sinuciderii a doi adolescenți aflați în sistemul de protecție în județul Dolj, Avocatul Poporului a recomandat „încadrarea de psihologi cu competență în specialitatea psihoterapie; achiziționarea de teste psihologice licențiate, specifice vârstei, și îmbunătățirea tehnicilor de evaluare și asistență psihologică, în condițiile în care cele folosite nu sunt suficiente pentru o evaluare psihologică completă.”⁸⁹

Rezultatele și concluziile unui studiu Unicef cu privire la comportamentele de risc ale adolescenților⁹⁰ arată că 42% dintre aceștia au consumat băuturi alcoolice cel puțin o dată în viață, iar aproape un sfert (23%) au fumat cel puțin o dată în viață - proporția fiind mai mare la adolescenții de peste 14 ani (33% față de 6% dintre cei sub 14 ani), la băieți (32% în comparație cu 16% fete) și în zonele urbane (28% vs. 19% în rural).

Potrivit aceluiași studiu, 15% dintre adolescenți au declarat că și-au început viața sexuală (23% dintre băieți și 11% dintre fete, 20% în urban și 14% în rural). În ciuda acestor realități, în România nu există o strategie națională actualizată în domeniul sănătății sexuale și reproductive, ultimul document strategic datând din perioada 2003-2007, deși România rămâne în continuare pe primele locuri între statele europene în ceea ce privește nașterile la adolescente. În anul 2014, 19.491 de femei cu vârsta sub 20 de ani au născut, dintre acestea 706 fiind cu vârsta mai mică de 15 ani⁹¹. Pentru același an, rata de întreruperi de sarcină pentru grupa de vârstă 15-19 ani era de 13,8 la mie. Este de remarcat că aceste cifre sunt relativ constante în ultima decadă, mai ales în lipsa unei strategii guvernamentale coerente care să adreseze sănătatea reproducerii în rândul copiilor și adolescenților.

O altă statistică îngrijorătoare este faptul că România era, în anul 2013, țara europeană cu cel mai mare număr de noi diagnosticări ale infecției cu HIV în rândul tinerilor cu vârste cuprinse între 15 și 24 de ani⁹².

OPINII

Copiii consultați de Organizația Salvați Copiii se plâng de lipsa serviciilor de recuperare; de insuficiența și lipsa de motivare a personalului medical, care se traduce pentru ei în timpi mari de

⁸⁷ Strategia Națională în domeniul politicii de tineret 2014-2020.

⁸⁸ Eurostat.

⁸⁹ <http://www.avp.ro/comunicate-de-presa/comunicate2016/comunicat_10martie2016.pdf>.

⁹⁰ Situația adolescenților din România, CURS, ISE, UNICEF, 2013, pag.8 <<http://www.unicef.ro/wp-content/uploads/Studiu-privind-situatia-adolescentilor-din-Romania.pdf>>.

⁹¹ INS, Baza de date TEMPO-Online.

⁹² Raport de Analiză a Disciplinei Opționale Educație Pentru Sănătate, Componenta Educației Sexuale (București: Societatea de Educație Contraceptivă și Sexuală, 2016) <<https://secsromania.files.wordpress.com/2016/04/raport-de-analiza-a-disciplinei-opcionale-educatie-pentru-sanatate-componenta-educatie-sexuala.pdf>>.

așteptare și nevoia de plăți informale; lipsa sprijinului psihologic pentru copiii bolnavi cronic sau internați pentru mult timp; infrastructura și dotarea neadecvată, precum și nerespectarea condițiilor de igienă în spitale.

Reprezentanții organizațiilor neguvernamentale consultați de Salvați Copii au remarcat că nu există programe naționale de educație pentru sănătate și de educație parentală pre și post-natală și nu există resurse suficiente pentru evitarea sarcinilor nedorite și planning familial. Totodată, ei au precizat că mama și copilul nou născut nu mai sunt vizitați la domiciliu de personalul din sistemul de sănătate, ceea ce poate fi una dintre explicațiile pentru decesele relativ frecvente din cauze evitabile.

Reprezentanții medicilor de familie au apreciat că sectorul din sănătate cel mai afectat de reducerea cheltuielilor publice în anii 2009-2012 a fost cel al asistenței medicale primare, prin scăderea progresivă a sumelor alocate din fondul asigurărilor sociale de sănătate și prin modificări legislative care au descurajat medicii de familie să furnizeze asistență medicală copiilor. Puține medicamente necesare copiilor sunt gratuite, cele mai multe sunt eliberate cu coplată. În plus, au fost semnalate cazuri în care medicii de familie refuză înscrierea copiilor pe listele lor de pacienți, sistemul de punctaj nefiind de natură a încuraja acest segment de vârstă.

Art. 26 Securitate socială

În România, transferurile sociale au un impact redus din perspectiva asigurării securității sociale a copiilor, riscul de sărăcie în rândul copiilor scăzând cu doar 7,6% după transferurile sociale⁹³.

În plus, România prezintă o situație atipică din perspectiva legăturii dintre sărăcia copiilor și intensitatea muncii în gospodăriile în care aceștia trăiesc. În țara noastră, participarea crescută a familiei pe piața muncii nu este suficientă pentru a reduce sărăcia copiilor. Astfel, aproape jumătate dintre copiii în risc de sărăcie (40%) trăiesc în familii cu intensitate crescută a muncii, constatându-se o diferență destul de redusă între proporția copiilor în risc de sărăcie din gospodării cu intensitate scăzută a muncii și cei din gospodării cu intensitate crescută a muncii⁹⁴.

OPINII

Și copiii sesizează aceste inadvertențe, participanții la consultarea organizată de Salvați Copiii, semnalând un insuficient sprijin al statului pentru familiile vulnerabile și manifestându-și nemulțumirea față de nediferențierea beneficiilor sociale (același cuantum, indiferent de gravitatea situației).

Art. 27 Nivelul de trai

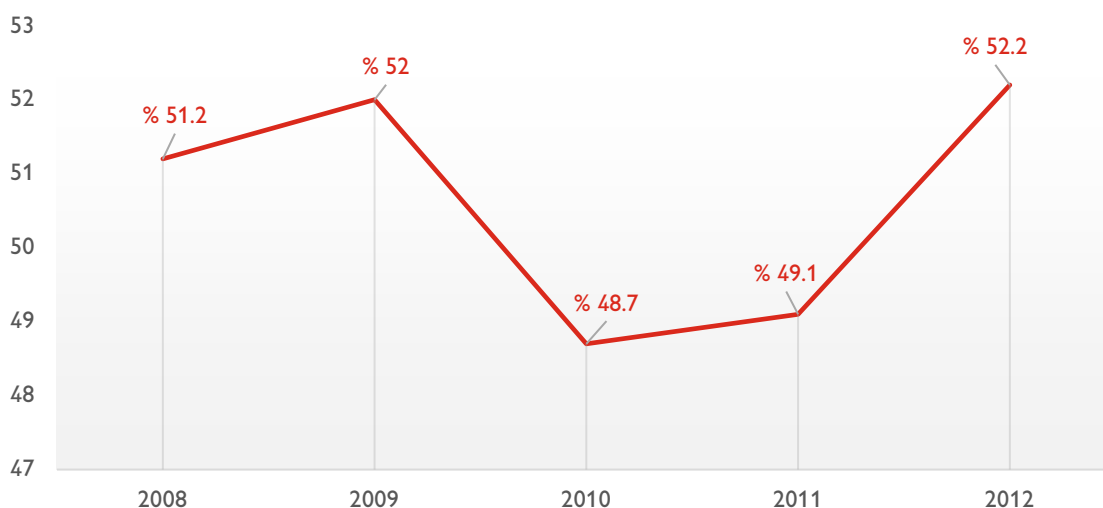
Mai mult de jumătate dintre copiii din România (52,2%) trăiesc în risc de sărăcie sau excluziune socială⁹⁵, media în statele membre ale UE fiind de 28%, iar evoluția fenomenului reflectă impactul crizei economice și al măsurilor de austeritate implementate de autorități fără a ține cont de impactul asupra copiilor.

⁹³ *Child Poverty and Social Exclusion in Europe A Matter of Children's Rights* (2014: Save the Children).

⁹⁴ EU-SILC 2013 (date extrase în ianuarie 2014 și valabile pentru anul 2012).

⁹⁵ EU-SILC 2013 (date extrase în ianuarie 2014 și valabile pentru anul 2012).

COPII ÎN RISC DE SĂRĂCIE SAU EXCLUZIUNE SOCIALĂ - ROMÂNIA, EVOLUȚIE 2008-2012

Sursa: Eurostat

Copiii romi au o vulnerabilitate sporită de a se confrunta cu sărăcia, în condițiile în care, în general, există discrepanțele economice semnificative între etnicii romi și restul populației. În anul 2011, trei din patru persoane aparținând minorității rome se aflau în sărăcie relativă, în vreme ce doar unul din patru cetățeni majoritari se aflau într-o situație similară. Dacă luăm în calcul rata sărăciei absolute, aceasta este de cel puțin patru ori mai mare în rândul cetățenilor români aparținând minorității rome comparativ cu restul populației (54% la romi vs. 13% la ne-romi)⁹⁶.

Sărăcia afectează dreptul copiilor la educație. Astfel, printre cele mai mici rate de cuprindere școlară se înregistrează în regiunile cele mai afectate de sărăcie (în special regiunea de N-E) și în mediul rural (care este mult mai afectat de sărăcie decât cel urban; la nivel național, în rândul populației generale, rata sărăciei relative în mediul urban este de 9%, pe când în cel rural este de 29%). De exemplu, 16,4% dintre copiii cu vârste între 7-10 ani din rural nu sunt cuprinși în învățământul primar, comparativ cu 9% în cazul copiilor din urban, din aceeași categorie de vârstă. Diferențele rural-urban se adâncesc în cazul copiilor între 11 și 14 ani: 25% dintre copiii de această vârstă din rural nefiind înscriși în învățământ, comparativ cu 6% în cazul celor din urban⁹⁷.

Modul în care sărăcia afectează dreptul copiilor la o educație de calitate este ilustrat și de rezultatele PISA. Procentul elevilor din sfertul cel mai dezavantajat socio-economic, dar cu performanțe între primii 25% este, în România, de doar 2,78%, față de 6,38 % media OECD⁹⁸.

⁹⁶ *Economia socială și comunitățile de romi - provocări și oportunități = Social economy and roma communities - challenges and opportunities*. (București: CADI, UNDP, Alianța Civică a Romilor, 2012), p.14 -15.

http://www.undp.ro/libraries/projects/Economia_Sociala_si_Comunitatile_de_Romi_Provocari_si_Oportunitati.pdf.

⁹⁷ Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice, Setul Național de Indicatori de Incluziune Socială, 2014.

⁹⁸ 'PISA 2012 Results: Students and Money', 2014.

<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.640.2254&rep=rep1&type=pdf> [accessed 17 June 2016].

OPINII

Cum văd copiii sărăcia? În cadrul unei consultări organizate cu copiii, în iulie 2015, participanții au fost rugați să noteze răspunsul lor la întrebarea "Ce este sărăcia?". Răspunsurile primite au inclus:

Prin sărăcie, eu înțeleg lipsa banilor și a condițiilor care să-ți permită o viață cel puțin decentă.

Tristețe continuă, suferință neîncetată, pentru că primul lucru la care te gândești este problema cu banii.

Sărăcia este o barieră – pentru copiii săraci, sărăcia este un obstacol în calea educației și dezvoltării.

Sărăcia este un trai dezavantajat, înseamnă să trăiești fără prea multe posibilități.

Sărăcia este chin, suferință și durere.

Lipsă de bani, educație și resurse. Este neputință. Este tristețe.

Sărăcia înseamnă stres, griji, neajunsuri.

D. Educație, cultură și timp liber

Începând cu anul 2011, educația din România stă sub semnul unei noi legislații (Legea nr. 1/2011 a educației naționale). Deși bazată pe un proces de consultare cu organizațiile neguvernamentale și reprezentanții tuturor actorilor educaționali (elevi, părinți, profesori, autorități locale), noua lege nu a reușit în cinci ani de când este în vigoare să înlăture probleme severe ale educației românești cum ar fi: abandonul și neparticiparea școlară, inegalitatea de șanse pentru copiii din grupurile vulnerabile (copii romi, copii cu dizabilități, copii din mediul rural), subfinanțarea cronică a sistemului de învățământ și costurile ascunse suportate de familii pentru educația copiilor, programele anacronice și orientate spre teorie, lipsa de motivare a cadrelor didactice etc.

Rata de cuprindere în educație a avut o evoluție îngrijorătoare, putându-se observa cum (cu mici excepții la nivelul învățământului preșcolar) la toate grupele de vârstă, gradul de cuprindere a copiilor în educație a stagnat sau a scăzut⁹⁹.

Grupe de vârstă ale populației școlare	Sexe	Ani				
		2009	2010	2011	2012	2013
		UM: Procente				
		%	%	%	%	%
3 - 5 ani (3 – 6 ani pentru anii 2009 – 2011)	Total	81	81.8	82	84.1	83.8
	Masculin	80.4	81.2	81.3	83.5	83.3
	Feminin	81.7	82.4	82.8	84.8	84.3
6 - 10 ani (7 – 10 ani pentru anii 2009 – 2011)	Total	97.3	95.7	93.6	92.8	92.8
	Masculin	97.4	95.8	93.8	93	93
	Feminin	97.1	95.5	93.4	92.6	92.7
11 – 14 ani	Total	94.3	94.3	93.1	92.1	91.5
	Masculin	94.4	94.5	93.4	92.5	91.7
	Feminin	94.1	94.1	92.8	91.8	91.3
15 - 18 ani	Total	88.8	86.2	84.2	82.2	81.4
	Masculin	87.5	85.5	83.8	82	81.3
	Feminin	90.1	87.1	84.6	82.5	81.6

Este salutară introducerea prin Legea educației naționale a educației copiilor cu vârsta sub 3 ani în sistemul național de învățământ (educația ante-preșcolară), dar disponibilitatea redusă a serviciilor pentru această grupă de vârstă face ca rata de cuprindere la acest nivel educațional să fie extrem de redusă (2,9% în total, cu 5,4% în mediul urban și 0% în mediul rural)¹⁰⁰.

⁹⁹ Institutul Național de Statistică, TEMPO-ONLINE. Grupele de vârstă s-au modificat ca urmare a intrării în vigoare a Legii educației naționale care a introdus clasa pregătitoare în învățământul primar.

¹⁰⁰ Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice, Setul Național de Indicatori de Incluziune Socială, 2014.

În ceea ce privește participarea la educația preșcolară, subzistă diferențe semnificative între copiii din mediul urban și cei din mediul rural. Aceste diferențe manifestă o tendință ascendentă, de la 4,7 p.p. în 2009/2010, la o diferență de 6,4 p.p. în anul școlar 2013/2014 (90,3% în urban și 83,9% în rural)¹⁰¹.

Analizând participarea pe vârste, se observă că cele mai mari discrepanțe se înregistrează în cazul copiilor de 3 ani. Astfel, în anul școlar 2013/2014, 81,6% din copiii de 3 ani din mediul urban erau înscriși la grădiniță, în timp ce, în mediul rural, procentul ajungea doar la 67,4%. Opțiunea părinților din rural de a nu-și trimite copiii la grădiniță la vârste mai mici este determinată, printre altele, de diferite dificultăți de acces (de exemplu, distanțe adesea mari dintre casă și grădiniță, acoperirea insuficientă cu microbuze școlare).

Introducerea clasei pregătitoare în învățământul primar (în anul școlar 2012 – 2013) a generat controverse în rândul părinților și profesorilor, dar și numeroase provocări legate de organizare (amenajarea specială a sălilor de clasă, asigurarea transportului pentru copii, formarea cadrelor didactice, elaborarea curriculum-ului și a materialelor didactice). Deși, după primul an de funcționare a clasei pregătitoare, aprecierea generală din partea cadrelor didactice fost una pozitivă¹⁰², și în prezent persistă situațiile în care, mai ales în orașele mari, există școli unde numărul de elevi/ clasă depășește și maximum prevăzut de lege (25) și cel recomandat de cadrele didactice și specialiștii în științele educației (15-20). Astfel, în Municipiul București există școli unde numărul mare de copiii înscriși la clasa pregătitoare determină existența unor clase cu 30 sau chiar 33 de elevi¹⁰³.

O măsură cu impact negativ asupra asigurării dreptului la educație a fost desființarea (începând cu anul școlar 2009 – 2010) a învățământului profesional, ceea ce a determinat mulți absolvenți de clasa a VII-a să-și abandoneze parcursul educațional, descurajați de durata mai mare a studiilor liceale, de lipsa unei calificări și de perspectiva examenului de bacalaureat. Autoritățile apreciază că dimensiunea acestui fenomen a atins 10% dintre absolvenții de gimnaziu¹⁰⁴. Impactul negativ produs de această măsură a fost atât de evident, încât după doar 3 ani, această rută educațională a fost reînființată.

Art. 28 - Accesul la educație

Aproape 366.000 de copii cu vârsta între 3 - 17 ani nu urmau nicio formă de învățământ (preșcolar, primar, gimnazial, liceal sau profesional), în anul 2013¹⁰⁵.

Deși rata abandonului școlar este în scădere la toate nivelurile de învățământ, într-un singur an școlar (2012 – 2013), aproximativ 24.400 copii au abandonat învățământul primar și gimnazial¹⁰⁶. Apreciem că statistica oficială a abandonului școlar nu surprinde în totalitate dimensiunile neparticipării școlare ("copiii în afara școlii"), deoarece: nu acoperă copiii care nu au mers niciodată la școală ori au abandonat școala în anii anteriori, definiția abandonului școlar nu este una unitară, iar sistemul finanțării per elev încurajează unele unități de învățământ să încadreze la repetenție cazuri clare de abandon.

¹⁰¹ *Raport Privind Starea Învățământului Preuniversitar Din România 2014* (București: Ministerul Educației Naționale și Cercetării Științifice, 2014).

¹⁰² *Analiza Sistemului de Învățământ Preuniversitar Din România Din Perspectiva Unor Indicatori Statistici* (Ministerul Educației Naționale și Cercetării Științifice, 2015). Institutul de Științe ale Educației, Implementarea clasei pregătitoare în sistemul educațional românesc în anul școlar 2014 – 2013.

¹⁰³ Inspectoratul Școlar al Municipiului București, Raport cu locurile rămase libere după prima etapă în Municipiul București, clasa pregătitoare, an școlar 2015 – 2016 (Exemple: Școala Gimnazială "I. H. Rădulescu" – 99 copii înscriși în 3 clase, Școala Gimnazială "Herăstrău" – 186 copii înscriși în 6 clase, Școala Gimnazială "Pia Brătianu" – 216 copii înscriși în 7 clase).

¹⁰⁴ MMFPSPV, Strategia națională pentru protecția și promovarea drepturilor copilului, 2014 – 2020.

¹⁰⁵ Institutul Național de Statistică, TEMPO-ONLINE, date prelucrate.

¹⁰⁶ Institutul de Științe ale Educației, Analiza sistemului de învățământ preuniversitar din România din perspectiva unor indicatori statistici, 2015.

Trebuie recunoscute investițiile autorităților în infrastructura școlară (inclusiv în creșterea numărului de grădinițe) și reabilitarea școlilor, inclusiv în mediul rural. Cu toate acestea, la fiecare început de an școlar, mii de elevi se întorc în școli fără avize sanitare, unele din ele punând în pericol chiar viața copiilor¹⁰⁷.

Copiii romi se confruntă cu o vulnerabilitate deosebită și sub aspectul participării la educație. Doar 42% dintre copiii romi (6-15 ani) au mers la grădiniță, în comparație cu 87% dintre copiii de alte etnii și care trăiesc în același mediu. Procentul copiilor cu vârsta învățământului obligatoriu care nu merg la școală este de 22% în cazul copiilor romi și de 6% în cazul copiilor de alte etnii¹⁰⁸.

Potrivit unui studiu, dintre motivele invocate de copiii romi care au abandonat școala, cele mai frecvente sunt lipsurile materiale (24% din cazuri) și nevoia de a munci sau a avea grijă de frații mai mici (20%)¹⁰⁹.

Copiii cu dizabilități reprezintă o importantă categorie vulnerabilă din perspectiva accesului la o educație incluzivă și de calitate. Lipsa de accesibilitate a școlilor (inclusiv a celor construite sau renovate recent) și absența soluțiilor adecvate de transport reprezintă două dintre cauzele importante care îi privează pe copiii cu dizabilități de dreptul la educație incluzivă. De exemplu, în București există o singură unitate de învățământ liceal care poate fi considerată accesibilizată, iar în majoritatea unităților de învățământ "accesibilizarea" se limitează la existența unei rampe de acces la intrarea principală (lipsind însă soluțiile de acces la nivelurile superioare ale clădirii și toaletele adaptate).

Programele și inițiativele de încurajare a participării școlare (de exemplu: mediatorii școlari, programele de tipul „A doua șansă”, programele „Școala după școală”) care, pe parcursul timpului, și-au demonstrat importanța și eficiența, rămân slab conturate, nefiind dezvoltate la scara necesară.

Finanțarea educației

În pofida problemelor acute din domeniul educației, în 2012 și 2013, România s-a situat pe ultimul loc în Uniunea Europeană în ceea ce privește procentul cheltuielilor pentru educație din produsul intern brut. Țara noastră a cheltuit pentru educație 3% din PIB în 2012 și 2,8% în 2013, în timp ce media la nivelul statelor membre ale Uniunii Europene a fost de 5%¹¹⁰.

O analiză¹¹¹ recentă a Organizației Salvați Copiii a demonstrat că, ca procent din PIB, cheltuielile anuale pentru învățământ se caracterizează prin fluctuații importante de la un an la altul (ajungându-se și la o scădere de peste 1% din PIB de la un an la altul), ceea ce este de natură a genera o lipsă de predictibilitate a resurselor disponibile și afectează grav continuitatea unor măsuri de lungă durată menite să răspundă problemelor din sistemul de învățământ.

Formulele utilizate în prezent pentru stabilirea finanțării în funcție de costul standard per elev sau preșcolar nu sunt de natură să asigure necesitățile de bază din sistem (componenta destinată bunurilor și serviciilor fiind foarte redusă în comparație cu necesarul de materiale didactice și rechizite de care este nevoie pentru o educație de calitate) și nici să corecteze șansele mai reduse ale copiilor din zone sărace (diferențele dintre cheltuielile medii per elev la nivel de județ fiind semnificative, în unele cazuri aproape duble, iar cei mai defavorizați sunt tocmai elevii din județe afectate de un grad ridicat al sărăciei).

O problemă importantă cu care continuă să se confrunte elevii este cea a decontării cheltuielilor de transport. Astfel, în anul 2013, printr-o ordonanță de urgență, Guvernul a impus un plafon maxim de

¹⁰⁷ 26 septembrie 2014 – un elev de 14 ani a murit după ce a căzut în fosta fosă septică a școlii.

¹⁰⁸ *Education: The Situation of Roma in 11 EU Member States* (Luxembourg: Publ. Off. of the Europ. Union, 2014).

¹⁰⁹ Duminică and Ivasiuc.

¹¹⁰ Eurostat.

¹¹¹ *Analiza Bugetului Copiilor - Studiu Exploratoriu*.

decontare a cheltuielilor de transport pentru elevii care frecventează școala în alte localități decât cea de domiciliu. Această valoare maximă stabilită se dovedește insuficientă în numeroase cazuri (înregistrându-se situații în care valoarea maximă decontată nu reprezintă decât un sfert din prețul abonamentelor de transport), iar efectele nu au întârziat să apară. În anul 2013, înainte de momentul în care decontarea navei a fost plafonată, în țara noastră existau un număr de 198,941 de elevi navetiști, într-un singur an numărul acestora scăzând la 163,872, cauza vizibilă fiind lipsa banilor pentru asigurarea costurilor de transport.

Date fiind aceste neajunsuri ale finanțării publice a educației, nu este de mirare că participarea copiilor la învățământul public implică, de cele mai multe ori, costuri considerabile care trebuie acoperite de familie, cu toate că legea prevede că învățământul obligatoriu este gratuit. Costurile generate de aspecte precum achiziția de rechizite, manuale sau uniforme, ori achitarea fondului clasei și al școlii (inclusiv mascate sub formă de donații din partea asociațiilor de părinți) se pot dovedi, pentru familiile din mediile defavorizate, o povară prea mare, care poate conduce la absenteism sau chiar abandon școlar ori neînscierea copilului la școală.

Potrivit unei cercetări efectuate de Salvați Copiii¹¹², pentru acoperirea cheltuielilor ce țin de educația unui copil, exceptând plata personalului din învățământ, părinții sunt nevoiți să aloce încă o dată și jumătate suma alocată de statul român aceluși copil. Analiza Salvați Copiii indică un nivel îngrijorător al acestor costuri ascunse, costul total mediu alocat per copil este de 1490 RON, iar per familie este de 1954 RON (având în vedere și familiile cu mai mult de un copil școlar). De asemenea, analizând rezultatele vedem că acest cost total poate ajunge și la valori de peste 4.500 lei pe an, per elev .

OPINII

În cadrul ediției din anul 2010 a Forumului Național al Copiilor (31 mai – 3 iunie 2010), un grup format din 20 de copii și tineri a analizat problema costurilor „ascunse” ale educației, modul în care acestea afectează accesul la educație și fenomenele care generează aceste costuri. Membrii grupului au propus și unele soluții pentru înlăturarea acestor costuri „ascunse” sau pentru limitarea efectelor acestora asupra dreptului fiecărui copil la o educație de calitate, indiferent de situația socio-economică a familiei.

Rezultatele acestor consultări cu copiii au fost sintetizate de unul dintre participanți S. M. (16 ani) și sunt redată în cele ce urmează.

„Educația în România este gratuită și obligatorie ! Eronat. Gratuită? De la sandviciul pe care îl prepară mama pentru a-l avea acolo ca toți ceilalți copii, până la rechizite, uniforme și protocoale, nu mai avem gratuitatea. Obligatorie? Doar dacă avem venituri! Altfel, vine cineva să ne întrebe dacă frecventăm cursurile? Sau ne ia cineva de mână să ne ducă înapoi la școală dacă am renunțat? Nu. Nimănu-i nu-i pasă.

Toate aceste costuri încep de la rechizite. Caietele, creioanele și altele aduc dureri de cap fiecărui părinte, atât la începutul cât și în cursul anului școlar.

Hainele sunt o altă problemă a părinților. Fiind un mediu educațional, copiii trebuie să se prezinte decent îmbrăcați, cu atât mai mult cu cât o vestimentație mai sărăcăcioasă poate duce la marginalizare de către colegi. În acest caz, cu siguranță veți ridica problema uniformelor și veți spune ca sunt folositoare. Da, sunt - sunt un cost în plus pe lângă toate hainele acelea.

¹¹² *Învățământul Gratuit Costă! - Cercetare Cu Privire La Costurile 'Ascunse' din Educație* (București: Salvați Copiii România, 2010).

În lipsa unui sistem bine organizat, mai mereu, pe lângă manualele primite, trebuie să cumpărăm culegeri explicative și de exerciții. Tot datorită acestui neajuns, statul trebuie să refacă anual manualele, tot mai multe și, din păcate, tot mai proaste.

În fiecare semestru plătim fondul clasei, iar fondul școlii este plătit o dată pe an. Dar da, aceste fonduri există, deși sunt „ascunse”. Parcă fuseseră eliminate, dar ce să facem, avem nevoie de condiții în clasă și în școală. Totodată, de cele mai multe ori, din fondul școlii sau din contribuții separate, sunt plătite firme de pază, acest lucru din cauza faptului ca nu suntem organizați. Ar fi de ajuns doi polițiști comunitari într-o unitate școlară, dar cum acest lucru nu se întâmplă, iar părinții își doresc să aibă copiii în siguranță, plătim firme. Aceasta lipsă a securității favorizează producerea violenței atât în școală, cât și în perimetrul acesteia.

O altă cheltuială legată de educație este transportul, deoarece sunt mulți copii care locuiesc mai departe de școală sau chiar fac naveta între localități. Dar cum nu există autobuze ale elevilor pentru fiecare școală, copiii sunt nevoiți să circule cu transportul în comun, ale cărui costuri sunt decontate de foarte puține ori.

Ultimul cost ascuns “vizibil”, dar nu cel din urmă, este dat de obligația emoțională față de profesori. Mai explicit, cadourile pe care le oferim, cu diferite ocazii, profesorilor. Nimeni nu spune că sunt obligatorii, dar toți elevii spun că sunt necesare. De ce? Pentru o mai bună relaționare a profesorilor cu elevii, aceste cadouri influențând uneori comportamentul profesorului față de elev.”

STUDIUL DE CAZ

În anul 2010, E. și V. aveau 11 și 12 ani când au fost incluși în programul de reintegrare școlară derulat de Salvați Copiii. De câteva săptămâni se aflau în București, împreună cu mama lor căutând o școală la care să continue studiile întrerupte de câțiva ani.

Starea materială precară, consumul de alcool al tatălui și lipsa totală de implicare a acestuia în viața familiei au condus-o pe mama la ideea de a pleca în capitală pentru a-și face o situație socială mai bună. Când s-a întâmplat acest lucru, copiii au rămas doar în grija tatălui și a bunicilor materni, într-o comună săracă din Moldova, ceea ce a condus aproape imediat la abandon școlar și la implicarea copiilor în diferite forme de muncă. Astfel, odată cu plecarea mamei, E. a început să preia din rolurile gospodărești ale acesteia, în timp ce V. muncea pentru diferite persoane îngrijind animale, spărgând lemne și făcând alte munci asemănătoare. Acest lucru le-a asigurat hrana de zi cu zi, în timp ce tatăl lor muncea ca cioban, iar bunicii erau prea în vârstă pentru a-i putea îngriji.

În acest mod au trecut trei ani, timp în care ei au contactat diferite boli, au avut nevoie de îngrijiri medicale, au fost înfometăți, lipsiți de dragostea și interesul părinților. Momentul în care mama copiilor a reușit să închirieze o locuință, după trei ani de munca asiduă, a fost cel care a hotărât finalul fericit al poveștii.

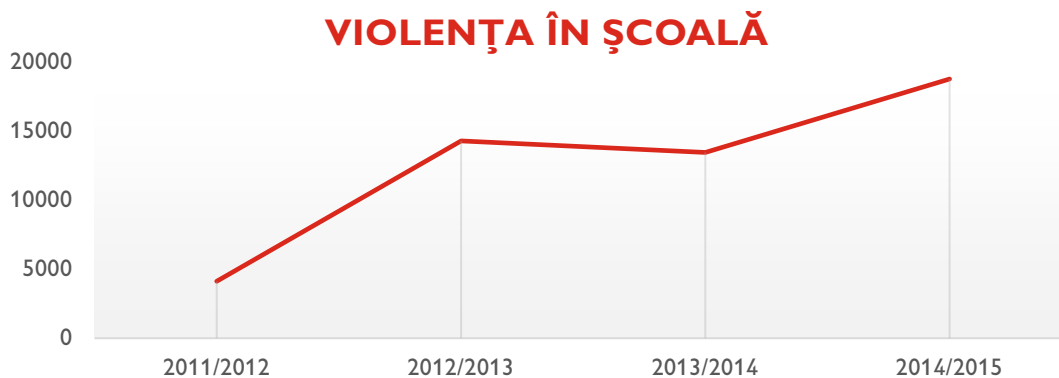
Prin intermediul unei cunoștințe care știa specificul programelor de reintegrare școlară derulate de Salvați Copiii, mama copiilor a fost pusă în legătura cu colegii noștri de la Centrul Educațional. Cu ajutorul acestora, în ciuda absenței prelungite din mediul școlar, copiii au fost înscriși în programul A Doua Șansă, participând la activitățile educative și sociale din cadrul Centrului Educațional.

Astăzi, E. și V. sunt elevi în clasa a VII-a în programul de frecvență redusă al unei școli gimnaziale, beneficiind în continuare de pregătire suplimentară în Centrul Educațional și sunt voluntari ai Organizației Salvați Copiii, în programul de Grădiniță Estivală. Cei doi adolescenți au o relație deosebită cu cei care i-au readus la școală, dar și cu copiii din programele noastre, înțelegând pe deplin necesitatea unui ajutor specializat într-un moment critic pentru copii și familie.

Art. 29 Scopurile educației

În ceea ce privește eficiența sistemului de educație, rezultatele testărilor internaționale sunt îngrijorătoare. Astfel, la testările PISA 2009, 47% dintre elevii români au obținut rezultate slabe la matematică (sub nivelul 2), 40,4% au avut performanțe la fel de slabe la lectură, iar 41,4% la științe. În următorii 3 ani, situația nu s-a îmbunătățit cu mult, în condițiile în care rezultatele PISA 2012 arată că 40,8% dintre elevii români au obținut rezultate foarte slabe la matematică, aproape de două ori mai mulți în comparație cu media țărilor membre OECD (23%). Ponderi la fel de ridicate ale elevilor cu rezultate foarte slabe sunt înregistrate și la lectură (37,3% față de 18% - media OECD) și științe (37,3% față de 17,8%).

Din păcate, școala nu oferă nici un mediu care să permită dezvoltarea armonioasă a copiilor și cultivarea unui spirit de toleranță și de înțelegere. În ultimii ani, fenomenul violenței în școli a devenit un subiect mai prezent în agenda publică și mai vizibil în mass-media (chiar dacă uneori raportările sunt de natură senzaționalistă), iar această vizibilitate corelează și cu creșterea incidentelor de violență în școli raportate către autorități. În anul școlar 2014/2015, un număr de 18 798 de cazuri au fost raportate către Ministerul Educației.

Violență în școală cazuri de violență anuale Sursă de date: MENCȘ

Analizele Salvați Copii România¹¹³, subliniază că violența verbală și fizică este încă prezentă și tolerată în școala românească drept metodă pedagogică. Astfel, la ancheta realizată de Salvați Copii, un procent de 86% dintre copii au spus că sunt certați atunci când greșesc, 33% au fost jigniți de profesori iar un procent de 7% au spus că au fost bătuți de profesori. Abuzul fizic are o frecvență de apariție dublă în mediul rural, în rândul băieților și mai ales în rândul copiilor de etnie romă.

Un studiu recent al Salvați Copiii¹¹⁴ indică date îngrijorătoare despre fenomenul de bullying în școli. Astfel 73% dintre copii afirmă că au fost martorii unei situații de bullying, în școala lor, iar 58% dintre copii afirmă că au fost martorii unei situații de bullying în clasa lor. Aceeași analiză ne arată că orice copil care este diferit de ceilalți poate deveni o țintă a bullying-ului, cu precădere: cei care au un aspect diferit (aspectul fizic a fost subliniat ca unul dintre cele mai comune motive pentru bullying), cei care au comportamente sau caracteristici diferite de ale majorității (timiditate, performanță academică, prezența unei dizabilități sau a unei nevoi educaționale speciale, prezența unui diagnostic de tulburare de sănătate

¹¹³ Organizația Salvați Copiii, Abuzul și neglijarea copiilor, 2013.

¹¹⁴ *Bullyingul în Rândul Copiilor Studiul Sociologic La Nivel Național* (București: Salvați Copiii România, 2016).

mentală), cei care sunt nou veniți în grup, cei care provin dintr-un mediu socio-economic dezavantajat (inclusiv în cazul în care aceștia provin în mediul rural sau din Republica Moldova), etnia diferită etc.

Studiul a indicat și că, din păcate, școlile nu au o abordare comună în cazurile de bullying; unii profesori sunt mai implicați în stoparea comportamentului violent, în timp ce alții rămân pasivi („ceea ce contează este dacă profesorului îi pasă”). Unii copii au menționat că există situații când unii profesori încurajează bullying-ul sau pe agresori (umilind în mod constant unii copii). Nici unul dintre copiii care au participat la interviurile de grup nu au știut de existența unei comisii de combatere a violenței în școala lor. Măsurile de disciplinare sunt în legătură cu evenimente singulare și extrem de severe, cum ar fi un caz de violență fizică repetată extremă sau o acțiune de umilire severă.

OPINIE

Copiii consultați de Salvați Copiii au semnalat în repetate rânduri probleme cu care se confruntă în școală: cultura fricii, abuz fizic și emoțional din partea cadrelor didactice, etichetare și discriminare, programă încărcată și nerelevantă, lipsa de dialog profesor-elevi și nerespectarea dreptului la opinie.

”Școala încurajează teama, pentru că, în momentul în care greșim, noi nu ne asumăm greșeala respectivă și învățăm din ea, ci pur și simplu ne este teamă că o să fim sancționați. Asta face școala, te învață să nu greșești ca să nu fii pedepsit. În loc să ne încurajeze să învățăm din greșeli, să devenim responsabili, ne învață să ne fie teama. Atât...” (fată, 17 ani).

Art. 31 Timpul liber, recreerea și activitățile culturale

Un studiu¹¹⁵ publicat în anul 2014 despre bugetul de timp al elevilor, a evidențiat fenomenului de supraîncărcare a copiilor cu sarcini școlare, atât din partea cadrelor didactice, cât și din partea părinților. Cauzat de o programă școlară încărcată (care dă naștere nevoii de a aloca mult timp pregătirii temelor, dar și de a apela la meditații), acest fenomen este de natură să afecteze timpul liber al copiilor. În plus, atât studiul menționat anterior, cât și copiii consultați de Salvați Copiii, evidențiază lipsa unor cunoștințe și abilități de management a timpului.

În ceea ce privește infrastructura și facilitățile destinate special elevilor și studenților pentru petrecerea timpului liber, sesizăm disparități semnificative între mediul urban și cel rural. Astfel, în anul 2014, din cele 4.689 săli de sport, doar 1.896 se aflau în mediul rural, din cele 44 de bazine de înot, doar 10 se aflau în mediul rural, o situație mai echilibrată fiind înregistrată cu privire la terenurile de sport (unde aproape jumătate se află în mediul rural)¹¹⁶.

În ceea ce privește oferta televiziunilor sub aspectul emisiunilor speciale pentru copii, observăm că aceasta este foarte redusă, copiii nereprezentând un public țintă pentru care societățile de televiziune să facă prea mari eforturi¹¹⁷.

¹¹⁵ Raportul Național Privind Sănătatea a Copiilor și Tinerilor Din România. bugetul de timp al elevilor - mijloc de evidențiere a suprasolicitării școlare.

¹¹⁶ Institutul Național de Statistică, TEMPO-Online.

¹¹⁷ Institutul Național de Statistică, TEMPO-Online.

Raport

Genuri de emisiuni de televiziune	Ani					
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
	UM: Ore					
	Ore	Ore	Ore	Ore	Ore	Ore
Televiziune - total	52,560	50,400	52,560	46,472	43,800	52,560
Emisiuni pentru copii	376	487	295	176	191	291

OPINII

O treime dintre copiii care au luat parte la realizarea studiului Salvați Copiii despre cunoașterea, importanța și respectarea drepturilor copilului în România¹¹⁸ au indicat că programul școlar este foarte încărcat, ceea ce nu le mai permite să aibă timp liber.

"În viața mea de licean, în timpul săptămânii, am doar o oră de timp liber pe zi" (băiat, 17 ani).

¹¹⁸ Cunoașterea, Importanța și Respectarea Drepturilor Copilului în România.

E. Măsuri de protecție specială (Art 22, 30, 32 – 36, 37 (b) – (d), 38, 40)

Art. 22 Statutul de refugiat

În ultimii ani, Inspectoratul General pentru Imigrări, a început să monitorizeze situația copiilor din țări terțe aflați pe teritoriul României inclusiv a copiilor neînsoțiți care solicită azil. Acest demers de monitorizare a apărut ca reacție la criza refugiaților din Orientul Mijlociu, unde condiții de război afectează grav siguranța copiilor. Trebuie precizat și faptul că, în România, au ajuns, ca urmare a conflictelor din Orientul Mijlociu, nu numai copiii cetățeni străini, cei reflectați în statisticile puse la dispoziție de IGI, dar și copii cu cetățenie dublă proveniți din familii mixte cu un părinte cetățean român. Teoretic, acești copii beneficiază de privilegiile cetățeniei române, inclusiv în ceea ce privește gratuitatea educației și sănătății (ceea nu se aplică cetățenilor țărilor terțe ce nu beneficiază de o formă de protecție), dar nu pot accede la statutul de refugiat și măsurile de sprijin aferente, fiind, de multe ori lipsiți de sprijin în vederea integrării sociale în comunitate, ori a depășirii traumelor cauzate de situația de conflict armat și părăsire a țării de origine. Probleme apar și la integrarea școlară a copiilor aflați în această situație, în condițiile în care, deși proveniți din familii mixte, unii dintre ei care nu vorbesc suficient de bine limba română.

În anul 2015, numărul total de copii din state terțe aflați în mod legal pe teritoriul României era de 4332.

An/Sex	2010		2011		2012		2013		2014		2015	
	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F
Copii	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	2951	2740	3819	3562	3789	3535	2231	2101

Sursă date: Inspectoratul General pentru Imigrări

Dintre copiii cetățeni state terțe, numai o mică parte sunt solicitanți de azil.

Numărul copiilor solicitanți de azil, în funcție de sexe și ani:

An/Sex	2010		2011		2012		2013		2014		2015	
	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F
Copii	n.a.	n.a.	80	20	175	60	210	165	265	110	180	110

Numărul minorilor neînsoțiți, solicitanți de azil, înregistrați pe teritoriul României, în funcție de sexe, grupe de vârste și ani:

An/Sex	2010		2011		2012		2013		2014		2015	
	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F
Sub 14 ani	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	10	0	6	1
14-15 ani	5	0	5	0	20	0	0	0	20	3	3	0
16-17 ani	30	0	50	0	115	5	10	0	60	5	28	3
Total	35	0	55	0	135	5	10	0	90	8	37	4

Din totalul cererilor de azil, cele mai multe (614) au fost depuse de cetățeni de origine siriană, urmași de solicitanți de origine irakiană, iraniană și palestiniană. Statisticile puse la dispoziție de Inspectoratul General pentru Imigrări nu evidențiază numărul de copii solicitanți ai statutului de refugiat.

În ultimii ani, Inspectoratul General pentru Imigrări a pus la dispoziția organizațiilor neguvernamentale primele fonduri pentru asistența și servicii complementare celor oferite de IGI. Acest fapt a dus la o mai bună acoperire cu servicii destinate solicitanților de azil și persoanelor cu o formă de protecție, dar și la o implicare și prezență mai mare în Centrele de Cazare și Proceduri a reprezentanților ONG-urilor cu experiență în domeniu.

Cu toate acestea, în continuare nu sunt acoperite toate nevoile beneficiarilor, cum ar fi: asistența medicală (lipsa medicilor din centrele de cazare; deși au acces gratuit la servicii de sănătate, anumite medicamente, dispozitive medicale sau intervenții medicale nu sunt gratuite, iar cheltuielile sunt prea mari pentru a putea fi acoperite din bugetul familiei), acces la cursuri de limba română dedicate copiilor și organizarea acestora într-o manieră adaptată (copii învață în clase împreună cu adulții, indiferent de nivelul de cunoștințe), acces la spații de recreere și studiu pentru copii în Centrele de Cazare și Proceduri (singurele astfel de spații fiind cele create și dotate de Organizația Salvați Copiii, dar care după terminarea programului nu pot fi accesate de beneficiari); lipsa accesului în centre la asistența psihologică pentru copii; accesul la educație îngreunat de lipsa resurselor financiare ale părinților (taxele pentru grădiniță, rechizitele școlare, îmbrăcăminte etc.); lipsa de informare a cadrelor didactice, dar și a funcționarilor autorităților publice cu privire la problematica solicitanților de azil și refugiaților și a obținerii tuturor beneficiilor legale pentru copii; numărul redus al interpreților, cunoscători ai limbilor materne ale refugiaților îngreunează derularea procedurii de azil; lipsa de implicare a reprezentanților legali ai minorilor neînsoțiți, aceștia întâlnindu-se de cele mai multe ori doar la interviuri sau pentru semnarea diverselor documente aferente procedurii; lipsa de pregătire a specialiștilor din centrele DPC privind nevoile specifice minorilor neînsoțiți (culturale, lingvistice, educaționale, religioase, emoționale); dificultăți în accesarea drepturilor și beneficiilor sociale, acestea fiind accesate în general cu sprijinul reprezentanților ONG-urilor; alocația de hrană insuficientă pentru acoperirea nevoilor primare ale copiilor; kiturile de instalare constând în produse igienico sanitare oferite la cazarea în centre nu sunt concepute pentru nevoile copiilor.

STUDIU DE CAZ

N. A. este româncă, are 44 de ani și în urmă cu 14 ani a plecat în Siria. Acolo s-a căsătorit cu un sirian cu care a avut trei copii. După ce bărbatul a fost ucis în conflict, în 2012, femeia și-a luat copiii și s-a întors în România.

Aici, cei patru sperau să primească sprijin ca să o ia viața de la capăt, dar au avut o surpriză neplăcută. Deși, practic, sunt în aceeași situație cu refugiații, ei nu pot beneficia de toate drepturile care revin acestui statut pentru că sunt și cetățeni români. În plus, după ce s-a întors în țară, femeia a aflat că are cancer, neputând munci pentru a-și întreține familia, iar cuantumul pensiei de boală de care beneficiază este infim.

Copiii nu vorbesc bine românește și nu au fost primiți la școală din acest motiv. Familia nu poate accesa sprijinul acordat de statul român în cazul refugiaților (printre altele, un ajutor lunar de 130 de euro și sprijin pentru copii în învățarea limbii române). Singurul sprijin a venit de la comunitatea siriană din România.

Art. 32 Dreptul de a fi protejat împotriva exploatării economice

Din perspectiva datelor oficiale, participarea copiilor pe piața muncii a înregistrat o tendință de scădere, dar rămâne îngrijorător faptul că o mare parte a adolescenților (15 – 19 ani) care muncesc au un nivel scăzut de educație (maxim studii gimnaziale), o proporție semnificativă fiind băieți. Educația întreruptă/de slabă calitate împiedică accesul pe piața muncii în poziții profesionale remunerate adecvat; aceasta nu face decât să contribuie la menținerea stării de sărăcie.

Anul/Număr adolescenți 15-19 ani angajați în muncă	Total adolescenți angajați în muncă	Adolescenți cu nivel scăzut de educație angajați în muncă	Băieți	Fete
2009	122.200	79.500	49.900	29.600
2010	94.900	69.600	44.000	25.600
2011	87.300	65.600	38.400	27.200
2012	85.000	66.400	40.500	25.900
2013	83.200	60.700	37.700	23.000
2014	79.300	57.300	34.200	23.100

Participarea adolescenților pe piața muncii. Sursa datelor - Eurostat

Dincolo de datele oficiale ale participării copiilor pe piața muncii, media a semnalat numeroase cazuri de copii exploatați economic prin muncă la negru, în activități solicitante fizic (agricultură, zootehnie), fără a li se asigura condiții adecvate de locuire, unii dintre ei fiind trimiși de părinți (în schimbul unor beneficii) la muncă în localități depărtate de casă.

Exploatarea prin muncă a copiilor în interiorul familiei continuă, la rândul său, să aibă incidențe ridicate, situându-se, potrivit unui studiu al Salvați Copiii¹¹⁹, între 2 și 8 % în funcție de dimensiunea măsurată. Astfel,

¹¹⁹ Abuzul și Neglijarea Copiilor – Studiu Sociologic La Nivel Național.

2% dintre copii afirmă că au fost trimiși să cerșească, 5% că muncesc în loc să meargă la școală, iar 8% că stau acasă să aibă grijă de frații mai mici, în loc să meargă la școală.

Procentele sunt îngrijorătoare și trebuie corelate cu faptul că 19% dintre părinții care au răspuns chestionarului apreciază că veniturile lor nu le ajung nici pentru strictul necesar, iar 45% dintre aceștia afirmă că le ajung numai pentru strictul necesar – adică un total de 64% dintre familii care trăiesc în sărăcie.

În relație cu exploatarea economică, trebuie menționat și fenomenul participării copiilor la treburile casnice – 68% dintre părinți afirmă că sunt ajutați, în diferite măsuri, de copii la treburile casnice. Analizând datele în funcție de mediul de rezidență poate fi subliniat faptul că în mediul rural copiii participă într-o măsură semnificativ mai mare comparativ cu cei din mediul urban la treburile casnice (atât procentul celor care afirmă că nu participă niciodată este semnificativ mai scăzut în mediul rural, cât și frecvența activităților este mai mare).

De asemenea, participarea copiilor la treburile casnice corelează semnificativ cu nivelul veniturilor pe gospodărie, mai exact, cu cât veniturile cresc, cu atât participarea copiilor este mai redusă. O dată în plus, reiese faptul că sărăcia în familie predispune la plasarea copiilor în situații suplimentare de risc și le limitează accesul deplin la contextele educaționale care nu doar că sunt esențiale pentru dezvoltarea deplină a copilului, dar contribuie, pe termen lung, la ruperea cercului vicios ce menține sărăcia și abuzul.

Art. 33 Protejarea copiilor de folosirea ilicită a stupefiantelor și substanțelor psihotrope

Principalul fenomen în domeniul accesului și consumului de droguri, atât în ceea ce privește copiii, cât și populația generală, l-a reprezentat apariția, la sfârșitul anului 2008, pe piața drogurilor din România a așa-numitelor "etnobotanice" sau "droguri legale". Semnalate prima dată în anul 2010 în rapoartele privind prevalența drogurilor (deși anul 2009 marcaseră o creștere abruptă a fenomenului¹²⁰), aceste substanțe noi cu proprietăți psihoactive (SNPP) reprezintă de fapt amestecuri de substanțe cu efecte psihoactive, euforice, halucinogene.

Disponibilitatea largă (atât în mediul on-line, cât și în numeroase magazine special destinate comercializării acestor substanțe), prețul relativ redus și reacția întârziată și ezitantă a autorităților în direcția restrângerii (inițial) și a interzicerii (ulterior) a comerțului cu SNPP au făcut ca aceste substanțe să devină foarte populare în rândul adolescenților, cu consecințe grave. Impactul a fost cu atât mai grav cu cât elementul de noutate al SNPP a surprins atât specialiștii în domeniul prevenirii (nepregătiți să "lupte" împotriva tentației unor substanțe aparent naturale și disponibile legal), cât și comunitatea medicală (pusă în fața efectelor unor substanțe semi-necunoscute și lipsită de scheme și metode de tratament).

Studiul efectuat de Romanian Harm Reduction Network (date culese în aprilie 2011) următoarele caracteristici ale consumatorului de SNPP:

- vârsta variază foarte mult (oscilații între 11-40). Se observă un consum semnificativ în rândul copiilor cu vârste de până la 15 ani;
- vizibilitatea consumului ridicată;

¹²⁰ Andrei Botescu, *Evaluarea Riscurilor Asociate Consumului de Substanțe Noi Cu Proprietăți Psihoactive în Rândul Copiilor și Tinerilor din România*, 2011, <http://media.hotnews.ro/media_server1/document-2011-09-27-10249687-0-studiul-rhrn.pdf> [accesat 17 iunie 2016].

- consumatorii sunt preponderent integrați social, tineri care au de cele mai multe ori o situație economică bună;
- accesibilitatea la servicii este scăzută (comunicarea cu consumatorii de „legale” prin canalele clasice furnizate de serviciile specializate pentru consumatorii de droguri este deficitară, o bună parte neauzind de servicii de reducere a riscurilor);
- această categorie de consumatori este mai degrabă tentată să experimenteze diferite combinații de substanțe, acest lucru datorându-se probabil și unei lipse a reglementărilor în privința modului de vânzare a acestor substanțe;
- odată cu măsurile luate de autorități în direcția restricționării comercializării acestor substanțe, Agenția Națională Antidrog apreciază că incidența SNPP în consumul total de droguri a scăzut în anul 2013, înregistrând o ușoară creștere în 2014¹²¹.

Un studiu¹²² din anul 2013, indica următoarea situație a consumului de droguri în rândul adolescenților (10 – 18 ani):

Tipuri de droguri	Consum		Vârsta la care au consumat prima dată - medie	
	băieți	fete	băieți	fete
Substanțe inhalante	1%	0%	14	-
Cocaină crack	0%	0.3%	-	NR
Cocaină	0.3%	0%	NR	-
Amfetamine	0%	0%	-	-
Substanțe halucinogene	1%	0%	NR	-
Heroină	0.3%	0%	NR	-
Opiacee	0%	0%	-	-
Sedative / tranchilizante	0.3%	0.6%	14	16
Somnifere	0.3%	0.9%	11	17
Antidepresive	0.3%	0.3%	13	15
Substanțe noi cu proprietăți psihoactive (etnobotanice)	2.1%	0.3%	14.5	15

Art. 34 Protejarea copiilor de orice formă de exploatare sexuală și violență sexuală

În România problema violenței sexuale și mai ales a violenței sexuale asupra copiilor este un tabu social – un subiect evitat de instituții și societate civilă, de medici și pedagogi, deși intervențiile lor ar putea să lămurească aspecte ale acesteia.

¹²¹ Raport Național Privind Situația Drogurilor - Noi Evoluții și Tendințe (București: Agenția Română Antidrog, 2015) <http://www.ana.gov.ro/rapoarte%20nationale/RO_RN_2014.pdf>.

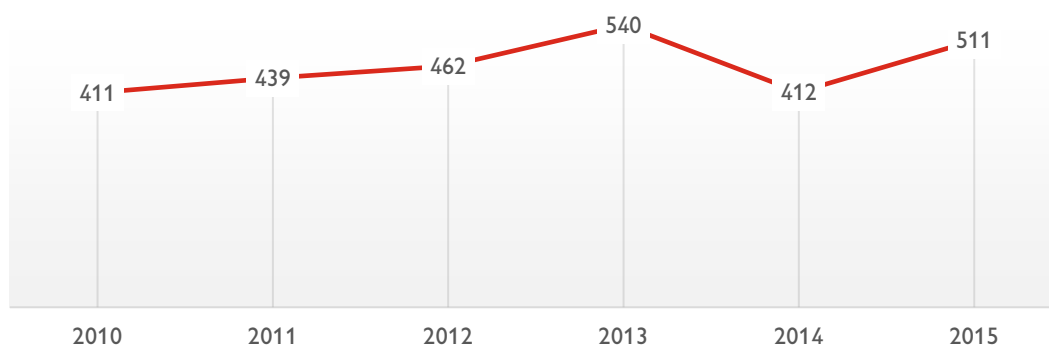
¹²² Situația Adolescenților Din România (București: Unicef România, Institutul de Științe ale Educației, 2013) <<http://www.unicef.ro/wp-content/uploads/Studiu-privind-situatia-adolescentilor-din-Romania.pdf>>.

O cercetare SCR arată că între 1-3% dintre copiii recunosc că au fost victime ale unui abuz sexual¹²³, în timp ce un studiu de prevalență arată că aproximativ 9% din populația copiilor de peste 13 ani au declarat că cel puțin o dată cineva a încercat să întrețină relații sexuale deși copilul (băiat sau fată) nu dorea acest lucru¹²⁴.

Datele oficiale puse la dispoziție de Parchetul General arată că, anual, un număr de aproximativ 500 de copii sunt victime ale unor infracțiuni contra vieții sexuale. Discrepanța între prevalența fenomenului și numărul de victime înregistrate de organele penale ilustrează slaba raportare a acestui tip de abuz asupra copilului. Stigmatizarea și expunerea copiilor victime ale violenței sexuale influențează negativ raportarea unor astfel de fapte.

De asemenea, este îngrijorătoare și discrepanța dintre numărul de copii victime înregistrat de organele de urmărire penală (un total de 2775 în perioada 2010 – 2015) și numărul de victime aflate în evidența autorităților de protecție a copilului (3356 în aceeași perioadă de referință¹²⁵).

NUMĂR DE VICTIME MINORE ALE INFRAȚIUNILOR CONTRA VIEȚII SEXUALE

Sursa Date Ministerul Public

În ceea ce privește mediul virtual, studiul SCR¹²⁶ arată că 78,4% dintre copiii din România folosesc internetul zilnic petrecând una-două ore online. Peste jumătate dintre respondenți (51,9%) spun că au primit mesaje cu conținut sexual prin intermediul rețelelor de socializare, în timp ce unui procent de 8% li s-a cerut să vorbească despre acte sexuale pe internet, iar unor 5% li s-a solicitat o fotografie sau o înregistrare video în care să își arate părțile intime.

Observăm astfel că, în absența unei educații privind siguranța copiilor în mediul virtual, internetul facilitează în aceste cazuri abuzul sexual asupra copiilor sub protecția anonimatului oferit de mediu.

¹²³ Abuzul și Neglijarea Copiilor – Studiu Sociologic La Nivel Național.

¹²⁴ Institute of Child Health, Department of Mental Health and Social Welfare, *Balkan Epidemiological Study on Child Abuse and Neglect*, 2011 <http://www.becan.eu/>.

¹²⁵ www.copii.ro, date prelucrate.

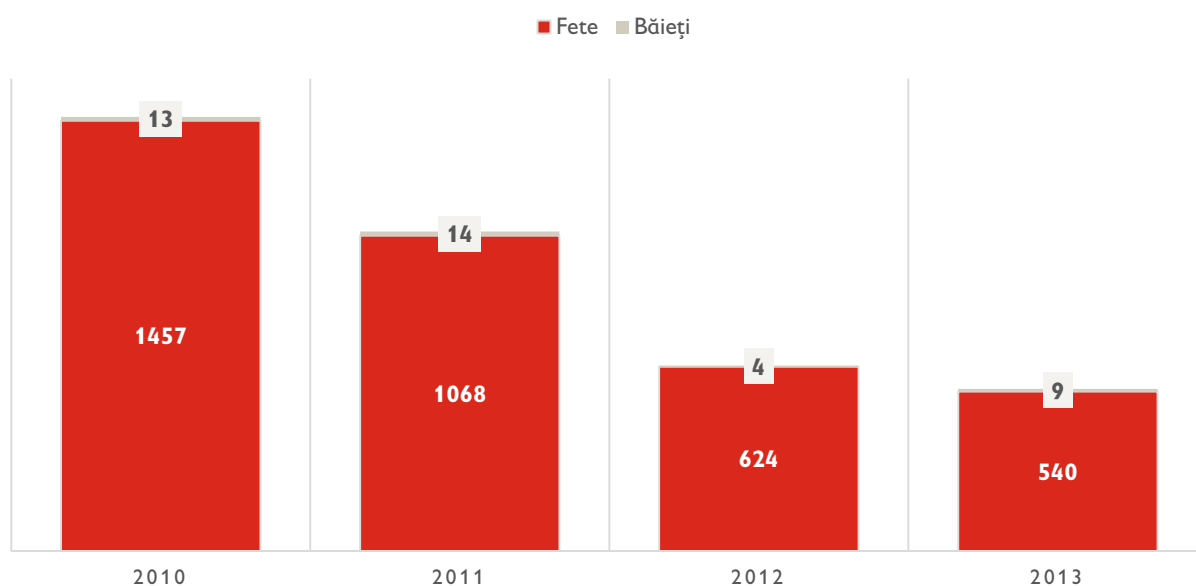
¹²⁶ *Studiu Privind Utilizarea Internetului în Familie - Cercetare Socială de Tip Cantitativ*.

Un alt fenomen îngrijorător care persistă, în ciuda îmbunătățirilor aduse cadrul legislativ este cel al căsătoriilor timpurii. Căsătoriile timpurii continuă să reprezinte o problemă serioasă pentru drepturile fetelor în România. Căsătoriile timpurii în comunitățile rome sunt parte dintr-o tradiție culturală nocivă pentru copiii comunității deoarece căsătoria timpurie implică riscuri asociate cu gravitatea și nașterea la adolescente, implică de multe ori abandon școlar și, ca urmare, privarea copiilor de educația obligatorie, precum și, în anumite cazuri, infracțiuni legate de viața sexuală (în cazul răpirilor de fete).

Un alt element important este că studiile existente arată că fenomenul căsătoriilor timpurii nu este specific numai comunităților rome, ci și altor comunități nerome aflate însă în sărăcie. Din păcate, nu avem încă cercetări care să surprindă dinamica fenomenului (creștere/scădere) în comunitățile rome și nerome și nici date administrative substanțiale care să poată descrie amploarea fenomenului precum și tendințele.

Datele oficiale existente, preluate de Eurostat, subvaluează fenomenul, reflectând doar căsătoriile formale unde unul dintre parteneri are sub 18 ani, în condițiile în care multe astfel de mariaje se consumă informal (fără procedura încheierii unei căsătorii la starea civilă).

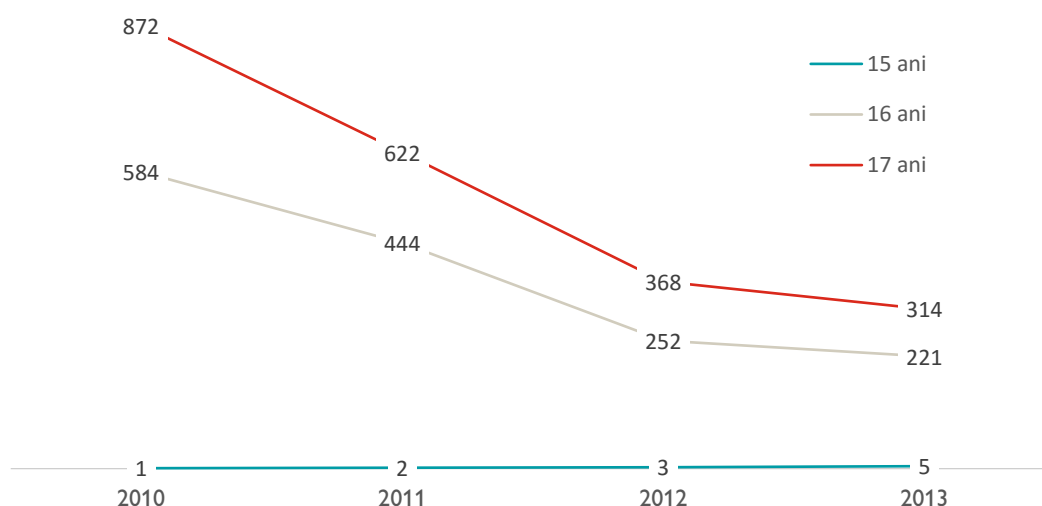
CĂSĂTORII COPII 14-17 ANI

Vârsta la prima căsătorie în funcție de sex. Sursa - Eurostat.

FETE CĂȘĂTORITE ÎNAINTE DE 18 ANI, 2010-2013

Distribuția pe vârste a fetelor căsătorite înainte de 18 ani. Sursa - Eurostat.

Art. 36 Protejarea copilului împotriva oricărei forme de exploatare dăunătoare

Copiii și tinerii străzii reprezintă în sine un fenomen de exploatare și violență asupra copilului fiind, în fapt, o rezultată a eșecului sistemului de protecție.

În accepțiunea Organizației Salvați Copiii, copiii și tinerii străzii sunt acele persoane care stau permanent sau numai într-o anumită perioadă a zilei pe stradă (în sensul larg al termenului, incluzând adăposturi improvizate, sistemul de canalizare, autovehicule sau clădiri abandonate), procurându-și singure sau în grup mijloacele de existență, prin activități legale sau ilegale. Aceste persoane nu beneficiază de un nivel optim de protecție din partea părinților ori a altor instituții abilitate de lege.

O estimare rezultată din cel mai recent studiu în acest domeniu¹²⁷ arată că în București trăiesc, permanent sau temporar în stradă, un număr de 1113 persoane cu vârstă până în 35 de ani. Dintre aceștia, 7% au vârsta până în 7 ani, 19% au vârste între 8 și 13 ani și alți 19% au vârste cuprinse între 14 și 18 ani. Copii cu vârste foarte mici au în general părinți proveniți tot din rândul tinerilor străzii, stabilindu-se astfel un cerc vicios al lipsei de adăpost și excluziunii sociale. În rândul acestei categorii de copii și tineri, exploatarea are o prevalență îngrijorătoare. Copiii care trăiesc în stradă sunt exploatați de familie sau de cunoștințe în scopul cerșetoriei (15,8%), în scopul comiterii de furturi (13%) sau pentru muncă fizică (14,1%).

O altă caracteristică îngrijorătoare este aceea că majoritatea tinerilor spun că se află în stradă de peste 1 an, practic depinzând de activitățile din stradă pentru a-și asigura subzistența (prin cerșetorie, prin venituri din parcări, prostituție, prin munci ziliere etc).

¹²⁷ Evaluarea Fenomenului 'copiii și tinerii străzii' Cercetare Socială de Tip Cantitativ (București: Salvați Copiii România, 2014) <http://salvaticopiii.ro/upload/p0001000100050001_Raport%20copiii%20strazii.pdf>.

În ceea ce privește sprijinul pe care îl primesc persoanele aflate în stradă, ancheta arată că acest sprijin este slab dezvoltat, iar autoritățile nu joacă aproape nici un rol în acest sens: sub jumătate (47%) dintre tineri primesc asistență, majoritatea indicând organizații neguvernamentale ca principali furnizori de servicii.

Dacă întreg fenomenul poate fi subscris violenței asupra copiilor, lipsa de adăpost și viața în stradă reprezintă un factor de risc pentru alte forme de violență la care sunt supuși acești copii și tineri. Astfel persoanele aflate temporar sau permanent în stradă cad victime abuzurilor din partea poliției. Un procent de 37% dintre persoanele care trăiesc în stradă afirmă că au fost bătuți de poliție, 48% dintre aceștia au fost înjurați în timp ce 51,7% declară că au fost amendați de organe de ordine. Băieții cu vârste de 14 ani sunt categoria cea mai vulnerabilă față de violența poliției, menționând într-o măsură semnificativ mai mare că au fost înjurați sau bătuți de poliție.

De asemenea, copiii și tinerii aflați în stradă sunt în proporție de 51,9% victime ale abuzului fizic din partea unor persoane cunoscute, dar cad foarte des și victimele violenței fizice din partea unor persoane necunoscute (41,8%). În ceea ce privește abuzul fizic grav și foarte grav, 20,1% spun că au fost bătuți atât de tare încât a fost nevoie să ajungă la spital.

Abuzul de natură sexuală este o altă formă de abuz la care copiii și tinerii aflați în stradă sunt mai vulnerabili decât media populației. Grupul cel mai expus fiind alcătuit din fete cu vârste cuprinse între 14 și 18 ani. Un procent de 24% dintre fetele aflate în stradă spun că au fost obligate să întrețină relații sexuale împotriva voinței lor, 26% spun că li s-au oferit bani pentru a avea relații sexuale, iar 17% dintre fete spun că au fost constrânse să se prostitueze. Comparativ, riscul de violență sexuală este mai scăzut pentru băieți, aceștia afirmând în procent de 1% că au fost obligați să se prostitueze sau să întrețină relații sexuale împotriva voinței lor.

Și starea de sănătate a acestei categorii vulnerabile de copii și tineri este îngrijorătoare, 8% dintre ei afirmând că sunt (sau au fost) bolnavi de tuberculoză. Procentul crește la 11% dacă vorbim de populația permanent în stradă și scade la 4% în cazul celei temporar în această situație, iar în rândul celor cu vârsta sub 18 ani, 1 din 10 au afirmat că au sau au avut în istoric un episod de tuberculoză.

Art. 35 Prevenirea răpirii, vânzării și traficului de copii

În perspectiva noii legislații penale, traficul de copii reprezintă o formă agravată a traficului de persoane, atunci când victima recrutată, transferată, transportată, găzduită sau exploatată are vârsta cuprinsă între 15 și 18 ani. Dacă victima traficului de minori are o vârstă mai mică de 15 ani atunci crește și gravitatea faptei precum și a pedepsei aferente. În schimb, practica instanțelor de judecată oferă numeroase exemple de dosare în care, pentru fapta de trafic de minori, pedeapsa aplicată a fost una mică.

Traficul de minori reprezintă o componentă substanțială a traficului de persoane în România – aproximativ 35% dintre victimele traficului de persoane fiind minori¹²⁸. Dintre victimele minore proporția cea mai numeroasă o constituie fetele victime exploatate în industria sexului.

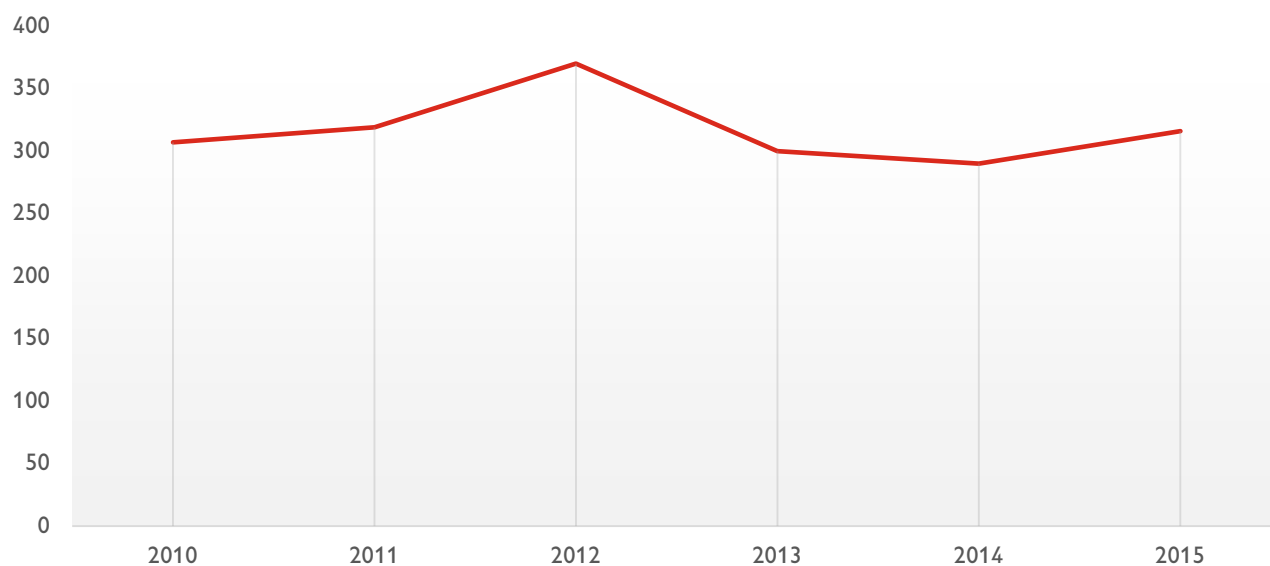
Raportul anual al Departamentului de Stat SUA¹²⁹ avertizează asupra vulnerabilității fetelor la risc de trafic de persoane în scop de exploatare sexuală. Același document subliniază și lipsa serviciilor de protecție și recuperare a victimelor minore ale traficului de persoane, servicii în declin chiar și pentru populația adultă, însă complet nespecializate pentru nevoile copiilor. Astfel, autorii raportului notează că

¹²⁸ ANITP – răspuns la solicitare de informații.

¹²⁹ *Trafficking in Persons Report* (US Department of State, 2015).

victimele copii ale traficului au fost referiți pentru a primi servicii nespecializate, în centre de protecție a copilului sau în centre pentru copiii cu dizabilități. De asemenea, sunt evidențiate cazuri de copii victime pentru care autoritățile au decis reintegrarea în familie și care au ajuns să fie din nou traficați de membri de familie.

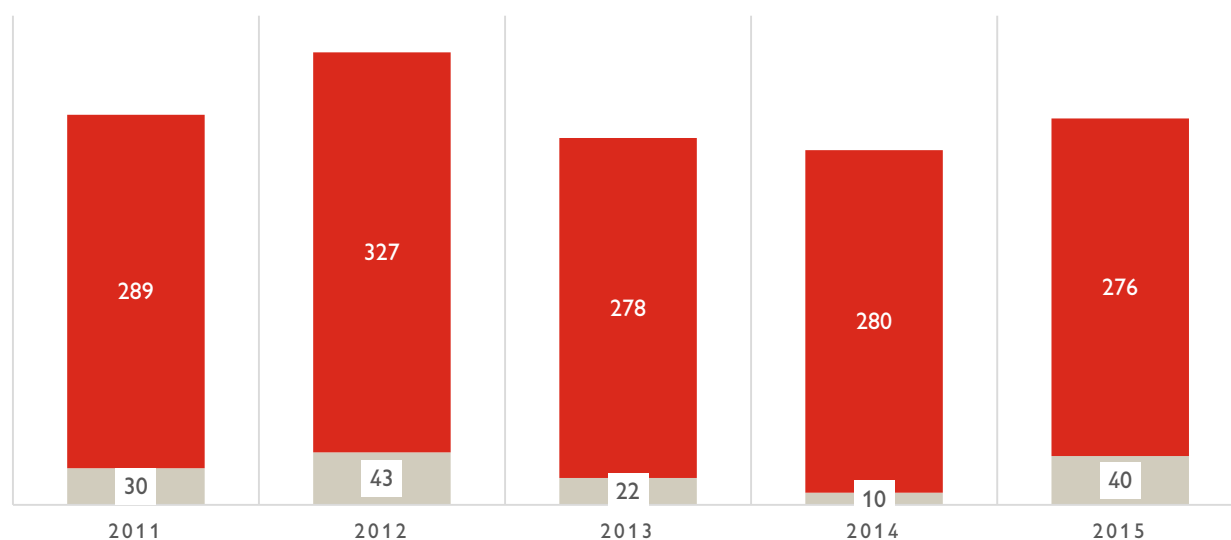
NUMĂR COPII TRAFICAȚI

Trafic de persoane – victime copii (date preluate de la ANITP).

COPII TRAFICAȚI

■ Băieți ■ Fete

Un motiv serios de îngrijorare îl reprezintă și cazurile în care identitatea victimelor traficului sau date care pot conduce la identificarea acestora (numele și adresa completă ale părinților, în calitate de reprezentanți legali) sunt publicate pe portalul instanțelor de judecată¹³⁰, fiind accesibile publicului. Astfel de situații apar atunci când victimele decid să participe la procesul penal solicitând daune de la autori și, astfel, devin părți civile în procesul penal.

STUDIU DE CAZ

Un tribunal din România a avut pe rol în anul 2015 un dosar penal în care B.T. a fost judecat pentru trafic de minori, trafic de droguri și deținere de droguri de risc în vederea consumului propriu. Pe portalul instanței de judecată, numele complet al victimei (parte vătămată) este public. Pedepsele aplicate de instanță au fost 2 ani închisoare (pentru trafic de minori), 2 ani închisoare (pentru trafic de droguri) și 3 luni închisoare (pentru deținere de droguri). Contopind pedepsele, instanța a aplicat o pedeapsă rezultantă de 2 ani și 9 luni închisoare, dispunând și suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei privative de libertate. Pe durata supravegherii, B.T. a fost obligat de instanță să presteze 100 de ore de muncă în folosul comunității, instanța indicând și faptul că această muncă trebuie făcută ori la primăria din comună, ori la școala gimnazială din localitate.

Art. 37 Copilul privat de libertate

Salutăm abordarea noului cod penal, care a adus o eliminare totală a sancțiunilor penale în cazul copiilor și înlocuirea acestora cu măsuri educative (neprivative sau privative de libertate). În directă legătură cu intrarea în vigoare a noii legislații penale, este de apreciat și scăderea numărului copiilor privați de libertate.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Total copii	431	468	458	444	512	316	316

Număr total de copii aflați în custodia unităților subordonate Administrației Naționale a Penitenciarelor. Sursa – ANP, Rapoarte anuale de activitate

OPINII

Cu toate acestea, din consultările desfășurate de Salvați Copiii cu copii privați de libertate, au reieșit aspecte îngrijorătoare: deținerea preventivă nu se face totdeauna separat de adulți, sunt semnalate numeroase cazuri de violență din partea forțelor de ordine (frecvent din partea polițiștilor, cu totul izolat din partea personalului penitenciar), există un ridicat nivel de violență între copiii privați de libertate (membrii personalului, mai ales cei însărcinați cu paza, neavând cunoștințele, abilitățile și deschiderea necesare pentru a preveni și gestiona astfel de incidente).

În continuare se pierde timp prețios care ar putea fi folosit pentru recuperarea educațională a copiilor privați de libertate, în condițiile în care înscrierea la cursuri se face doar în momentul definitivării situației judiciare (condamnare definitivă, repartizare la unitatea de custodie și parcurgerea perioadei de

¹³⁰ www.portal.just.ro

carantină). Începerea sau reluarea cât mai grabnică a parcursului educațional este cu atât mai importantă cu cât o mare parte dintre copiii și tinerii privați de libertate nu au fost niciodată la școală (peste 10%) sau au abandonat studiile (peste 80%)¹³¹.

Art. 40 Justiția pentru minori

În ciuda modificărilor legislative adoptate, a instrumentelor dezvoltate și a programelor implementate de autoritățile relevante, sistemul de justiție din România continuă să nu fie suficient de prietenos pentru copii.

Numeroși profesioniști din categoriile cele mai relevante nu au cunoștințele, abilitățile și formarea necesare pentru a sprijini în mod adecvat copiii în contact cu legea. Astfel, probleme în relația dintre copii și forțele de poliție au fost semnalate atât de profesioniști¹³², cât și de copii¹³³. În condițiile în care, la nivelul forțelor de apărare a ordinii publice, nu există nici structuri delimitate pentru cazuri în care sunt implicați copii și nici personal care să gestioneze exclusiv astfel de cazuri¹³⁴, nu se poate vorbi de o specializare a forțelor de poliție pentru lucrul cu copiii.

În România funcționează o singură instanță specializată pentru cazuri cu minori (Tribunalul pentru Minori și Familie Brașov), iar instanțele de tutelă prevăzute de noile coduri încă nu au fost înființate, deși au trecut mai mult de doi ani și jumătate de la intrarea în vigoare a codurilor civil și de procedură civilă.

În cazul judecătorilor, în prezent competente în primă instanță cu marea majoritate a cauzelor de acest tip, nu există informații care să demonstreze distincția între judecătorii specializați în funcție de natura civilă sau penală a cauzelor, nici dacă toate instanțele au organizat secții sau complete pentru cauze cu minori și familie.¹³⁵

Datele Consiliului Superior al Magistraturii¹³⁶ confirmă lipsa de specializare la nivelul judecătorilor: în România, niciuna dintre cele 179 de judecătorii nu are secție specializată pentru cazurile cu minori și familie. Dintre cele 42 de tribunale, unul singur (Tribunalul Dolj) avea o secție specializată pentru astfel de cauze, respectiv Secția pentru cauze cu minori și familie, la nivelul căreia își desfășoară activitatea un număr de 6 judecători. La nivelul curților de apel, o singură astfel de instanță (Curtea de Apel Alba) are o secție separată specializată doar pentru cauze cu minori și familie, cu un număr de 3 judecători.

Majoritatea curților de apel, au secții parțial specializate pentru cauze cu minori și familie, fie secții civile și pentru cauze cu minori și familie (unele dintre aceste secții având în atribuții, pe lângă cauzele civile și cele cu minori și familie, și alte domenii de jurisdicție, cum ar fi conflictele de muncă și asigurări sociale), fie secții penale și pentru cauze cu minori și familie. Astfel, un număr de 2 curți de apel (Brașov și Târgu Mureș) au în structură atât secții parțial specializate în domeniul civil, cât și în domeniul penal, 11 curți de apel au câte o singură secție parțial specializată pentru cauze cu minori și familie (1 în materie civilă, 1 în materie penală), existând și o curte de apel (Pitești) la nivelul căreia nu funcționează nicio secție specializată în astfel de cauze.

¹³¹ Anamaria Szabo and others, *Raport Special Privind Respectarea Drepturilor Copiilor Privați de Libertate în România*, p. 36 <<http://www.avp.ro/rapoarte-speciale/Raport%20special%20AvPop%202014%20FINAL%20IUNIE.doc>> [accesat 17 iunie 2016].

¹³² European Union and Agency for Fundamental Rights.

¹³³ *Rezultatele Consultărilor cu Copiii și Tinerii* (București: Salvați Copiii România, 2012), <http://www.salvaticopiii.ro/upload/p0006000600040001_Rezultatele%20consultarilor%20copiilor%20A5.pdf>.

¹³⁴ Inspectoratul General al Poliției Române, Direcția resurse umane, Adresa nr. 76061/5/DP/31.08.2010 (răspuns la solicitare de informații).

¹³⁵ Raport final proiect "Asistență tehnică cu privire la pregătirea implementării noului cod civil, cod penal, cod de procedură civilă și cod de procedură penală" (Beneficiar – Ministerul Justiției), 2011.

¹³⁶ *Raport Privind Starea Justiției* (București: Consiliul Superior al Magistraturii, 2011) <http://www.juridice.ro/wp-content/uploads/2012/04/Raport-privind-starea-justitiei-2011-30-03-2012_.pdf> precum și Evidența nominală și repartizarea pe secții a judecătorilor la data de 1 ianuarie 2012.

În total, la nivelul curților de apel în cadrul cărora funcționează secții parțial specializate pentru cauze cu minori și familie, își desfășoară activitatea un număr de 41 de judecători specializați pentru cauze civile și cauze cu minori și familie și 135 de judecători specializați pentru cauze penale și cauze cu minori și familie.

În plus, lipsa unor spații adecvate care să permită participarea copilului la procedurile judiciare în condiții adecvate nu face decât să îngreuneze situația copiilor în contact cu legea. Astfel, deși, în conformitate cu legea, multe dintre procedurile la care participă copiii ar trebui să se desfășoare în camera de consiliu, lipsa unor astfel de spații la nivelul multor instanțe (în anul 2011, doar o treime din instanțe dispuneau de camere de consiliu¹³⁷), determină audierea copiilor (indiferent de natura cauzei și calitate – victimă, martor) în spații improprie (sala de judecată, biroul judecătorului).¹³⁸

În procedurile penale, audierea copiilor nu este abordată din perspectiva drepturilor copilului, accentul fiind pus pe dispozițiile procedurale. Atât studiile¹³⁹, cât și informațiile primite de la copiii consultați de Organizația Salvați Copiii semnalează probleme majore: audieri repetate (care au un efect traumatizant asupra copilului), spații de audiere inadecvate (neprietenoase, reci, care nu-i asigură siguranța și intimitatea), audieri publice (care expun copilul victimă sau martor la contactul cu făptuitorul; audierea copilului prin mijloace audio-video este o excepție, mai degrabă decât practică obișnuită), lipsa specializării profesioniștilor implicați (care, în acest fel, ar putea aborda o victimă de o manieră neprietenoasă și inadecvată) și absența serviciilor de sprijin.

Copiii pot să petreacă și câteva ore pe holurile instanțelor sau în sălile de judecată înainte de a fi audiați atât în proceduri civile cât și în cele penale.

STUDIU DE CAZ

C. (16 ani) și M. (15 ani) sunt victime ale abuzului sexual. Pe durata urmăririi penale, C. a fost audiată de 4 ori de organele de urmărire penală, iar M. de 3 ori. Toate audierile au avut loc în biroul polițistului/procurorului. Psihologul a participat doar la câte o audiere, la fel ca și avocații din oficiu ai celor două victime.

Pe durata judecății, C. a participat la 3 termene de judecată (lipsind la altele pentru care fusese citată), iar M. la 7 (la data interviului, procesul era pe rol). În cazul ambelor, audierea s-a făcut în sala de judecată, în prezența judecătorului, a procurorului, a avocaților din oficiu, a inculpatului și a avocatului acestuia, precum și în prezența celorlalte părți (vătămate sau responsabile civile) și a avocaților acestora. Audierea a durat 3 ore în cazul lui C. și 2 ½ ore în cazul lui M. Avocații din oficiu desemnați să le apere nu au avut nicio intervenție pe durata audierii. Pe durata audierii, lui C. i-au fost adresate întrebări și direct de către agresor.

"Am început să plâng, am ieșit din sală, îmi era frig și tremuram" (C., 16 ani, victimă a abuzului sexual)

Nici una dintre ele nu a știut ca avocații din oficiu sau procurorul să fi solicitat audierea prin mijloace audio-video.

Întrebate fiind ce și-ar dori să schimbe la aceste proceduri, au răspuns:

Să nu mai fie prezent agresorul *"Era ciudat, pentru că era și el (inculpatul n.a) acolo și într-un fel mă speria"* (M).

¹³⁷ Raport final proiect "Asistență tehnică cu privire la pregătirea implementării noului cod civil, cod penal, cod de procedură civilă și cod de procedură penală" (Beneficiar – Ministerul Justiției), 2011.

¹³⁸ European Union and Agency for Fundamental Rights. p. 30-31.

¹³⁹ European Union and Agency for Fundamental Rights; *Rezultatele Consultărilor cu Copiii și Tinerii*.

Avocații din oficiu să fie mai implicați *"Avocații, chiar dacă sunt din oficiu, ar trebui să-și dea mai mult interesul. Suntem copii și pentru noi viața trebuie să meargă înainte"* (C.)

Durata audierii să fie mai scurtă *"3 ore stai în picioare, îți aduci aminte prin ce ai trecut și dai declarații, apoi, o oră, stai să citești declarația și iar îți aduci aminte"* (C.)

Rolul victimei minore pe durata procedurilor *"E nasoală procedura asta că întrebă pe toată lumea din sală dacă au întrebări, dar pe noi nu ne întrebă. Pe noi să ne întrebe dacă avem întrebări, nu pe avocații noștri"* (M.)

Limitarea numărului de audieri și termene de judecată, scurtarea duratei procesului *"Eu nu m-am dus la toate, preferam să merg la școală la 3-4 ore de mate. Mai nasol e că nu se termină odată procesul."* (C.)

Recomandări

Măsurile generale de implementare

- Dezvoltarea unor proceduri unitare, care să asigure consultarea inclusiv a copiilor pe marginea tuturor proiectelor de acte normative cu impact direct sau indirect asupra asigurării drepturilor copilului (de ex. printr-un sistem informatic unitar care să permită tuturor actorilor interesați să fie informați în timp util asupra proiectelor și să faciliteze transmiterea punctelor de vedere).
- Asigurarea monitorizării, evaluării periodice și amendării în funcție de necesități atât pentru noua Strategie în domeniul drepturilor copilului, cât și pentru planurile operaționale aferente.
- Definirea responsabilităților la nivel local, județean și național cu privire la implementarea, coordonarea și monitorizarea respectării Convenției, a strategiilor și legislației cu privire la drepturile copilului.
- Reflectarea strategiilor relevante pentru drepturile copilului în cadrul proceselor de elaborare, dezbateri, adoptare și executare a bugetelor publice de la toate nivelurile.
- Îmbunătățirea comunicării și colaborării inter-instituționale, atât pe plan vertical (național – județean – local), cât și orizontal (între instituții de același nivel, cu responsabilități diferite, dar relevante pentru drepturile copilului).
- Creșterea gradului de transparență și detaliere a bugetelor publice, pentru a permite o analiză detaliată a bugetului copiilor și implementarea de demersuri periodice de analiză a bugetului copiilor pentru a urmări și măsura impactul politicilor publice și al legislației
- Înființarea Avocatului Copilului.
- Colectarea de date segregate, care să permită identificarea situației copiilor sub toate dimensiunile relevante și colectarea de date segregate în domenii cheie (educație, sănătate) care să releve situații copiilor din grupuri vulnerabile (minorități etnice, mediul rural, dizabilitate)
- Introducerea drepturilor copilului în curriculum obligatoriu, atât în învățământul obligatoriu, cât și în formarea inițială și continuă a profesioniștilor din domenii cheie ca educația, sănătatea, ordinea publică și justiția.

Principii generale:

- Asigurarea accesului copiilor la procedurile în fața CNCD
- Mai ales în cazul minorității romă, prioritizarea măsurilor de incluziune care pun accentul pe copii, în condițiile în care copiii sub 15 ani reprezintă aproape o treime din populația romă.
- Asigurarea unei mai bune monitorizări a segregării în educație, astfel încât să poată fi eliminate și forme mai puțin evidente de segregare (clase segregate în aceeași școală).
- Introducerea educației pentru toleranță și diversitate în curriculum obligatoriu
- Implementarea unui mecanism care să asigure analiza impactului și urmărirea interesului superior al copilului în procedura de elaborare și aprobare a tuturor actelor normative și administrative.
- Diseminarea Comentariului General nr. 14 către toate categoriile profesionale care lucrează cu copii.

- Analizarea tuturor cauzelor care conduc la ratele mari de mortalitate infantilă și a copilului sub 5 ani și elaborarea de programe sustenabile, suficient și transparent finanțate, dar și evaluate și monitorizate permanent, în vederea diminuării acestor fenomene.
- Desemnarea la nivelul inspectoratelor școlare județene a unei persoane care să faciliteze dialogul cu elevii și să asigure funcționarea corespunzătoare a consiliilor elevilor
- Formarea profesioniștilor din sistemul judiciar pentru a asigura ascultarea copilului în condiții adecvate și stabilirea unor norme și responsabilități clare care să asigure informarea copiilor înainte de audiere și sprijinirea acestora pe toată durata procedurilor judiciare la care iau parte.

Drepturi civile și libertăți:

- Asigurarea gratuității generale a expertizei medico legale pentru stabilirea vârstei și instituirea unor forme de sprijin juridic și financiar (pentru acoperirea costurilor indirecte) în cazurile de declarare tardivă a nașterii.
- Modificarea legislației civile, astfel încât copiii să aibă posibilitatea de a-și înființa și conduce organizații care să le reprezinte interesele.
- Monitorizarea de către ANPDCA a aparițiilor media care au ca subiect situația copiilor și referirea către autoritățile de resort a cazurilor de încălcare prin astfel de apariții a interesului superior al copilului.
- Elaborarea unui ghid de bune practici pentru jurnaliști cu privire la protejarea intimității și imaginii copiilor și promovarea acestuia în colaborare cu societatea civilă, CNA și organismele profesionale ale jurnaliștilor.
- Introducerea în noile programe școlare pentru învățământul secundar a noțiunilor de siguranță online a copiilor și asigurarea formării cadrelor didactice în domeniul protecției copiilor în mediul online.
- Asigurarea implementării prevederilor din noua legislație penală (cum ar fi monitorizarea video a audierilor sau prezența părinților și a avocatului la audierea copiilor), în vederea prevenirii torturii și altor pedepse sau tratamente crude, inumane ori degradante.

Mediul familial și alte forme de îngrijire

- Adoptarea unei strategii de educație parentală, asigurarea unor mecanisme eficiente de finanțare și a unor standarde de calitate pentru serviciile de educație parentală; elaborarea de standarde ocupaționale pentru profesia de educator parental și includerea programelor de parenting în pachetul de servicii de bază oferit viitorilor părinți.
- Asigurarea, la toate nivelurile bugetare, a transparenței asupra modului în care sunt alocate și cheltuite fondurile destinate prevenirii separării copilului de familie și protecției speciale a copilului.
- Monitorizarea cheltuielilor din bugetele locale și sprijinirea dezvoltării măsurilor de asistență socială pentru copii, în special pentru cei din zonele sărace, asigurându-se resursele necesare pentru protecția acestora.
- Sprijinirea autorităților administrației publice de la nivelul localităților, în vederea dezvoltării serviciilor de educație și îngrijire pentru copiii între 0 și 2 ani și a rețelei de servicii de prevenire adresate copiilor și familiilor vulnerabile.
- Luarea de măsuri pentru dezvoltarea serviciilor de tip familiar (căsuțe și apartamente), pentru îngrijirea copiilor separați de părinți și închiderea centrelor rezidențiale cu număr mare de beneficiari. Îmbunătățirea sistemului de colectare de date și informații cu privire la copiii cu părinți plecați la

muncă în străinătate; crearea de servicii locale de sprijin pentru acești copii, mai ales în comunitățile unde fenomenul migrației este mai puternic; formarea specialiștilor în vederea aplicării eficiente și unitare a noului cadru normativ în domeniu și creșterea numărului de profesioniști care vin în sprijinul acestor copii (consilieri școlari, asistenți sociali, psihologi).

Sănătatea și bunastarea copilului

- Îmbunătățirea îngrijirilor prenatale prin formarea continuă a medicilor de familie și obstetricieni; înființarea, mai ales în comunitățile vulnerabile, de centre comunitare care să reunească toți specialiștii relevanți (medici, moașe, asistenți sociali și asistenți medicali comunitari) și care să ofere servicii gratuite; acordarea de facilități pentru transport gravidelor și mamelor din mediul rural pentru accesare investigațiilor de specialitate disponibile doar în unitățile medicale urbane.
- Îmbunătățirea accesului permanent la investigații medicale (inclusiv noaptea și în zilele nelucrătoare) în toate secțiile de ginecologie, obstetrică și pediatrie și sprijinirea spitalelor din orașe mici și mijlocii în a avea servicii medicale specializate (mai ales anestezie și terapie intensivă).
- Asigurarea echipamentului necesar pentru unitățile spitalicești de ginecologie, obstetrică, neonatologie și pediatrie.
- Elaborarea unei strategii privind alăptarea și nutriția copilului sub 5 ani, cu prevederi adecvate inclusiv pentru grupurile defavorizate și vulnerabile.
- Elaborarea și implementarea de politici eficiente care să îmbunătățească acoperirea vaccinală.
- Sprijinirea autorităților locale pentru dezvoltarea de servicii de sănătate în mediul rural și stimularea financiară a personalului medical care își desfășoară activitatea în acest mediu.
- Introducerea educației pentru sănătate (inclusiv sănătate sexuală și reproductivă și sănătate mintală) în curriculum obligatoriu.

Copiii cu dizabilități

- Unificarea terminologiei utilizate în actele normative și la nivel administrativ, în conformitate cu prevederile Convenției ONU cu privire la drepturile persoanelor cu dizabilități.
- Stabilirea unui sistem unitar de culegere a datelor și monitorizare a drepturilor copiilor cu dizabilități.
- Compensarea integrală a costurilor investigațiilor, medicamentelor, ortezelor, protezelor și intervențiilor recuperative necesare copilului cu dizabilități.
- Facilitarea incluziunii prin implementarea unor programe naționale în vederea accesibilizării corespunzătoare a unităților de învățământ, transportului și spațiilor publice.
- Creșterea numărului de centre de recuperare, reabilitare, servicii de zi (inclusiv centre de respiro) pentru copilul cu dizabilități și familia sa.
- Eliminarea din legislație a excepției care permite instituționalizare copiilor cu dizabilități mai mici de 3 ani.
- Introducerea informațiilor necesare cu privire la dizabilitate în formarea inițială a personalului didactic și medical și în formarea continuă/specializarea altor categorii relevante de profesioniști (juriști, arhitecți, forțe de ordine).
- Motivarea financiară a școlilor și cadrelor didactice care includ în învățământul de masă copii cu dizabilități.

Nivel de trai

- Asigurarea unui venit minim garantat pentru familii peste pragul sărăciei relative.
- Asigurarea de servicii de sprijin pentru copiii afectați de sărăcie, în vederea egalizării șanselor acestora de a avea acces la o educație de calitate.

Educație, activități recreative și activități culturale

- Revizuirea formulelor și valorilor utilizate pentru calcularea finanțării în funcție de costul standard per preșcolar/elev, astfel încât finanțarea de bază să fie cu adevărat suficientă pentru asigurarea condițiilor normale de învățământ pentru toți copiii.
- Majorarea semnificativă a costului per elev/preșcolar pentru cheltuieli cu "bunuri și servicii" și introducerea unui nivel minim de alocare, destinat exclusiv bunurilor necesare procesului de predare-învățare (materiale didactice și de laborator, rechizite, cărți etc.).
- Suplimentarea criteriilor de calcul, astfel încât să se reducă dezavantajele cu care se confruntă diversele categorii de copii vulnerabili. De exemplu, un nou criteriu de calcul ar trebui să privească dezvoltarea economică a zonei (cu coeficienți de corecție pentru zonele afectate de sărăcie).
- Promovarea de intervenții complementare (educaționale și sociale) în procesul de integrare/reintegrare școlară a copiilor neincluși în sistemul de educație.
- Analizarea situației actuale a infrastructurii școlare și coordonarea măsurilor de remediere necesare, facilitând astfel intervențiile țintite prin care să se poată asigura accesul tuturor copiilor la educație.
- Formarea cadrelor didactice și asigurarea specialiștilor necesari pentru asigurarea educației incluzive (consilieri școlari, profesori de sprijin, logopezi, psihologi școlari etc.).
- Identificarea și implementarea unor soluții care să conducă la eliminarea costurilor ascunse ale educației (inclusiv prin asigurarea gratuității sau compensării totale a transportului, uniformelor și rechizitelor școlare, creșterea accesului la cantine școlare gratuite etc.).
- Extinderea serviciilor tip "Școala după școală" și asigurarea accesului gratuit la aceste servicii pentru copiii vulnerabili.

Măsuri de protecție specială - Abuzul, traficul și exploatarea copiilor

- Derularea de campanii în vederea creșterii nivelului de conștientizare în rândul populației a consecințelor negative pe care le are utilizarea pedepsei corporale în dezvoltarea psiho-socială a copilului.
- Încurajarea programelor de formare continuă pentru personalul didactic și medical în vederea recunoașterii timpurii și raportării adecvate a cazurilor de abuz și neglijare a copiilor.
- Încurajarea consilierilor școlari pentru a obține competențe de screening în sănătate mintală și de intervenție în cazul copiilor victime ale violenței în familie și în școală.
- Îmbunătățirea abilităților de intervenție și management de caz ale asistenților sociali din SPAS și DGASPC.
- Dezvoltarea de programe specifice adresate copiilor cu risc, victime ale abuzului și violenței în școală și familie.
- Dezvoltarea unor mecanisme de sesizare a violenței și abuzurilor din partea cadrelor didactice asupra copiilor, dar și a actelor de tip bullying între elevi, mecanisme prietenoase copiilor și care să le protejeze identitatea.

- Realizarea unor studii și cercetări independente referitoare la abuzul, exploatarea și neglijarea copiilor aflați în instituții de protecție.
- Asigurarea unor mecanisme de monitorizare independentă și raportare a abuzurilor împotriva copiilor aflați în sistemul de protecție, care să asigure anonimatul copiilor și să fie ușor accesibile acestora.
- Diseminarea informațiilor privind drepturile copiilor victime ale abuzului și exploatării și asigurarea accesului direct al copiilor la proceduri legale care să îi protejeze.
- Realizarea unor campanii de informare privind riscurile și sancțiunile legale în ceea ce privește căsătoriile timpurii, sarcinile la adolescente sau implicarea fetelor în industria sexului comercial.
- Dezvoltarea de servicii specializate pentru diferitele forme de violență asupra copiilor în comunitate care să fie ușor accesibile copiilor, să prevină stigmatizarea secundară asociată anumitor tipuri de violență și să ofere posibilitatea copiilor de a se recupera emoțional și social după experiențele violente.

Măsuri de protecție specială - Justiția pentru minori

- Asigurarea formării speciale a tuturor profesioniștilor care lucrează cu copiii în contact cu legea (inclusiv forțe de ordine, avocați, psihologi).
- Asigurarea, ori de câte ori este cazul, a unor intervenții de recuperare educațională pentru copiii privați de libertate, inclusiv pe durata detenției preventive (de exemplu cursuri de alfabetizare).
- Monitorizarea de către serviciile sociale locale a situației copiilor cu părinți privați de libertate și asigurarea serviciilor de prevenție necesare.
- Dezvoltarea de servicii specifice de sprijin pentru copiii eliberați după executarea măsurilor educative privative de libertate.
- Crearea, la nivelul structurilor de menținere a ordinii publice, a unor structuri specializate pentru lucrul cu copiii în contact cu legea.
- Crearea instanțelor de tutelă, iar, la nivelul instanțelor superioare, înființarea secțiilor specializate pentru minori și familie.
- Asigurarea, la nivelul tuturor instanțelor, a infrastructurii și echipamentelor necesare pentru participarea în condiții adecvate a copiilor la procedurile judiciare.
- Asigurarea anonimizării complete a copiilor victime ale infracțiunilor care participă la procedurile judiciare (inclusiv pe portalul instanțelor de judecată).

ANEXE

Anexa I. Progresul înregistrat în urma observațiilor finale ale Comitetului pentru Drepturile Copilului cu privire la cel de al III-lea și cel de al IV-lea Raport periodic

Vom analiza în continuare acele recomandări ale Comitetului care, în viziunea noastră, nu au fost transpuse de autorități, cu grave consecințe asupra realizării drepturilor copiilor din România.

Planul Național de Acțiune: Impactul Strategiei Naționale din perioada 2008 – 2014 și al planului operațional aferent a fost puternic limitat de lipsa definirii resurselor necesare, precum și de lipsa oricărui demers de monitorizare și actualizare.

Monitorizare independentă: Instituția Avocatului Copilului nu a fost înființată, trei proiecte de lege în acest sens fiind respinse din 2009 până în prezent. Adjunctul Avocatului Poporului în a cărui sarcină intră drepturile copilului nu are un mandat specializat, în domeniul său de responsabilitate intrând și alte categorii (foarte numeroase) de persoane vulnerabile: familii, tineri, pensionari și persoane cu dizabilități.

Alocarea resurselor: Insuficiența resurselor alocate de la nivel central pentru educație, sănătate și protecție socială îi face pe copiii din zonele defavorizate extrem de vulnerabili – formulele de finanțare fac ca bugetele alocate în aceste domenii să fie puternic influențate de bunăvoința autorităților locale sau de capacitatea financiară a acestora, și nu de nevoile resimțite în comunitate. Descentralizarea resurselor bugetare a acutizat diferențele dintre sumele per capita la nivel local în aceste domenii, ceea ce arată că, în România, copiilor nu li se asigură șanse egale în accesarea serviciilor educaționale, de sănătate și protecție.

Colectarea datelor: Încă nu există un sistem amplu, care să colecteze date din toate domeniile de interes pentru drepturile copilului. ANPDCA colectează doar anumite categorii de date (mai ales referitoare la copii vulnerabili), iar date colectate de autorități diferite privind aceeași categorie de copii sau de drepturi diferă. Anumite seturi de date statistice nu sunt segregate astfel încât să permită ilustrarea situației copiilor (participarea la muncă, mame adolescente, consum de droguri etc).

Diseminarea convenției și formare: Rămân categorii importante de profesioniști pentru care drepturile copilului nu fac parte din formarea inițială - medici, cadre didactice, jurnaliști, forțe de ordine.

Nediscriminarea: Formarea unor atitudini și practici nediscriminatorii nu este încurajată nici de școală (prin curriculum și practici din sfera segregării), nici ca efect al sancțiunilor (mult prea blânde) aplicate de CNCD în cazurile de discriminare supuse deciziilor sale.

Interesul superior al copilului: Interesul superior al copilului este rareori invocat direct în practica instanțelor și aproape niciodată analizat și reflectat ca atare în procesul de elaborare a politicilor și actelor normative cu impact direct sau indirect asupra drepturilor copiilor.

Dreptul la viață, la supraviețuire și dezvoltare: Mortalitatea infantilă și a copilului sub 5 ani, continuă să aibă rate alarmante, iar disparitățile dintre mediul urban și cel rural sub aspectul accesului la servicii de sănătate, sărăciei și nivelului de educație se reflectă și în dimensiunea mult mai mare pe care aceste fenomene o au în mediul rural.

Respectarea opiniei copilului: Sistemul judiciar și cel de învățământ rămân sfere în care principiul respectării opiniei copilului nu este nici pe departe bine implementat.

Protejarea intimității: Persistă cazurile în care media nu protejează intimitatea copiilor, iar obținerea acordului părinților nu este de natură a asigura în toate cazurile că mediatizarea unor cazuri se face cu respectarea interesului superior al copilului.

Acces la informații adecvate: Practicile de marketing care vizează copiii în calitate de consumatori nu au încă nicio reglementare legală.

Tortura și alte pedepse sau tratamente crude, inumane ori degradante: sunt semnalate în continuare cazuri în care copiii aflați în custodia poliției sunt supuși relelor tratamente și abuzului fizic din partea forțelor de ordine, iar cei aflați în instituții de psihiatrie nu au acces la mecanisme eficiente de plângere.

Recomandări în baza Studiului ONU privind violența asupra copiilor: discrepanțele dintre numărul cazurilor de abuz fizic și sexual aflate în evidența sistemului de protecție a copilului și numărul cazurilor investigate de Parchet ne conduc la ideea că practica și cultura impunității subzistă.

Mediul familial: Serviciile publice de asistență socială de la nivel local au în mică măsură capacitatea de a asigura prevenirea separării copilului de familie, o mare parte din volumul de activitate fiind reprezentat de acordarea beneficiilor sociale. Capacitatea restrânsă (umană și financiară) și lipsa sprijinului de la nivel central, mai ales pentru comunitățile din zonele cele mai afectate de sărăcie, limitează puterea de intervenție a nivelului local.

Familiiile afectate de migrație: Deși cadrul juridic a fost îmbunătățit, aplicarea noilor reglementări încă nu se face uniform, iar capacitatea serviciilor de sprijin este departe de a răspunde nevoilor tuturor copiilor afectați de migrația părinților.

Copiii privați de un mediu familial: sistemul de asistență maternală a fost (și încă este) grav afectat de măsurile implementate de autorități în vederea gestionării efectelor crizei economice.

Abuz și neglijare: cadrele didactice și personalul medical nu beneficiază de formare unitară, iar victimele nu beneficiază din partea autorităților de sprijinul necesar, serviciile specializate fiind insuficient dezvoltate.

Copiii cu dizabilități: puțini dintre profesioniștii relevanți au beneficiat de formare (mai ales în cazul cadrelor didactice și personalului medical), incluziunea în educație este departe de a se fi realizat (mulți copiii cu dizabilități fiind în afara sistemului de educație sau în învățământul special segregat), iar armonizarea terminologică și reunirea atribuțiilor de colectare a informațiilor nu au fost puse în practică.

Sănătate și servicii medicale: persistă inegalitățile în accesul la servicii medicale, rețeaua sanitară fiind slab reprezentată în mediul rural, puține spitale au statut de "Prieten al copilului", serviciul de vizită la domiciliu nu există în practică, mai puțin de jumătate dintre spitale au asistent social, iar marketingul substituenților de lapte matern nu este reglementat.

Sănătatea adolescenților: educația pentru sănătate (inclusiv educația reproductivă și cea pentru sănătate mintală) nu fac parte din curriculum obligatoriu, medicina școlară este slab dezvoltată și subreprezentată în mediul rural, iar accesul gratuit la servicii de planificare familială și contracepție nu este posibil.

Nivelul de trai: la nivelul UE, România are cel mai mare nivel al riscului de sărăcie și excluziune socială în rândul copiilor, transferurile sociale au un impact extrem de redus, iar minoritatea romă este mult mai expusă sărăciei în comparație cu populația generală.

Educație, inclusiv formarea și orientarea profesională: costurile ascunse ale educației subzistă, aproximativ 1 din 10 copii cu vârsta învățământului obligatoriu este în afara școlii, educația pentru

toleranță și cea interculturală nu au fost introduse, rezultatele participării la educație sunt slabe, iar segregarea persistă.

Exploatarea economică: monitorizarea copiilor exploatați și colectarea datelor nu se fac.

Copiii străzii: în absența unor preocupări ale autorităților față de această categorie de copii, o parte a măsurilor recomandate au fost implementate doar de societatea civilă (evaluarea fenomenului, reintegrarea școlară și asigurarea de servicii de asistență).

Exploatare și abuz sexual: persistă diferențe mari între numărul cazurilor raportate și cel al celor urmărite penal și procedurile legate de participarea victimelor în procesul penal nu asigură protecția și anonimatul copiilor victime.

Anexa II: Metodologia utilizată și descrierea participării copiilor

În elaborarea prezentului raport alternativ, o atenție deosebită a fost acordată consultării și participării copiilor, precum și reflectării opiniilor și experienței reprezentanților altor organizații neguvernamentale active în domeniul specific al protecției drepturilor copilului.

Astfel, o componentă importantă a proiectului ”**Participare și transparență pentru o mai bună implementare a drepturilor copilului**”, implementat de Salvați Copiii în perioada 2014 – 2016, a reprezentat-o pregătirea prezentului raport, sub aspectul consultării copiilor și a reprezentanților ONG-urilor de profil.

În februarie 2016, organizația noastră a organizat o întâlnire de patru zile cu 48 de copii din București și 10 județe ale țării, având ca obiectiv colectarea opiniilor copiilor cu privire la respectarea drepturilor lor, în vederea includerii acestor opinii în raportul alternativ către Comitetul ONU pentru Drepturile Copiilor. Prin metode adaptate (joc de rol, brainstorming, discuții în grupuri restrânse de lucru, desen, interviuri individuale etc) copiii participanți ne-au oferit informații, opinii și recomandări incluse în prezentul document.

Pe lângă consultarea copiilor și pornind de la rezultatele acesteia, în martie 2016, Salvați Copiii România a organizat și o consultare a reprezentanților ONG-urilor active în domeniul specific al protecției drepturilor copilului (educație, dizabilitate, sănătate, protecție împotriva violenței, participare). La eveniment au participat 63 de persoane: copiii și tineri, reprezentanți ai Salvați Copiii și ai altor 16 organizații neguvernamentale (Consiliul Național al Elevilor, Asociația de Sprijin pentru Copiii Handicapați Fizic din România, SOS Satele Copiilor România, World Vision România, Fundația Sensiblu, Terre des Hommes România, Centrul de Parteneriat pentru Egalitate, Tineri pentru Tineri, Centrul pentru Educație și Dezvoltare Profesională ”Step by Step”, ALIAT, Asociația Medicilor de Familie din București, Asociația ”Necuvinte”, Fundația ”Parada”, Asociația Română de Terapii în Autism și ADHD, Asociația ”Mame pentru Mame”, E-Romanja). Expertiza și problemele identificate de acești colegi din societatea civilă sunt, de asemenea, reflectate în prezentul raport alternativ.

Pe lângă aceste demersuri de consultare realizate în mod expres pentru elaborarea prezentului Raport alternativ, marea majoritate a analizelor și studiilor la care se face trimitere în cuprinsul documentului au o importantă componentă bazată pe informații oferite de copiii, fie în cadrul unor demersuri calitative de cercetare (interviuri, focus-group-uri), fie în cadrul unor demersuri calitative de cercetare (chestionare aplicate sau auto-aplicate). Dând prioritatea cuvenită participării copiilor la demersurile de analiză și cercetare, Organizația Salvați Copiii reușește ca, prin studiile sale, să aducă în atenția specialiștilor și a opiniei publice în general o imagine complexă și corectă a realității în care trăiesc copiii din România.

Astfel, studiul sociologic la nivel național **”Cunoașterea, importanța și respectarea drepturilor copilului în România – opiniile elevilor –”** are la bază informațiile transmise de 1152 copii care au completat chestionarul. Copiii care ne-au sprijinit în realizarea acestei analize au fost selectați în așa fel încât opiniile lor să fie reprezentative pentru situația tuturor elevilor din România. Astfel, participanții la studiu au fost elevi din ciclurile gimnazial și liceal, din toate cele opt regiuni de dezvoltare ale țării, atât din mediul urban, cât și din cel rural. Pentru a asigura o eroare tolerată cât mai mică (+/-3%) la un nivel de încredere de 95%, selecția localităților, a unităților de învățământ și a claselor a fost aleatorie, iar chestionarul a fost auto-completat, pentru a evita orice eventuală influențare a răspunsurilor prin intervenția adulților. Datele au fost culese în perioada noiembrie 2012 – februarie 2013.

Analiza privind abuzul și neglijarea copiilor (**”Abuzul și neglijarea copiilor, Studiu sociologic la nivel național”**) a avut o dublă abordare de cercetare. Latura cantitativă a cercetării a constat într-o anchetă în rândul părinților și 58 de localități din toate zonele țării (1.436 de gospodării cu câte cel puțin un copil), dar și o anchetă în rândul copiilor (1.120 de copii din toate regiunile, prin chestionar auto-completat). În elaborarea chestionarelor și analiza datelor cantitative, o importanță deosebită a fost acordată realizării unei analize a fenomenelor din dublă perspectivă: atât cea a părinților, cât și cea a copiilor. În plus, analiza a avut și o latură calitativă care a urmărit, în principal, să reliefeze percepțiile, atitudinile și comportamentele copiilor cu privire la fenomenul abuzului și neglijării, dar și să identifice, pornind de la opiniile copiilor, care sunt contextele sociale în care aceste fenomene apar și care ar putea fi soluțiile. Pentru a atinge aceste obiective de analiză calitativă, studiul are la bază rezultatele a șase focus group-uri realizate cu copiii din dintre județele: Argeș, Caraș Severin, Constanța, Dolj, Hunedoara, Iași Mureș, Neamț, Suceava, Timiș și Vaslui. În vederea asigurării unui cadru adecvat de exprimare a opiniei copiilor participanți la discuțiile de grup, participanții au fost separați în funcție de ciclul de învățământ: primar, gimnazial și liceal.

Și analiza măsurilor generale de implementare a CDC la nivel central și local în România (**”Administrație publică în beneficiul copiilor”**) se bazează, printre altele, pe opiniile transmise de copii. Astfel, în vederea realizării acestei analize, au fost organizate 7 focus-group-uri cu 56 de copii cu vârste între 12 și 17 ani, atât din mediul urban, cât și din mediul rural, din București și județele Alba, Constanța și Iași. În plus, în vederea realizării unei analize aprofundate la nivel local, au fost realizate interviuri cu reprezentanți ai 12 ONG-uri active la acest nivel: Asociația Alternative Sociale, Asociația pentru Dezvoltarea Programelor Sociale Iași, Asociația ”O Rază de Lumină” Mangalia (membră a Federației UNOPA), Asociația ”Și Eu Pot”, Centrul Diecezan Caritas Iași, Fundația ”Alături de Voi” România, Fundația Baylor Marea Neagră, Fundația COTE, Fundația Serviciilor Sociale Bethany – Biroul Zonal Iași, Asociația Salvați Copiii – Filiala Constanța și Asociația Salvați Copiii – Filiala Iași.

Fiecare dintre cele trei studii efectuate de Salvați Copiii cu privire la activitatea și siguranța copiilor în mediul on-line s-au bazat pe participarea copiilor la demersurile de cercetare. Datele celui mai recent dintre aceste studii (**”Studiul privind utilizarea internetului în familie”**) au fost culese între iunie și august 2014, iar abordarea a fost una complexă: atât din perspectiva părinților (1214 chestionare completate de părinți), cât și din perspectiva copiilor (1214 chestionare completate de copii).

Pe lângă aceste demersuri de cercetare, două dintre programele Organizației Salvați Copiii au o relevanță deosebită pentru realizarea prezentului raport, deoarece opiniile și recomandările primite de la copiii care participă anual la aceste programe au stat la baza multor observații și recomandări formulate în cuprinsul prezentului document: Forumul Anual al Copiilor și Campania Globală pentru Educație.

Forumul Național al Copiilor este un eveniment anual al Organizației Salvați Copiii, aflat în acest an la cea de a XVI-a ediție. În fiecare an, Forumul își propune să reprezinte, pentru cei 100 de copii participanți, un cadru ideal de analiză a unor probleme relevante pentru respectarea drepturilor lor, dar și de

formulare de soluții și recomandări care sunt prezentate de copii unor reprezentanți de înalt nivel ai autorităților relevante (Președintele României, miniștri, secretari de stat, membri ai Parlamentului). În ultimii ani, copiii participanți la Forum au dezbătut teme cum ar fi: violența și discriminarea împotriva copiilor, accesul la o educație de calitate pentru toți copiii, costurile ascunse ale educației, drepturile copiilor cu dizabilități, participarea copiilor, dreptul la sănătate etc).

Campania Globală pentru Educație are loc în România în fiecare an, începând cu anul 2001, sub coordonarea Organizației Salvați Copiii, cu sprijinul Ministerului Educației și al unei coaliții de instituții și organizații active în domeniul educației (Consiliul Național al Elevilor, Centrul Municipiului București de Resurse și Asistență Educațională, World Vision România, Roma Education Fund România, Centrul pentru Educație și Dezvoltare Profesională „Step by Step”, Federația Națională a Asociațiilor de Părinți, Agenția Împreună, Centrul European pentru Drepturile Copiilor cu Dizabilități, Asociația OvidiuRo și Federația Sindicatelor Libere din Învățământ). Numărul copiilor, profesorilor și părinților participanți la activitățile organizate în cadrul Campaniei a crescut de la un an la altul, ajungând la peste 190.000 în anul 2015. Informațiile și opiniile primite de la participanții la Campanie permit Organizației Salvați Copiii să aibă o viziune corectă asupra problemelor generale sau specifice resimțite de beneficiarii sistemului românesc de educație și să dezvolte demersuri relevante de dialog și advocacy care pot contribui la depășirea unora dintre aceste probleme.

Anexă III: Bibliografie

Abuzul Și Neglijarea Copiilor – Studiu Sociologic La Nivel Național

(București: Salvați Copiii România, 2013)

<http://www.salvaticopiii.ro/upload/p0002000100000002_Studiu%20-%20abuzul%20si%20neglijarea%20copiilor.pdf>

Abuzul Și Neglijarea Copiilor Studiu Sociologic La Nivel National

(București: Salvați Copiii România, 2013)

<http://www.salvaticopiii.ro/upload/p0002000100000002_Studiu%20-%20abuzul%20si%20neglijarea%20copiilor.pdf>

Activitatea Unităților Sanitare 2014

(București: Institutul Național de Statistică, 2014)

<http://www.insse.ro/cms/files/publicatii/publicatii%20statistice%20operative/33_Activitatea%20unitatilor%20sanitare%20in%20anul%202014.pdf>

Administrație Publică În Beneficiul Copiilor – Măsurile Generale de Implementare a Convenției cu Privire la Drepturile Copilului la Nivel Central și Local în România

(București: Salvați Copiii România, 2011)

<http://salvaticopiii.ro/upload/p0001000100090000_Raport%20Rom%C3%A2nia_RO.pdf>

Analiza Bugetului Copiilor - Studiu Exploratoriu,

(București: Salvați Copiii România, 2015)

<http://salvaticopiii.ro/upload/p000600010001_Cercetare%20bugetul%20copiilor.pdf>

Analiză de Situație - Săptămâna Europeană a Vaccinării

(Ministerul Sănătății, Institutul Național de Sănătate Publică, Centrul Național de Evaluare și Promovare a Stării de Sănătate, Centrul Regional de Sănătate Publică Timișoara, 2016)

<<http://insp.gov.ro/sites/cnepss/wp-content/uploads/2015/06/Analiza-SEV-2016.pdf>>

Analiza Serviciilor de Sănătate Mintală a Copiilor În România

(București: Salvați Copiii România, 2010)

<http://salvaticopiii.ro/upload/p000600010001_Analiza%20serviciilor%20de%20sanatate%20mintala%20pentru%20copii.pdf>

Analiza Serviciilor Medicale, a Personalului și a Dotărilor cu Echipamente Medicale in Secțiile de Nou Născuți și Obstetrică

(București: Salvați Copiii România, 2016)

<http://salvaticopiii.ro/upload/p000600010001_Analiza_Maternitati_Romania.pdf>

Analiza Sistemului de Învățământ Preuniversitar din România din Perspectiva Unor Indicatori Statistici

(Ministerul Educației Naționale și Cercetării Științifice, 2015)

Analiza Socială Desfășurată în Județele din România

(București: Ministerul Fondurilor Europene, 2015)

<<http://www.fonduri-ue.ro/images/files/transparenta/romi/23.03/Analiza.judetelor.RO.pdf>>

Botescu, Andrei, **Evaluarea Riscurilor Asociate Consumului de Substanțe Noi Cu Proprietăți Psihoactive În Rândul Copiilor Și Tinerilor Din România**, 2011,
<http://media.hotnews.ro/media_server1/document-2011-09-27-10249687-0-studiul-rhrn.pdf> [accessed 17 June 2016]

Bullyingul în Rândul Copiilor Studiul Sociologic la Nivel Național
(București: Salvați Copiii România, 2016)

Buzducea, Doru, and Florin Lazăr, **Profilul Părinților Adoptivi din România și Motivația Adopției Copiilor Greu Adoptabili**, 2011,
<<http://www.prostemcell.ro/images/stories/download/studiul-profilul-parintilor-adoptivi-din-romania-si-adoptia-copiilor-greu-adoptabili.pdf>> [accessed 17 June 2016]

Child Poverty and Social Exclusion in Europe A Matter of Children's Rights (2014: Save the Children)

Criza Ascunsă Din Sănătate - Inegalități în Domeniul Sănătății și Date Dezagregate
(București: European Roma Rights Center, 2013)
<<http://www.errc.org/cms/upload/file/criza-ascunsa-din-sanatat-october-2013.pdf>>

Cunoașterea, Importanța și Respectarea Drepturilor Copilului în România
(București: Salvați Copiii România, 2014)

Duminică, Gelu, and Ana Ivasiuc, **O școală pentru toți? - accesul copiilor romi la o educație de calitate - raport de cercetare**
(București: Vanemonde, 2010)

Economia socială și comunitățile de romi - provocări și oportunități.
(București: CADI, UNDP, Alianța Civică a Romilor, 2012)

<http://www.undp.ro/libraries/projects/Economia_Sociala_si_Comunitatile_de_Romi_Provocari_si_Oportunitati.pdf>

Education: The Situation of Roma in 11 EU Member States
(Luxembourg: Publ. Off. of the Europ. Union, 2014)

European Union, and Agency for Fundamental Rights, **Child-Friendly Justice: Perspectives and Experiences of Professionals on Children's Participation in Civil and Criminal Judicial Proceedings in 10 EU Member States.**, 2015

<<http://bookshop.europa.eu/uri?target=EUB:NOTICE:TK0514114:EN:HTML>> [accessed 17 June 2016]

Evaluarea Fenomenului 'copiii și tinerii străzii' Cercetare Socială de Tip Cantitativ
(București: Salvați Copiii România, 2014)

<http://salvaticopiii.ro/upload/p0001000100050001_Raport%20copiii%20strazii.pdf>

Finanțarea Sistemului de Învățământ Preuniversitar Pe Baza Standardelor de Cost: O Evaluare Curentă Din Perspectiva Echității

(București: ISE și Unicef România, 2014)

<<http://www.ise.ro/wp-content/uploads/2015/02/Finantarea-sistemului-de-invatamant-preuniversitar-pe-baza-standardelor-de-cost-2014.pdf>>

Învățământul Gratuit Costă! - Cercetare Cu Privire La Costurile 'Ascunse' din Educație
(București: Salvați Copiii România, 2010)

Moldoveanu, Ruxandra, Lavinia Elena Bălțeanu, and Silvia Pisciă, **'Minoritățile Conlocuitoare - Disparități În Ocupare Și Șomaj', Revista Română de Statistică**, 2015

<http://www.revistadestatistica.ro/supliment/wp_content/uploads/2016/03/RRSS12_2015_A13.pdf>

'PISA 2012 Results: Students and Money', 2014

<<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.640.2254&rep=rep1&type=pdf>> [accessed 17 June 2016]

Raport de Analiză a Disciplinei Opționale Educație Pentru Sănătate, Componenta Educației Sexuale
(București: Societatea de Educație Contraceptivă și Sexuală, 2016)

<<https://secsromania.files.wordpress.com/2016/04/raport-de-analiza-a-disciplinei-optionale-educatie-pentru-sanatate-componenta-educatie-sexuala.pdf>>

Raport Național Privind Situația Drogurilor - Noi Evoluții și Tendințe

(București: Agenția Națională Antidrog, 2014)

<http://www.ana.gov.ro/rapoarte%20nationale/RO_RN_2014.pdf>

Raport Privind Starea Invatamantului Preuniversitar Din România 2014

(București: Ministerul Educației Naționale și Cercetării Științifice, 2014)

Raportul Național Privind Sănătate a Copiilor și Tinerilor din România

(Ministerul Sănătății, Institut Național de Sănătate Publică, Centrul Național de Evaluare și Promovare a Stării de Sănătate, 2014)

<<http://insp.gov.ro/sites/cnepss/wp-content/uploads/2014/11/Raportul-National-a-Copiilor-si-Tinerilor-2014.pdf>>

Rezultatele Consultărilor cu Copiii și Tinerii

(București: Salvați Copiii România, 2012)

<http://www.salvaticopiii.ro/upload/p0006000600040001_Rezultatele%20consultarilor%20copiilor%20A5.pdf>

Situația Adolescenților din România

(București: Unicef România, Institutul de Științe ale Educației, 2013)

<<http://www.unicef.ro/wp-content/uploads/Studiu-privind-situatia-adolescentilor-din-Romania.pdf>>

Stanciu, Monica, **Copiii Cu Dizabilități**

(București: Unicef România, 2013)

<<http://www.unicef.ro/wp-content/uploads/Raport-Copiii-cu-dizabilitati.pdf>>

Studiu Conclusiv, Bazat pe Evaluarea la Nivel Național a DGASPC, SPAS și a altor Instituții și Organizații Implicate în Sistemul de Protecție a Copilului

(București: Fundația Sera, Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice, 2013)

<<http://www.sera.ro/seraromania/images/Raport-final-studiu-conclusiv.pdf>>

Studiu Privind Utilizarea Internetului în Familie - Cercetare Socială Cantitativă

(București: Salvați Copiii România, 2013)

<<http://oradenet.salvaticopiii.ro/docs/Studiu.pdf>>

Studiu Privind Utilizarea Internetului în Familie - Cercetare Socială de Tip Cantitativ

(București: Salvați Copiii România, 2015)

<http://salvaticopiii.ro/upload/p0001000300010000_Raport%20cercetare%20safer%20internet%202014_we b.pdf>

Szabo, Anamaria, Lorena Tarlion, Petronel Dobrică, Mirabela Mălăescu, Carla Cozma, Eugen Ciobotă, and others, **Raport Special Privind Respectarea Drepturilor Copiilor Privăți de Libertate în România**

<<http://www.avp.ro/rapoarte-speciale/Raport%20special%20AvPop%202014%20FINAL%20IUNIE.doc>>

[accessed 17 June 2016]

Toth, Alexandru, ***Analiză la nivel național asupra fenomenului copiilor rămași acasă prin plecarea părinților la muncă în străinătate***
(Buzău: Alpha MDN, 2008)

Toth, Georgiana, Alexandru Toth, Ovidiu Voicu, and Mihaela Ștefănescu, ***Efectele Migrației: Copiii Rămași Acasă***, 2007

http://copiisinguriacasa.ro/wp-content/themes/csa/doc/Efectele%20migrației_copiii%20ramasi%20acasa_Fundatia%20Soros.pdf [accessed 17 June 2016]

Trafficking in Persons Report
(US Department of State, 2015)

Anexă IV Listă de abrevieri

- ANA** – Agenția Națională Antidrog
- ANP** – Administrația Națională a Penitenciarelor
- ANPD** – Autoritatea Națională pentru Persoane cu Dizabilități
- ANPDCA** – Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție
- ANPFDC** – Autoritatea Națională pentru Protecția Familiei și a Drepturilor Copilului
- ADHD** – Tulburare hiperkinetică cu deficit de atenție (Attention Deficit Hyperactivity Disorder)
- ATI** – Anestezie și Terapie Intensivă
- CDC** – Convenția pentru Drepturile Copilului
- CMTIS** – Child Monitoring and Tracking Informational System
- CNCD** – Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării
- CNA** – Consiliul Național al Audiovizualului
- CSM** – Consiliul Superior al Magistraturii
- CNEPSS** – Centrul Național de Promovare a Stării de Sănătate
- CNSCBT** – Centrul Național de Supraveghere și Control al Bolilor Transmisibile
- DGASPC** – Direcția Generală de Asistență Socială și Protecție a Copilului
- INML** – Institutul Național de Medicină Legală
- IOMC** – Institutul pentru Ocrotirea Mamei și Copilului
- INS** – Institutul Național pentru Statistică
- MMFPPSPV** – Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice
- MS** – Ministerul Sănătății
- ONG** – Organizație Non-Guvernamentală
- SPAS** – Serviciul Public de Asistență Socială
- SNPP** – Substanțe Noi cu Proprietăți Psihoactive
- TSA** – Tulburări Spectru Autist